

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GEORGE ORWELL'IN "SU ALTINDAKİ AY" MAKALESİNDE
MEKANIN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökay SAVAŞ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

**EYLÜL 2023
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GEORGE ORWELL'IN "SU ALTINDAKİ AY" MAKALESİNDE
MEKANIN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Gökay SAVAŞ
(210023005)
0009-0009-6813-4754**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cahit Arsal ARISAL

İstanbul 2023

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

15.09.2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 15.09 2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Cahit Arsal ARISAL

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Doç. Dr. F. Pınar ARABACIOĞLU

Üye (İmza)

Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Özlem BELİR

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “George Orwell’a Göre İdeal Bir Pub’in “Su Altındaki Ay” Makalesindeki Metinler Bağlamında İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım (15/09/2023).

Gökay SAVAŞ

ÖNSÖZ

Tez sürecimde desteklerinden ve süreçteki yol göstericiliğinden ötürü danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Cahit Arsal Arısal'a,

her ihtiyaç duyduğumda bana desteğini esirgemedi yardımcı eden sevgili hocam

Doç. Dr. Özlem Belir'e

varlığımı borçlu olduğum canım anne ve babama,

üzerimde emeği olan tüm hocalarıma,

bu güzel yolculukta her zaman yanımda olan Benan Çulban'a,

mimarlık sevgisini sürdürmeme varlığıyla katkıda bulunan Saide Berrin Çelebi'ye,

sevgi, minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Eylül 2023

Gökay SAVAŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç Kapsam ve Yöntem.....	2
1.2 Araştırmanın gerekçeleri	2
1.3 Araştırmanın Amacı	3
1.4 Araştırmanın Kapsam ve Yöntemi	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1 Mekân Kavramı	5
2.2 Mimarlıkta Mekân Kavramı	5
2.3 Edebiyatta Mekân Kavramı	8
2.4 İçkili Bir Mekân Olarak “Pub”	13
2.4.1 Pub tanımı	13
2.4.2 Pub tarihsel gelişim süreci	13
2.4.3 Edebiyatta pub kavramı	15
2.4.4 Pub çeşitleri.....	20
2.4.4.1 Gastro pub	20
2.4.4.2 Yol evi (roadhouse) pub.....	22
2.4.4.3 Kırsal (country) pub	22
2.4.4.4 Temalı (themed) pub’lar	24
2.4.4.5 Mikro pub’lar	25
2.4.4.6 Nolo pub’lar	27
3. “SU ALTINDA AY” MAKALESİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL	
BAĞLAMDA İNCELENMESİ	29
3.1 George Orwell Yazınında Mekan.....	29
3.2 Göstergibilim	37
3.3 Pub Mekânının Anlamının Göstergibilimsel Bağlamda İncelenmesi	41
3.4 Orwel’in Ideal Pub Tanımının Göstergibilimsel Bağlamda İncelenmesi	54
4. SONUÇ.....	87
KAYNAKLAR	89
EKLER.....	93
Ek-1: George Orwell’in “Su Altında Ay” Makalesi	93
ÖZGEÇMİŞ.....	96

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı Geçen Eser
t.y.	: Tarih Yok
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Kavramın Düzanlam ve Farklı Yananlamsal Nitelikler Bağlamında Ele Alındığı Tablo	41
Çizelge 4.2: Örnek Metinlerde Ele Alınan Pub Kavramının Düzanlam ve Yananlamsal Nitelikler Bağlamında Ele Alındığı Tablo	52
Çizelge 4.3: İncelenen Metnin Birinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu	65
Çizelge 4.4: İncelenen Metnin İkinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu	69
Çizelge 4.5: İncelenen Metnin Üçüncü Bölümüne Ait Kavram Tablosu	71
Çizelge 4.6: İncelenen Metnin Dördüncü Bölümüne Ait Kavram Tablosu	75
Çizelge 4.7: İncelenen Metnin Beşinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu	77
Çizelge 4.8: İncelenen Metnin Altıncı Bölümüne Ait Kavram Tablosu	80
Çizelge 4.9: İncelenen Metnin Yedinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu.....	84
Çizelge 4.10: İncelenen Metnin Sekizinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu	85

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1: Museum Tavern.....	14
Şekil 3.2: Museum Tavern, Bar Salonu.....	14
Şekil 3.3: The Spaniard Inn	15
Şekil 3.4: Royal Oak, Gastro Pub'a Örnek.....	21
Şekil 3.5: Royal Oak, gastro pub'a örnek yemek salonundan görünüş	21
Şekil 3.6: Wortley Roadhouse, Eski Güney Londra.....	22
Şekil 3.7: Old Badger, Kırsal Pub Örneği, Dış Görünüş.....	23
Şekil 3.8: Old Badger, Kırsal Pub Örneği, İç Mekândan Görünüş	23
Şekil 3.9: Greenwood, Londra. Tema Pub Örneği, Dış Görünüş	24
Şekil 3.10: Greenwood, Londra. Tema Pub Örneği, İç Mekândan Görünüş.....	25
Şekil 3.11: Butcher Arms, Mikro Pub Örneği, Dış Görünüş.....	26
Şekil 3.12: Butcher Arms, Mikro Pub Örneği, İç Mekândan Görünüş	26
Şekil 3.13: The Clean Vic, İngiltere'deki İlk Nolo Bar, Dış Görünüş	27
Şekil 3.14: The Clean Vic, İngiltere'deki İlk Nolo Bar, İç Mekândan Görünüş.....	27
Şekil 4.1: Orwell'ın Makalesindeki Pub'la Aynı Adı Taşıyan Pub'a Ait Görünüş ..	42
Şekil 4.2: "The Moon Under Water" İç Görünüş	42
Şekil 4.3: "The Moon Under Water" İç Mekândan Görünüş	43
Şekil 4.4: Railway Tavern Dış Görünüş	43
Şekil 4.5: Railway Tavern İç Mekândan Görünüş.....	44
Şekil 4.6: Railway Tavern İç Mekândan Görünüş.....	44
Şekil 4.7: Yerel Bir Pub, Bar Önü Oturma	45
Şekil 4. 8: Pub'ın (Ev) Sahipleri.....	45
Şekil 4. 9: Barmeyd.	45
Şekil 4. 10: Barmeyd ve Misafirleri	46
Şekil 4.11: Pub Göstergesi.....	48
Şekil 4.12: Cornwall'da Halka Açık Infazı Bildiren Afiş.....	50
Şekil 4. 13: Shakespeare'nin Globe Tiyatrosu	50

Şekil 4. 14: Borough High Street'teki (Yatılı Oda Hizmeti Veren) George Adlı Pub	51
Şekil 4. 16: Evsahibesi, Misafirleri ve Ayna	55
Şekil 4. 17: Dökme Demir Şömine Parmaklıkları	56
Şekil 4. 18: Sigara Dumanından Kirli Sarıya Dönmüş Süslü Tavan	56
Şekil 4.19: Şömine Rafının Üstündeki Doldurulmuş Boğa Başı	57
Şekil 4.20: Hand and Shears, Smithfield. Viktorya Döneminden Kalma İki Londra Pub'ından Biri	59
Şekil 4.21: Peter Kavanagh's Pub, Egerton Caddesi, Liverpool	59
Şekil 4. 22: 18. Yüzyıldan Kalma Pub, The Square and Compass	60
Şekil 4.23: Peter Kavanagh's Pub, Egerton Caddesi, Liverpool	60
Şekil 4.24: “Cam Kaplı Modern Masalar”	62
Şekil 4.25: “Sahte Tavan Kirişleri”	62
Şekil 4.26: “Ocak Demirleri”	63
Şekil 4.27: “Meşe Süsü Verilmiş Plastik Panel”	63
Şekil 4.28: Pub'daki Ayna ve Pırıltısı	64
Şekil 4.30: Hanımlar Odası	67
Şekil 4.31: Satış Odası	68
Şekil 4. 32: Yemek Salonu	68
Şekil 4.35: “Orta Yaşlı Kadın Bar Görevlisi”	73
Şekil 4.38: Kalaylı Bira Kupası	78
Şekil 4.39 : Siyah Fıçı Bira	78
Şekil 4.41: The Gatehouse Pub'ın Bahçesi	81

GEORGE ORWELL'İN “SU ALTINDAKİ AY” MAKALESİNDE MEKANIN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

ÖZET

Bu tezde İngiliz edebiyatının önde gelen temsilcilerinden, gazeteci, eleştirmen ve roman yazarı George Orwell'in (1903-1950) “Su Altında Ay” adlı makalesi, bir mekândan (pub), onu kullanan insanın beklentileri bağlamında göstergebilimsel yöntemle ele alınmıştır.

Yaşadığı dönem itibarıyla, İspanya iç savaşına bizzat katılmış ve İkinci Dünya Savaşına tanıklık yapmış olan George Orwell, toplumsal adaletsizliğe ve totaliterizme karşı keskin bir duruş sergilemesi ile tanınmıştır.

En önemli eserleri olan “1984” ve “Hayvan Çiftliği”nde her ne kadar kaotik bir gelecek kurgulansa da, yazılarında hakim olan, netlik, dürüstlük ve akılcılıkta, insana dair umudunun güçlü bir şekilde var olduğunu görmek mümkündür.

Bir gazetenin Cumartesi günü makalesi olan “Su Altında Ay” Orwell'in iyi duygularının bir içkili mekânda somutlaştırıldığı, ama aslında varolmayan aynı adlı bir pub'dır.

Burada, Orwell'in bu barda kendisini en çok çeken şey olarak adlandırdığı “atmosfer” kavramı ile beraber metinde bu kavramı oluşturan “kusursuz bir pub'da olması gereken on özellik” olarak sıraladığı, mekâna ve onu oluşturan bileşenlerine ait bilgilerin mimarlığa katkıları göstergebilim bağlamında düzenlam ve yananlam katında incelemek üzere ele alınmıştır.

Günümüzde, insandan ve dolayısıyla yaşamdan uzaklaşarak ekonomi ve parayı hedef alan sistemlere dönüşmüş olan mimarlığa, yalnızca kendi yapma biçimiyle hareket eden bir mesleki bilgiler bütünü olarak bakmanın yetersizliği görülmüştür. Üretim biçimleri ve teknolojiye göre değişen mimarlık dilinin, mekanın anlamının korunabilmesi, toplumsal iletişimin kurulabilmesi ve sürdürülebilmesi için olabildiği ölçüde değişmez kalması gereken dil ile ilişkide bulunması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pub, içkili mekân, İngiltere, George Orwell, Viktoryen, Mimari, Mekân, Göstergebilim.

ACCORDING TO GEORGE ORWELL, A REVIEW OF AN IDEAL PUB IN CONTEXT OF THE TEXTS IN THE ARTICLE "MOON UNDERWATER"

PREFACE

In this thesis, one of the leading representatives of English literature, journalist, critic and novelist George Orwell's (1903-1950) article named "The Moon Under Water" is discussed with a semiotic method in the context of the expectations of the people who use it from a place (pub).

George Orwell, who personally participated in the Spanish Civil War and witnessed the Second World War, is known for his sharp stance against social injustice and totalitarianism.

Although a chaotic future is set up in his most important works, "1984" and "Animal Farm", it is possible to see that there is a strong hope for humanity in the clarity, honesty and rationality that prevail in his writings.

A newspaper's Saturday article, "The Moon Under Water," is a pub of the same name, where Orwell's good feelings are embodied in a drinking place, but which does not actually exist.

Here, together with the concept of "atmosphere", which Orwell calls the thing that attracts him most in this bar, the contribution of the information belonging to the space and its components to architecture, which he lists as the "ten features that a perfect pub should have" in the text that makes up this concept, is denoted in the context of semiotics. and were discussed for analysis in the connotation level.

Keywords: Pub, drinking place, England, George Orwell, Victorian, Architecture, Space, Semiology.

1. GİRİŞ

Sosyal olmak “sosyalleşmek” insanın varoluşunun bir sonucu olarak, diğer tüm ihtiyaçları gibi onun bir karakter özelliğidir. İnsan, günlük hayatın, toplum olarak ortak olanlarından başlayarak, kendi kişisel sıkıntılarına kadar, tüm zorluklarıyla başedebilmek, uzaklaşabilmek, rahatlayabilmek ya da sadece başatme isteğinden bağımsız, dinlenmek, bir mola vermek için çeşitli faaliyetlerde bulunur. Bu durum, sadece başatme durumundan da kaynaklanmayabilir, sosyal olma isteği, benzerleriyle zorunlu ilişkiler kurmadan, bazen sakince oturup dinlenerek, mola verip bir şeyler içerek, bazen sohbet ederek, oyunlar oynayıp eğlenerek tezahür eder ve insanlar bunları yalnız başına yapmak istemezler. Bu ise insanın sosyal bir varlık olmasından kaynaklanır. Bu niteliğiyle hep birlikte mekânın da katkılarıyla dünyaya ait şeyler daha iyiye doğru seyrederken, sorunlar belki hafiflemiş, belki geçici bir süre unutulmuş, belki de anlamsızlaşmıştır, yalnızlığın ürettiği problemler artık o kadar da büyük değildir, insanlar sevdikleriyle beraber ya da aynı ortamın ortakları olarak birlikte daha iyi, daha mutludurlar. Birlikte yenilen bir yemek artık sadece bir yemek değildir, merasim haline getirilmiş bir yemektir, bu yemekte yalnız vücudumuz değil, tinsel varlığımız da doyurulmuştur. Hatta tin doymadan vücut doymaz denebilir (E.W.F.Tomlin, 1958). İnsanlar bu yüzden bütün bunları yapabilmek için bir arada olabilecekleri çeşitli mekânlara ihtiyaç duymuşlardır. İçinde yapılabilen eylemlere bağlı olarak - yeme, içme, eğlenme, sosyal ilişkiler kurma - benzer şekilde oluşmuş bir çok mekân vardır ve bu mekânlar geçmişten bugüne içinde buldukları toplumun yaşam biçimi ve alışkanlıklarıyla farklılaşıp çeşitlenerek hemen her toplumda bir şekilde yerlerini almışlardır. İngiliz kültüründe “pub^{*}” bir mekân olarak bu tür benzer ihtiyaçları karşılamak için var olmuştur.

* Pub: Pub, İngiltere’ye özgü halka açık, uygun fiyatlı eğlence ve içki mekânıdır. “Public house” (halk evi) sözcüğünün günlük konuşmadaki kısa karşılığıdır. Benzersiz bir biçimde İngiltere’ye özgüdür. Bu tezin konusu olan George Orwell’a ait “Su Altında Ay” makalesinde özel isim gibi ele alınmasına rağmen pub’ın baş harfi küçük yazılmıştır. Orijinal metne sadık kalmak için bu tezde de bu isim aynı şekilde ve aynı nitelik gözetilerek “pub” olarak kullanılmıştır.

Şüphesiz her toplumun kendi gelenek ve alışkanlıkları ile şekillenen bu mekânlar da buldukları yere göre farklılıklar gösterecektir. Bu farklılıkların mimari anlamda temsiliyetleri çok çeşitli olsa da, George Orwell konu olarak ideal bir pub'ı ele aldığı “Su Altında Ay” adlı makalesinde, mekânın değerlerinin insanda oluşturduğu iyi duygular üzerinden seslenmektedir. Buradaki temel mesele, temsiliyetler ve karşılığında insanda oluşan iyi duygulardır. Yazar bu iyi duyguların toplumsal karşılıkları olduğunu, kültüre ait değerlerin, bireyin ve özellikle aile değerlerinin korunmasıyla, sanayileşme sonrası ortaya çıkan insan odaklı olmayan modern bakışın İngiliz toplumu üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilebileceğini, bu sayede toplumun iyi yönde ilerleyebileceğini iddia etmektedir. Yazıdaki içerik, makalenin çok kısa, mimari karşılıklarının ise bir masa, bir şömine, bir bahçe vb. olmasına rağmen başından sonuna kadar özellikle ve ustaca seçilmiş betimlemelerle bütün bu duyusal zenginliği çok iyi ifade eden edebi bir değer taşımaktadır. Metnin seçilme nedeni tam da bu başarısından kaynaklanmaktadır. Mimarlığın buna ihtiyacı vardır. Burada dil ile kurulan mekânın mimarlığa çok değerli katkıları olabileceğini görmek ve bundan yararlanmak gerekir. Bu katkıların neler olabileceğine dair bir bakış oluşturulabilmesi için, “Su Altında Ay” adlı makaleye konu olan pub mekânı göstergebilimsel bir yöntemle, düzanlam ve yananlam bağlamında incelenmiştir. Sözkonusu metindeki mekâna insan odaklı yaklaşım, konusu insan olan mimarlık için son derece önemlidir. Mimarlık bundan mutlaka yararlanmalıdır.

1.1 Amaç Kapsam ve Yöntem

Yazar George Orwell tarafından yazılan ve bir gazetenin Cumartesi makalesi olan “Su Altında Ay” adlı ideal bir pub mekanına dair makale göstergebilimsel bir yöntemle ele alınacaktır. Bu yöntemin belirlenmesinde makalenin konusu olan pub mekanının, mimarlıkla mekansal anlamda bir bağlam ilişkisi kurması yol gösterici olmuştur. Gerekçe, amaç, kapsam ve yöntem bu kurgu üzerine inşa edilmiştir.

1.2 Araştırmanın gerekçeleri

Mimarlığın çok yönlü bir meslek olması dolayısıyla başka disiplinlerle kurduğu ilişkinin mimariye katkısını gözlemlemek üzere mimarlığın klasik bir bakışla doğal ilişki kurduğu görsel sanatların dışında bir kaynak olarak edebiyattan yararlanarak, mekânı ve onu var eden bileşenlere dair estetik bakışı sorgulamak,

geleneek ve kültürün bu bakışı oluşturan değerlerine vurgu yapmak, mimarlığın insanlık tarihinde geçirdiği bunalımlar için bir çıkış yolu aramaktır, toplumsal süreçlerle gelinen bu noktada mekânın anlamını yeniden sorgulamaktır.

“Mekân, insanı biçimlendiren ve onun tarafından biçimlendirilen toplumsal bir boyuta sahiptir. Dolayısıyla mekânsal biçimleri, cansız nesnelere olarak değil, toplumsal süreçler ile bütünleşmiş olarak görmek gerekmektedir.” (D.Harvey, 2003).

Mekanın insan merkezli anlamının kaybolarak ekonomik ve parasal göstergeleri temsil etmesi sonucu, mekanı var eden mimarlığın yaşamdan uzaklaşmasıdır.

“Günümüzde ise gelinen noktada, mimari insan için maddi ve manevi anlamda barınma ve mekân oluşturılmaktan ziyade ekonomi ve parayı hedef alan sistemlere dönüşerek insandan ve yaşamdan uzaklaşmıştır. Eşya insana değil, insan eşyaya hizmet etmektedir. Mekânın anlamı giderek kaybolmaktadır” (Ergül, 2015).

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bir mimarlık meselesi olarak mekân tasarımında insan ölçeğini, mimarlık-yaşam bütünselliğini korumak ve mimarlık adına bugünden geleceğe mit edebilmek için edebiyatın zengin dünyasından yararlanabilmektir. Mimarlık ve yaşam zerine Gürhan Tümer’in de söylediği gibi ; “Ne zaman nerede yaşarsak yaşayalım, ne yaparsak yapalım [...] mimarlığın içinde olduğumuzu bilelim” (Tümer G. , 2010). Edebiyat, insan yaşamına dair bütün söylemleri kapsayan ve bunu dil ile gerçekleştirebilen en önemli başvuru kaynağıdır.

Edebi metinlerde, yazarından bir noktada bağımsız olarak okuyucunun zihninde yeniden kurulan mekân, çoklu anlamlarıyla tekrar tekrar üretilir ve mimarlık için mekâna dair çok kıymetli yeni görüşler oluşur. Bu noktada George Orwell yazını önemli bir kaynaktır. Orwell yazınında ayrıntıların işlenme biçimi ilginç bir biçimde derindir. Bu çalışmada incelenecek olan “Su Altında Ay“ adlı makalede örnek olarak verilen ama aslında olmayan “pub” yazara göre “ideal” bir pub’dır. Bu ideal halin gerçekleşmesi için pub meknından beklentilerini sırasıyla dile getirmiştir. Kendisini etkileyen en önemli şeyin “atmosfer” olduğunu belirtmiş, bu atmosferi oluşturan olguları maddeler halinde ele almıştır. Burada, pub’ın konumundan sahip olduğu mekân sayısına, görevli personelden eşyalara kadar bir

çok konuda tespitler yaparken, birey, aile ve toplum ilişkilerine kadar giden derin analizler yapmıştır. Bu analizler mekâna dair çok kıymetli bilgiler içerirken mimarlığın mekâna dair kaygılarıyla doğrudan bir bağ kurar. Mimarlık bu özgün durumdan yararlanarak yeni bakışlar üretebilecektir. Edebiyatla kurulan bu ilişki aynı zamanda mimarlığın disiplinlerarası niteliğine katkıda bulunacaktır.

Endüstrileşmenin insan yaşamını iyileştirmekten uzak olduğunu düşünen Orwell'in fikirleriyle örtüşen (Orwell G. , 2016) günümüz dünyasında, mimarlığın parayı hedef alan sistemlere dönüşerek insandan ve dolayısıyla yaşamdan uzaklaşması sonucu mekânın kaybolan anlamının bulunması hedeflenmiştir (Ergül, 2015).

1.4 Araştırmanın Kapsam ve Yöntemi

Bu çalışmanın ana konusu George Orwell'in "Su Altında Ay" adlı makalesidir. Bu makale, yazarı tarafından ideal bir pub'ın sahip olması gereken nitelikler bağlamında ele alınan hayali bir pub'a dairdir. İnsan yaşamında onu insan yapan değerlerin korunabilmesi kaygısıyla yazılan bu edebi metinde, yazar mimarlık dilini de kapsayan bir söylem kullanarak mekânı tariflemiştir. Bu mekânda her şey olması gerektiği üzere yazarın gözlem ve önerilerini içeren sözcüklerle inşa edilmiştir. Bir sanat dalı olarak edebiyatın söylem yoluyla ürettiği mekânlar, konusu mekân olan mimarlık sanatının da birinci dereceden konusudur. Edebiyatın dil ile yaptığını, mimarlık da kendi dili ile yapar. Ancak dili kullanmaya ve gözlemlerini aktarmaya en yatkın kişilerin yazarlar olduğunu söyleyen Gürhan Tümer'e göre bir çok bilimin edebiyattan faydalandığı gibi mimarlığın da edebiyattan yararlanması gerekir (Tümer, 1982). Ayrıntılara inildiğinde mekânın sahip olduğu değerlerin ifade edilebilmesinin dile bağlı olduğu, bu sayede edebiyatın mekâna dair "yeni bir boyut" önereceğini ve bundan mutlaka yararlanılması gerektiğini dile getirir. Mimarlık dilinin üretim biçimlerine ve teknolojiye göre değiştiği, mimarın da artık sanatçıdan daha çok sentezci ve planlamacı olduğu günümüzde, toplumsal iletişimin kurulabilmesi için olabildiği ölçüde değişmez kalması gereken dil ile ilişki kurması, dolayısıyla da bu ilişkinin incelenmesi gerekir (Göldeli, 1979). Bu çalışmada öncelikle mekân kavramına ait genel bir çerçeve oluşturulmuş, sonrasında ise metinde yer alan mekânın bileşenlerine ait değerler ve anlamları, göstergebilimsel bağlamda düzenlem ve yananlam katında incelenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu tez’de karşımıza çıkan kavramlara netlik kazandırmak ve bu kavramlar hakkında bilgilenmek üzere bir açıklama yapmak gereği duyulmuştur. Aşağıda ele alınan kavramlar bu tezde incelemek üzere ele alınan George Orwell’in “Su Altında Ay” makalesindeki “İdeal Pub” ile ilintilidir.

2.1 Mekân Kavramı

Mekân, “yer, bulunulan yer, ev yurt ve uzay” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Arapça “olmak” anlamına gelen kevn (kiyân, keynûne) mastarından türetilmiş ve “oluşun meydana geldiği yer” demektir (TDV İslam ansiklopedisi, 2003). Eflâtun için mekân (khora) öncelikle oluş ve bozuluşun üzerinde gerçekleştiği yerdir (Platon, 2001). Aristoteles’e göre ise cisimler yer değiştirdiğine göre yerin (topos), içerdiği cisimden farklı olması gerekmekte olup mekân “kaplayan cismin hareketsiz ilk sınırı” şeklinde tanımlanmalıdır (Aristoteles, 2001). Descartes’a göre maddenin mahiyeti uzam ya da yer kaplamaktır. Dolayısıyla mekân ve cisim aynı şey olup boşluktan söz edilemez (Descartes, 2020).

Mekân veya yer, çeşitli yaklaşımlarla farklı ele alınmakla beraber geniş bir çerçeve ile 'insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk' ve 'sınırları gözlemci(ler) tarafından algılanabilen uzay parçası' olarak tanımlanabilir.

2.2 Mimarlıkta Mekân Kavramı

“Geleneksel olarak bakıldığında, terim matematikten, geometriden (öklid) ve teoremlerinden, dolayısıyla bir soyutlamadan, içeriksiz bir içerikten başka bir şeyi pek çağrıştırmıyordu” diye bahsediyor mekândan “mekânın üretimi” adlı eserinin girişinde Henry Lefebvr. Buradan başlayarak da mekânı felsefenin bir konusu olarak ele alır. Mekânın değişen anlamını irdeleyebilmek için felsefe bu bağlamda en tutarlı yoldur (Lefebvr, 2014). Bu eserinde geliştirdiği kavramlar üzerinden mekâna

bakarken, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin odağında olan mekânın, üretici emeğin örgütlenmesi yoluyla üretime müdahalesini analiz eder, mekân hakkında sosyal ve siyasal pratiklerle ilişkili olarak evrensel bir bakış elde etmeye çalışırken, bir yandan da bir çok disiplini eleştirir. Bu eleştiri, tarih boyunca insanlığın gelişimi düşünüldüğünde gerekli bir eleştiridir.

Mekânı algılanan, tasarlanan ve yaşanan olarak ele alan Lefebvr'e göre mekân her şeyden önce toplumsaldır. Ne özne ne de nesne olan mekân, şeyler arasındaki ilişkinin kuruluşu olup toplum tarafından üretilen toplumsal faaliyetin ürünüdür. Mekânın varlığını kurduğu ilişkilerde bulduğu, duvarların sınır değil, geçişler pasajlar olduğunu ileri sürerken, bedeni varoluşun ilk mekanı olarak tanımlar. Mekânı üreten ve mekân tarafından üretilen beden doğrudan o mekânın bileşenlerine maruz kalır. Bu önerme aynı biçimde toplum için de geçerlidir (Lefebvr, 2014).

Mekâna içi boş bir geometri olarak baktığımızda, mekân ile özne arasındaki ilişki, mekânın dinamizmi ve sosyal boyutu eksik kalacak, yansımayacaktır. Bu ise incelediğimiz konu bağlamında mimari mekânın anlamını bulabilmek açısından önem arz etmektedir.

Mekân kavramı, mimarlığın esas ögesidir ve mimarlık mekânla başlar.

Mekân, hem nesnel dünyaya ait fiziki madde, varlık, cisim gibi biçim almış kavramları kapsayan, hem de bu varlıklar dünyasında yer alandır, içeren ve içerilendir. Varlığı insanın varlığına bağlı, insan var oldukça var olandır. Dolayısıyla mimari mekânı, insana ait bir kavramlar bütünü içinde var olduğu için tarihsel olarak incelemek gerekir.

Mimari mekânı biçimsel olarak ele alan ilk teoriler dünyaya ait her şey sayılarla açıklanır diyen Pythagoras'cılarının görüşlerinden ortaya çıkmıştır. Titreşen telin, kendi uzunluğuna bağlı olarak ölçülebilen sayısal oranlara karşılık geldiği ve bu oranlar korunduğunda armoni oluşur düşüncesi, mekânlar için de düzenleyici oranlardan söz edilebileceği ve armoniyi oluşturan düzene erişilebileceği fikrini doğurmuştur. İnsan bedeni esas alınarak ölçüler ve oranlar üzerinden mekân yaratma eylemi için bir düzen oluşturulmuştur. Bu düzen fikri ile birlikte mimarlık kavramından bahsetmek olanaklı olmuştur. Düzen ve o düzeni oluşturan temel bilgileri içeren, dolayısıyla da bir armoni-uyum-güzellik arayışı ile gelişen daha

kapsamlı bir mimarlık kavramıdır bu. Vitruve bu düzeni, bir armoni olarak betimleyerek, binanın bölümlerinin birbirleri ile kurdukları sayısal oranlar olarak tarif eder. Bu, kavramları ve onu oluşturabilecek düzeni içine alan bir yapma biçimi önerisidir. Rönesans, Pytagor ve Vitruve'ye ait bu fikirleri birleştirmiştir. Barok çağda bu yaklaşım çokça eleştirilmiş, Perrault bu oranların çok az algılanabildiğini öne sürmüştü, Hume ise mekânın niteliğinin izleyenin zihninde oluştuğunu iddia etmiştir. 17 ve 18. Yüzyıllarda Borromini mekânı düzenlerken geometrik metodların kullanmıştır. 19. Yüzyılın sonlarına doğru bütün bu yaklaşımlardan yeni bir mimarlık teorisini oluşturabilmek için Riegl, biçimlerin ve onları oluşturan yüzeylerin dokunsal ve görsel olarak algılandığından bahsetmiştir. Mekân ve yüzey kavramları mimari mekânın form arayışı için yeni bir yaklaşım olmuştur. Schmarsow ise, mimarlık tarihini, "mekânın değişen kavramlarının" tarihi olarak niteleyerek mimarlık üzerine oluşabilecek bir çok teoriye temel olmuştur (Altan, 2015).

Mimarinin gelişimini mekân üzerinden üç safhaya ayıran S.Giedion'a göre mekân;

- Mısır, Sümer ve Yunan mimarilerinin temsil ettiği hacimler arasında kalan boşluk.
- İtalya'da Pantheon'dan başlayıp 18. Yüzyılın sonuna kadar olan dönemde oyulmuş şey.
- 20. Yüzyıl başından itibaren de mekânı bu iki durumun bir karışımıdır (Giedion, 1941).

Mekânsal biçimden daha çok "bütünün mekânsal etkisi" üzerinde duran Bruno Zevi, mekânı tanımlayan ölçülerle beraber kişinin hissedip yaşadığı, içinde bulunduğu boşluk ve kapsanan olarak tanımlar. Mimari eleştirinin mekân üzerinde yoğunlaşması gerektiğini söyler (Altan, 2015).

Joedicke, mekânı oluşturan öğelerin algılanmasında insan hareketinin önemli olduğunu ileri sürer, mimari öğelerin bu görünümünü ise üç etken belirler; Biçim, yüzey ve bunların algılanmasındaki etken olarak ışık. İnsan için mimari algı, sahip olduğu duyuları yoluyla gerçekleşir. Mimarlık tarihçisi Franz Fueg ise mimarlığı; mekânlar yoluyla, izleyenin algısına, ışık-gölge oyunlarına göre farklı etki yapan plastik bir oluşum olarak niteler.

Yirminci yüzyılın mimari mekân düşüncesi üzerine bakışı; mekânı, cephe, süslemeler, ve uyumlu oranlardan daha çok mekânsal niteliğin insan tarafından nasıl kavrandığıyla ilgilidir. Toplum yaşantısının büyüüp ilişkilerin çeşitlenerek içinde bulunulan çağa göre değiştiği günümüzde mekânı nitelerken insan algısını merkeze almak gereklidir. Tüketen bir toplum düşünüldüğünde bu kaçınılmaz bir olgudur. Mimari mekânlar da bu çerçevede sunulan ve tüketilendir, kullanıcı ile oluşan bu etkileşimler sonucu, mekân insana, insan da mekâna yeniden şekil verir. Yer kavramı ve zaman ile birlikte mimari mekân, insana aidiyet hissi vererek onun kimliğinin de bir parçası olur (Altan, 2015).

2.3 Edebiyatta Mekân Kavramı

Edebiyatta mekan kavramına başka yazarların eserlerinden örnekler vermek, kavramın başka bağlam ilişkileri üzerinden anlamlar üretmesine katkıda bulunacaktır. Bu sebeple dünya edebiyatının en bilinen örneklerinden bazıları aşağıda ele alınmıştır.

“O zaman hem dinlenebileceği, hem de dayanılmaz bir hal alan açlığını gidereceği bir şato ya da bir çoban kulübesi var mı diye çevresine bakındı, yoldan pek uzak olmayan bir yerde, bir han gördü...Düşündüğü, gördüğü ve hayal ettiği her şeyi gerçek sanan bizim maceracı, hanı görür görmez, dört kulesi, gümüş dorukları, iner-kalkar köprüsü, çevresini kuşatan su hendekleri ve bu gibi yapıların betimlemesi için gerekli daha başka ayrıntılarıyla bir şatoya benzetti onu” (Cervantes, 1967).

“Don Quijote” okuduğu macera kitaplarından etkilenerek düşündüğü, gördüğü ve hayal ettiği her şeyi gerçek sanmakta ve bu ruh hali içinde gerçeklikten kopmuş bir şekilde kafasında yarattığı hayali dünyada yaşamaktadır. Edebi metinlerde kurgusal olarak yaratılan atmosferin mekân algısına etkisi çok ilginç bir şekilde gözlemlenmektedir.

Usta bir yazar olarak “İnce Memed” romanıyla tanınan Yaşar Kemal, bu romanında yeri, mekânı yüksek bir edebi üslupla tasvir etmiştir. Anlatım tekniği ve kurgudaki başarısı yanında Türk dilinin anlam dünyasını zenginleştirmiştir.

“Hapishane var ya, var. Sen orayı bilirsin. Haa, işte onun sağında candarma dayırası var. Candarma dayırasını az geçince, sokağın öteki, ucunda çivit boyalı bir tek ev var. Sen gece gideceğine göre, boyası gözükmez. Yalnız, bir tek ev. Uzun,

minare gibi bir bacası var. Oradan doğrultursun. Belli olur. Gözüne hemen çarpar. Uzun. İki katlı. Oradaki evler hep bir katlı. Abdi Ağa günbatıdaki odada yatar, tek başına. Alttaki büyük kapı arkadan sürgülüdür. Bir yarık vardır. O yarıktan hançerini sokar, yukarı kaldırırısın. Açılır” (Kemal, 1955).

Bir çocuğun oyun alanı olarak “Pal Sokağı Çocukları”nın “Arsası”;

“Arsa boş bir arsaya yakışacak kadar boştu. Tahtaperde, Pal Sokağı boyunca uzanıyordu. Sağdan ve soldan iki büyük yapı ile sınırlıydı ve arkada... evet. Arsayı olağanüstü ve ilginç yapan özellik, asıl arkadaydı; burada da başka bir büyük arsa uzanmaktaydı. Bu arsayı buharla çalışan bir hızarı işleten şirket kiralamıştı. Odun yığınları ile doluydu. Kütükler, dörtgen biçiminde, üst üste dizilmişti. Büyük dörtgen kümeler arasında sokaklar vardı. Gerçek bir karmaşa! Bu ıssız ve karanlık odun yığınlarının arasında elli, altmış kadar küçük ve dar sokak birbirleriyle kesişmekteydi. O yolu çıkarmak kolay iş değildi. Büyük güçlüklerle buradan sıyrılabilenler küçük bir alana çıkardı. Orada yine küçük bir yapı vardı. İşte bu yapı, buharlı hızardı. Esrarlı, korkulu; küçük bir şeydi...Eğlenmek için bundan olağanüstü yer olur muydu?” (Molnar, 1970).

Yapı gibi algılanan odun yığınları ve bu yığınların oluşturduğu sokaklar, bir çocuğun imgelemindeki kent olarak nitelenmektedir. Bu, ancak bir çocuğun mekân algısına karşılık gelebilecek olan ona ait küçük bir dünyayı simgeler.

Daniel Defoe'nin “Robinson Crusoe” adlı eserinde aynı adlı kahramanının ıssız adada barınmak için kendine inşa ettiği ev; bir mağara, halat ve çadır bezinden ibarettir.

“Sağlam kazıklar ve halattan yapılma bir çitle çevirdiğim, bir kayanın dibinde kurduğum bir çadırdan ibaret barınağımı zaten anlatmıştım, ama artık bu çitten duvar diye söz edebilirdim, çünkü dışına çim keseklerinden oluşturduğum, yarım metre kalınlıkta bir tür duvar daha çekmiştim...Dönecek yerim kalmamıştı; bu yüzden mağaramı genişletmeye koyuldum ve toprağın içinde ilerledim. Gevşek kumlu bir kaya olduğundan harcadığım emeği boşa çıkartmıyordu... Sağ tarafta kayanın içine doğru kazarak yeniden sağa dönüp tümüyle dışarı çıktım ve kendime, barınağımın ya da -kalemin- dışına çıkabileceğim bir kapı açtım” (Defoe, 2012).

Robinson Crusoe barınağın verdiği emniyet duygusuyla bu yerden “kale” diye bahsetmektedir. Bir mekân olarak, tek başına, bilinmeyen bir dünyada, kendini emniyete almak üzere ev-barınak-kale.

John Steinbeck’in “Sardalye Sokağı” adlı kitabının henüz ilk sayfasında, kitaptaki önemli karakterlerden Bakkal Lee Chong tasvir edilir, tarif edilen bir insan mı, bakkal dükkanı olarak mekân mı ayırt edilemez, tek başına tanımlanamayacak bir bütünlükle hem bakkal hem de insanı hayal ederiz bu tarifte. Bakkal deyince Lee Chong, Lee Chong dendiğinde bakkal dükkanı gelir aklımıza. Sardalye sokağında yaşayan insanlar için de bu böyledir.

“Lee Chong'un bakkal dükkânı hiçbir zaman bir derli topluluk örneği olmamakla birlikte, çeşit bakımından eşi benzeri yoktu. Yeri küçük, eşyaları tıklım tıklımdı ama o bir tek odanın içinde elbise, taze ve konserve yiyecek, içki, tütün, balıkçılık takımları, kazıklar, ipler, kasketler, domuz etleri, kısaca insan yaşamak ve mutlu olabilmek için aradığı her şeyi bulabilirdi. Lee Chong'da bir çift terlik, ipekli bir kimono, boy boy viski, puro alabilirdiniz. En zor beğenenleri bile tatmin edebilecek eşyaları uydurur, türlü şeyleri bulabilirdiniz. Lee Chong'un satmadığı tek malı da sokağın üst başında, arsanın bitişiğindeki Dora'nın evinde bulmak mümkündü” (Steinbeck, 1973).

Halikarnas Balıkçısı, Bodrum'a sürgüne gönderiliş hikayesini anlattığı “Mavi Sürgün” adlı eserinde, kalebentliğe mahkum olmasına rağmen kale harap halde olduğu için kaymakam tarafından bir evde kalması uygun görülür. Balıkçı'nın Bodrum'a gelirken çektiği sıkıntı sonrası karşılaştığı bu durum ilginçtir.

“Sahiden de kirası yirmi beş kuruşmuş. Kutu gibi beyaz badanalı evdi burası. Alt katta iki, üst katta iki odası vardı. Her katın birer odası iki penceresiyle denize, birer odası da yine iki penceresiyle karaya, yani sokağa bakıyordu. Evin solunda bir avlusu vardı. Sokaktan avluya, avludan da eve giriliyordu. Avlunun tabanı kayrak taşlarıyla döşeliydi. Sokağa açılan kapının tam karşısında denize açılan bir kapısı daha vardı. Evin avluya açılan kapısının yanbaşımda, bel boyu duvar bilezikle çevrili bir de kuyusu vardı. Kuyudan avlunun sokak kapısına kadar bir metre yükseklikte duvarla, ev duvarı arasında toprak doldurulmuştu. O topraktan bacak kalınlığında bir asma avluyu örten çardağı zümrüt yapraklarla kapladıktan başka, bir

koluyla evin köşesini dolanarak sokağa çıkıyor ve evin üst kattaki bir balkonunu sardıktan sonar da çınara karışıyordu” (Balıkçısı, 2000).

Balıkçı evi neredeyse kelimelerle çizmiştir. Burada mutlu bir şaşkınlığa tanık oluruz. Zorluk beklerken kutu gibi ama denize bakan avlu ve pencereleriyle güzel bir evle karşılaşmanın verdiği mutluluk tarif edilir.

Sonrasında ev ve denizle başbaşa kalır. “Ben avluya gridim, sokak kapısını kapadım. Avludan denize açılan kapıyı açtım” (Balıkçısı, 2000).

Bilimkurgu ve Fantastik edebiyatın önemli temsilcilerinden Ursula K. Lee Guin’in “Yerdeniz Büyücüsü” adlı yapıtında mekânlar sihirlidir.

“Büyük binanın bir köşesinde, küçük, özelliği olmayan ahşap bir kapı vardı. Ged kapıya gidip hızlı hızlı çaldı. Kapıyı açan yaşlı adama, "Gont adası'ndaki büyücü Ogion'dan, bu adadaki okulun müdürüne bir mektup getirdim. Müdürü arıyorum ama artık daha fazla bilmece duymak ve alaya alınmak istemiyorum," dedi.

"Aradığın okul burası," dedi yaşlı adam kibarca. "Ben kapıcıyım. Eğer girebilersen buyur gir." Ged ileriye doğru bir adım attı. Kapıdan içeri geçtiğini zannetti fakat hâlâ dışarda, kaldırımın üzerinde, biraz önce durduğu yerde duruyordu. Bir kez daha ileriye doğru bir adım attı. Bir kez daha kapının dışında kaldı. Kapıcı, içerden, tatlı tatlı onu seyrediyordu...

Bu da işe yaramayınca, Ged uzun süre, orada, kaldırımın üzerinde kalakaldı. En sonunda, içeride beklemekte olan yaşlı adama baktı.

"Bana yardım etmezseniz," dedi isteksizce, "giremeyeceğim."

Kapıcı cevap verdi: "Adımı söyle."

"Ben Ged," dedi yüksek sesle. O zaman, adımını attı ve açık kapıdan girdi. Arkasına dönerken, aynı zamanda, eşğin, az önce zannettiği gibi ahşap değil de fildişi olduğunu gördü... içinden biraz güneş ışığı geçen kapı ise, cilalanmış boynuzdan yapılmış, iç yüzüne de Bin Yapraklı Ağaç'ın resmi oyulmuştu...Ged'i hollerden ve koridorlardan geçirerek, binanın içlerinde bir yerde, açık bir avluya getirdi. Avlunun bir kısmı taşlarla kaplıydı fakat üstü açıktı; çim olan bölümünde, güneşin altında, genç ağaçlar arasında bir çeşme akıyordu...etrafında görünmeyen varlıklar ve güçler hissettiğini seziyordu. Burasının sadece taştan değil, taştan da güçlü bir büyüyle yapılmış olduğunu da anlamıştı.

Bilgeler Evi'nin en iç odasında bulunuyordu, bu oda gökyüzüne açılıyordu” (Guin, 2011).

Bilinen dünyanın kurallarının geçerli olmadığı sihirli mekanlar görüldüğü gibi değildir ve onu görmek için başka bir göz gerekse de mekân yine de oradadır, mekânın var olabilmesi ya da değişebilmesi için farklı bir bakışa ihtiyaç vardır.

Konusu ideal bir yaşam kurgulamak olan ütopyada mekân her yönüyle ele alınır. Thomas Moore Ütopya adlı eserinde;

“Sokaklar ve meydanlar, hem ulaştırmayı kolaylaştıracak, hem de rüzgardan korunacak biçimde düzenlenmiştir. Evlerin rahatlığına diyecek yoktur, hepsi temiz ve güzeldir. Sokaklar boyunca hepsi karşılıklı ve yanyana uzanırlar. Evlerin arkasında geniş bahçeler vardır. Her evin bir kapısı sokağa bir kapısı bahçeye açılır. Her iki kapı da bir dokunuşta açılacak kadar hafiftir. Kilitler anahtarlar yoktur. İsteyen girebilir. Çünkü evde hiç bir şey özel değildir, ne varsa herkesin malıdır...Şehirliler bahçelerine büyük bir önem gösterirler. Üzümler, meyvalar, çiçekler ve türlü bitkiler yetiştirirler...

Adanın fethinden beri, özenle saklanan ve 1760 yıllık bir tarihi kucaklayan tutanaklardan öğrendiğimize göre, başlangıçta evler çerden çöpten, alçacık birer kulübeymiş, duvarları kerpiç, saçaklı damları sazlarla örtülüymüş. Şimdiyse evler üç katlı taş ya da tuğla duvarlı, derli toplu ve içten sıvalıdır. Tavanlar düzdür, ucuz, yanmaz ve yağmura karşı kurşundan daha dayanıklı bir madde ile kaplıdır. Rüzgara karşı camlı pencereler kullanılır. Bazı yerlerde cam yerine amber ya da yağla saydamlaştırılmış ince bezler kullanıldığı olur. Böylece ev hem rüzgardan korunmuş, hem de daha fazla ışıklanmış olur” (Moore, 1993).

Savaşa, ölüm cezasına, haksız vergilere karşı, kısaca sosyal adaleti savunan bir insan olarak Thomas Moore, kendi yaşadığı yerlerde görmediği şeyleri ideal bir ülkeyi düşleyerek var etmektedir. Ütopya konusunu işleyen Platon’un “Devleti”, Campanella’nın “Güneş Ülkesi” gibi Moore da bu fikri, her şeyiyle mümkün olamayacak kadar mükemmel bir ada ülkede, mekânlar ve insanları konu edinerek ele alırken, uzak diyarları gezen ve bu ülkeyi gördüğünü söyleyen bir gezginin ağzından anlatmayı uygun görmektedir.

2.4 İçkili Bir Mekân Olarak “Pub”

George Orwell tarafından yazılan ve bir gazetenin Cumartesi makalesi olan “Su Altında Ay” adlı ideal bir pub mekanına dair makalede yazar kendine göre ideal bir pub’da olması gereken özellikleri sıralamıştır. Metinde sıralanan bu özellikler bağlamında mimarlık adına edebiyattan beklentilerimizi yani edebi olarak mekânın nasıl ele alındığını görmek için pub mekânına dair de bilgi edinmek gerekmektedir.

2.4.1 Pub tanımı

Pub, İngiltere’ye özgü halka açık, uygun fiyatlı eğlence ve içki mekanıdır. “Public house” (halk evi) sözcüğünün günlük konuşmadaki kısa karşılığıdır. Benzersiz bir biçimde bir fenomen olarak İngiliz’dir ve İngiltere’de “pub”dan daha fazla İngilizce olan başka bir sözcük yoktur sözü, son derece kendine özgü bir mekân olarak pub’ı tanımlar (Jackson, 1989). Bir pub, İngiltere’de yaşamayan biri için anlamını tam olarak kavrayamayacağı bir olgudur. Bu anlamıyla o, birahane, kafe ya da restoran değildir (Tez, 2020). Ya da hala yasağın etkisindeki kararmış bir Amerikan baru, kaldırımda aperitif içilen bir Fransız kafesi, gürültülü bir Bavyera birahanesi değildir (Jackson, 1989). O, içinde bulunduğu toplumun tüm değerlerinin sonucu olarak bir çok şeydir. Mahalledeki en tanıdık yerdir. Popülaritesi ev sahibi ya da sahibesinin misafirperverliğine bağlı olan, dolayısıyla müşteriden daha çok misafir olduğunuz bir yerdir (Jackson, 1989). Tarihsel olarak incelendiğinde de bu görülür.

2.4.2 Pub tarihsel gelişim süreci

İngiliz pub’ının tarihsel geçmişi 2000 yıl öncesine dayanır. Romalıların İngiltere’yi işgal etmesiyle beraber yapılan yolların kenarında, yolcuların ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş İtalyan şarap barları (taberna) tüm dünyada “içkili mekanların” atası sayılabilecek mekânlardır. Tavern’lar yerli halk olan İngiliz’lerin geleneksel içkilerinin bira (İngiltere’de içilen bira-ale) olması dolayısıyla bulunduğu yere uyum sağlayarak “alehouse” bira evi-ale evine dönüşmüşlerdir. Ev kadınlarının evde fazlaca yaptıkları birayı (ale) satmak istemeleri sonucu şarap satan tavern’lar, alehouse’lara dönüşmüştür (Morgül, 2020).

Şekil 3.1: Museum Tavern

Kaynak: (www.allinlondon.co.uk, t.y.)

Tavern'lar yemek servisi yaptıkları halde pub'larda bu zorunluluk yoktur. Tavern'larda yemek servisi yapıldığı için, gençlerin pub'a girmesi yasakken tavern'lara girmesi yasak değildir. Pub'lar kendine özgü mekânlar olarak İngiliz kimliğini daha fazla yansıtır (Mahon, 2023).

Şekil 3.2: Museum Tavern, Bar Salonu

Kaynak: (www.allinlondon.co.uk, t.y.)

Pub ve Tavern'lar ortak olarak müşterilerine konaklama hizmeti sunmazlar. Inn, yani hanlar yolculara yol üstünde dinlenme, konaklama ve ale sağlayan, mekânlardır. Bu özellikleriyle biraz daha şehir dışında ve daha büyüktürler.

Şekil 3.3: The Spaniard Inn

Kaynak: (Morgül, 2020)

Endüstri devrimiyle birlikte aktif bir sosyal kent mekanı olarak alehouse, public house'a dönüşmüştür. Bu dönüşümle birlikte inn'ler ve tavern'lar da pub'lara dönüşürken, kendi olumlu ve etkili özelliklerini pub'lara katmışlardır. Böylece farklı adlarla anılan ve kendine has özellikleri olan bu mekanlar "pub" şemsiyesi altında birleşmiş ve anılır olmuşlardır (Morgül, 2020).

2.4.3 Edebiyatta pub kavramı

Pub, içinde bulunduğu toplumun tüm değerlerinin sonucu olarak içkili bir mekânın ötesinde bir çok şeydir. Müşteriden daha çok misafir olduğunuz mahalledeki en tanıdık yerdir (Jackson, 1989). İngiliz kültüründe önemli ve köklü bir yere sahip olan pub, özellikle İngiliz edebiyatında toplumsal iletişimin de merkezinde olan bir yer olması dolayısıyla sıklıkla bahsi geçen bir mekândır. Toplumun değerlerini irdeleyebilmek ve böyle bir mekânı ortaya çıkaran değerlerin ayrıntılarına dair farklı okumalar yapabilmek için, dil ile kurulan bir iletişim olgusu olarak edebiyattan yararlanmak gerekir. Pub, düzyazıdan şiire pek çok farklı metinde, çeşitli şekillerde ele alınmıştır.

Viktorya devrinin en iyi romancısı olduğu kabul edilen Charles Dickens 1865 yılında yazdığı eseri “Müşterek Dostumuz” da bir pub’dan bu şekilde söz etmektedir; “Six Jolly Fellowship Porters’ın barı insan göğsünü yumuşatacak bir bardı. İçindeki mevcut alan bir faytondan daha büyük değildi; Ama hiç kimse barın daha büyük olmasını isteyemezdi, çünkü bu alan küçük, şişman fiçılarla, salkım salkım hayali üzümlerle ışıldayan içki şişeleriyle, filelerdeki limonlarla, sepetlerdeki bisküvilerle, müşterilere bira servisi yapıldığında alçak sesle eğilen kibar bar görevlileriyle, bir köşedeki peynirle ve ev sahibesinin ateşin yanındaki daha rahat bir köşede bulunan ve örtüsü her zaman serili olan kendi küçük masasıyla çevriliydi. Bu sığınak, kaba dünyadan cam bir bölme ve içkinizi dinlendirmek için üzerinde kurşuni bir pervaz bulunan yarım bir kapı ile ayrılmıştı; ancak bu yarım kapının üzerinden barın rahatlığı o kadar fişkırıyordu ki, müşteriler orada, içeri girip çıkan diğer müşteriler tarafından omuzlandıkları karanlık ve cereyanlı bir geçitte ayakta içseler de, her zaman barın içinde olduklarına dair büyüleyici bir yanılsama altında içiyor gibi görünüyorlardı” (Dickens, 2017).

Bahsi geçen pub’a ait olumlu atmosfer, mekânın neredeyse bir fayton kadar küçük olmasına karşın, bir pub’da olması gereken her şeye sahip olarak tarif edilmiştir; içki fiçıları ve şişeleri, limon ve bisküviler, peynir ve göğsü yumuşatan birayla beraber rahatlık ve nezaket. Pub küçük olsa da “rahat bir köşede örtüsü her zaman serili küçük masa” mekândaki özeni işaret ediyor. Metinde yapısal detaylar da eksik değildir; mekânı bölen “üzeri kurşun bir pervazla kaplı, üzerinden mekânın rahatlığı fişkırان yarım kapı”. Müşterilerin barın girişindeki karanlık ve dar geçitte içiyor olmalarına karşılık kendilerini dış dünyadan yalıtılmış olarak pub’ın içinde hissettikleri görülmektedir.

19. yüzyıl romanlarında kanunlara aykırı ama neşeli olan pub’lar; sonrasında 20. yüzyıla doğru, “kötülük dolu, pis ve sefil” mekânlara dönüşmüşlerdir. Saygın yazarlar pub’ları tasvip etmemişlerdir (Jackson, 1989).

Yukarıdaki örnekte pub’a dair olumlu betimlemeleri olan Charles Dickens’ın pub hakkındaki genel görüşü aslında olumsuzdur; “bu küstah ve gürültülü kurumlar, halk arasında ahlaksızlık ve suçun dizginlenmemiş sığınakları ve çalışan sınıflar arasında çok sayıda sağlık bozukluğunun ve alkolizmin kaynağıdır” (Dickens, 2022).

Samuel Johnson, bu örnekte Charles Dickens'la taban tabana zıt görüştedir; “İyi bir meyhane veya handa olduğu kadar insan tarafından icat edilmiş ve bu kadar çok mutluluk üreten başka bir şey yoktur” (Boswell, 1791).

Joseph Conrad'ın önemli eserlerinden “Gizli Ajan” siyasi olayların arttığı 1880'ler Londrası'nda geçer. 1907 yılında yayınlanan bu eserdeki karanlık siyasi hikaye mekânlara da yansımaktadır.

“Beyaz desenli kırmızı örtülerle kaplı otuz kadar küçük masanın çoğu, yeraltı salonunun koyu kahverengi lambri kaplamasına dik açılarla dizilmişti. Alçak, hafif tonozlu tavandan çok sayıda küreye sahip bronz avizeler sarkıyordu ve fresk resimler penceresiz duvarların her tarafında düz ve donuk bir şekilde uzanıyor, ortaçağ kostümleri içinde kovalamaca ve açık hava eğlencesi sahnelerini temsil ediyordu. Yeşil yelekli uşaklar av bıçaklarını sallıyor ve köpüklü bira fiçilerini havaya kaldırıyorlardı... Kapının yanında, saksılar içinde iki palmiyenin çevrelediği yarı büyük bir piyano, aniden kendi kendine agresif bir şekilde vals çalmaya başladı. Çıkardığı gürültü sağır ediciydi. Konuşma, başladığı gibi aniden sona erdiğinde, bira dolu ağır bir cam kupanın arkasından Ossipon'un karşısına çıkan gözlüklü, solgun küçük adam, sakın bir şekilde genel bir teklifte bulundu” (Conrad, 2011).

Joseph Conrad'ın bu romanında betimlenen pub mekânı oldukça sevimsizdir. Yeraltı salonu, koyu kahverengi lambri, bronz avizeler, duvarlara düz ve donuk şekilde yerleşen freskler, agresif ve sağır edici bir gürültülüyle çalan piyano, mekânı romanın kurgusuna yaklaştırırken sevimsizleştirmektedir.

Pub'a gitmek bir alışkanlıktır ve bu alışkanlığın daha yoğun yaşandığı saatler de vardır. İşin hafiflediği ya da bittiği saatlerde pub'a daha çok müşteri gelmeye başlar (Fox, 1996). Ressam ve şair Adrian Henri, 1967 yılında kaleme aldığı “Liverpool Şiirleri”nde bu durumu şöyle tanımlıyor (Henri, 1967):

“Yates Wine Lodge'un kapısını deneyen bir adam

Öğleden sonra dördü çeyrek geçe”

Polisiye romanlarda da pub, İngiliz toplum yaşantısına ait izlerin sürüldüğü mekanlardır. Sadece polisiye roman yazarı değil, büyük bir yazar olan Ruth Rendell, 1967 yılında yayımlanan “Yeni Bir Ölüm Anlaşması” adlı romanında İngiliz pub'ındaki gelişimden bahsetmiştir:

“The Olive and Dove, Kingsmarkham'da otel olarak adlandırılabilen en iyi pansiyon. Hayal gücünün bir uzantısı olarak Queen's Head bir han olarak tanımlanabilir, ancak Dragon ve Crusader bardan daha fazlası olduklarını iddia edemezler. Yerel halkın her zaman söylediği gibi Olive, Kingsmarkham'ın Stowerton ucundaki High Street'te yer almakta olup, Stowerton araba satıcısı Bay Missal'in George dönemindeki muhteşem konutunun karşısındadır. Konutun kendisi, kısmen Gürcü tarzıdır, ancak Tudor'un kalıntıları ve Tudor öncesi olduğu edilen bir kanadı ile melez bir yapıdır. Her açıdan, orta sınıftan insanların 'güzel bir otel' derken kastettikleri şeye uyuyor. Her zaman üç garson vardır, oda hizmetçileri ağırbaşlı ve genellikle yaşlıdır, banyo suyu sıcaktır, yemekler beklenebileceği kadar iyidir ve A.A. Guide buraya iki yıldız vermiştir” (Rendel, 1967).

İngiliz toplumunda sanayileşme ile modernin etkisi çok daha önceleri kendisini hissettirmeye başlamıştır, bu etki pub mekânında bir çok değişikliğe yol açarken (Jackson, 1989), bir çok yazarın da kitaplarının konusu olmuştur. Thomas Hardy, 1895 tarihinde yazdığı “Adsız Sansız Bir Jude” adlı eserinde bu konuya değinmiştir:

“Han, Jude'un burada ikamet etmesinden bu yana tamamen yenilenmiş ve modern bir tarzda yeniden döşenmişti... Tinker Taylor birasını içti ve o anda parası olmadığından daha sarhoş olmadığı sürece buranın artık kendisini evinde gibi hissedemeyeceği kadar şık bir yer olduğunu söyleyerek ayrıldı... Barın içi boşaltılmış ve baştan sona yeniden düzenlenmişti, eski boyalı olanların yerini maun mobilyalar almıştı, ayakta durma alanının arkasında ise içi doldurulmuş kanepeler vardı. Oda, bir bölmedekilerin diğer bölmedekilerce tanınması nedeniyle utanmasını önlemek için, aralarında maun çerçeveli buzlu cam paravanların bulunduğu, bölmelerle bölünmüştü. Tezgahın iç tarafında iki barmeyd, beyaz kulplu bira pompalarının üzerine eğilmişti ve içlerindeki kalaylı bir oluğa damlatan bir sıra küçük gümüş rengi musluklar vardı... Barmenlerin arkasında, aralarında cam raflar uzanan, eğimli kenarlı aynalar yükseliyordu. önlerinde topaz, safir, yakut ve ametist şişelerinde Jude'un adını bilmediği değerli sıvılar duruyordu” (Hardy, 2020).

Thomas Hardy, pub'ın en belirgin niteliklerinden olan, “mahalledeki en tanıdık yer”, “müşteri değil, misafir olduğunuz” mekânın, sanayileşme ile birlikte modernin etkisiyle nasıl değiştiğini, ve artık kullanıcının yaşantısıyla örtüşmeyecek şekilde şık bir mekâna dönüşmüş olduğunu dile getirmiştir. Müşterinin “adını

bilmediği değerli sıvılar”, hem pub mekânında görülmeyeni, hem de alışkanlıklar sonucu oluşan mekân beklentisinin dışında bir atmosferi oluştururken kullanıcının mekâna yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu durum bir eleştiri olarak yazar George Orwell tarafından sıklıkla dile getirilmiştir; “ Radyonun gürültüsüyle iç içe olarak çevreye verilen mesaj yemeğin önemli olmadığını, rahatlığın önemli olmadığını demeye getirir; sadece şıklığın, ışıltının ve modern görünüşün önemi vardır...hepsi aynı müziği çalan radyolar, yeşil yok, her yer beton kaplı” (Orwell., 2015).

George Orwell’ın pub’lara olan ilgisini başka romanlarında da görmek mümkündür. İngiltere’de iki dünya savaşı arasındaki görece refah dönemde, sınıf atlama çabası içindeki dar gelirlilerin hayatını, bir statü göstergesi olarak evlerinden eksik etmedikleri bir zambak türü olan “Aspidistra” üzerinden anlatan aynı adlı romanında pub mekânına dair satırlar şöyledir:

“Ancak Gordon insanları yararak tezgaha ulaşmıştı ve bir şilinliği tahtaya tıkladı. İlk içkilerin parasını daima sen vereceksin! Bu onun gurur meselesiydi. Ravelston tek boş masaya doğru ilerledi. Tezgaha abanmış bir inşaat işçisi dirseği üzerinde döndü ve Ravelston’a uzun uzun ve küstah küstah baktı. “Kibar takımından!” diye geçiriyordu aklından. Gordon elinde iki siyah bira bardağıyla masaya geldi. Kalın, ucuz bardaklardı bunlar, neredeyse reçel kavanozu kadar kalın, üstelik donuk ve yağlıydılar, Biranın üzerinde kalın bir köpük tabakası vardı. Hava barut tozu misali sigara dumanıyla yoğunlaşmıştı. Ravelston’un gözüne barın yanında duran hayli dolu bir tükürük hokkası ilişti, hemen gözlerini kaçırdı. Bu biranın böceklerle dolu bir bodrumda, metrelerce pis borudan çekildiği ve bardakların ömürlerinde yıkanmadığı, olsa olsa biralı suda çalkalandığı takıldı aklına. Gordon çok acıkmıştı. Biraz peynir ekmek olsa iyi olurdu, ama şimdiden bunları ısmarlasa, yemek yemediğini ele vermiş olacaktı. Birasından büyük bir yudum aldı ve bir sigara yaktı, bu onun açlığını az da olsa unutmamasını sağladı. Ravelston da büyük bir yudum aldı ve bardağını büyük bir dikkatle masanın üzerine koydu. Tipik Londra birasıydı bu, berbattı, ama yine de ağızda kimyasal bir tat bırakıyordu. Ravelston Burgundy şaraplarını düşündü. Sosyalizm tartışmasına devam ettiler” (Orwell G. , 2005).

Burada sözü geçen pub mekânı, Orwell’ın “Su Altında Ay” adlı makalesinde tarif ettiği pub’dan çok uzaktır. İnsanların sefaletine vurgu yapan ifadelerle tanımlanan mekân son derece pis ve sefil bir atmosfere sahiptir. Toplumsal

eşitsizliğin arttığı, iddia edilen refahın kitlelere yayılmadığı, aksine işsizlik ve parasızlığın hüküm sürdüğü bu dönemde, pub mekânının da bu durumdan etkilenecek nitelik kaybetmesi son derece doğaldır.

İngiliz toplumunda sosyal bir mekân olarak çok önemli bir yere sahip olan pub, seçilen edebi metinlerde çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Bu çeşitlilik pub'ın sahip olduğu değerlere ait zenginliğe vurgu yapmaktadır. İngiliz toplumunun yaşantısına ışık tutacak bu zengin değerlere ait şifrelere, çeşitli dönemlere ait benzer edebi metinlerde sıkça rastlamak mümkündür. Bu sayede pub, benzersiz bir mekân olarak hem kendi içinde sahip olduğu hizmet şartlarına, hem de dönemlere ait bakış açılarına göre üstlendiği nitelikler bağlamında günümüze kadar önemini muhafaza etmeyi başarmıştır.

2.4.4 Pub çeşitleri

Yolculara konaklama hizmeti sunan inn, yemek servis etme konusunda daha başarılı olan ve geçmişte şarap evi olarak hizmet veren tavern ile birlikte kalabalıklaşan kent yaşamında sosyal bir mekân olarak pub'a dönüşmüşlerdir. Endüstri devrimiyle birlikte fabrikalarda çalışmak üzere kırsaldan kente doğru yoğun bir göç olmuş ve kentte daha fazla nüfus yaşamaya başlamıştır. Kentleşme olgusuyla birlikte kentte aktif bir sosyal mekân olarak pub'lar yıllar boyunca popüleritelerini arttırmalarından bu yana, genellikle çeşitli insanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere istenen veya uygun olan ve iyi bilinen bir tasarıma veya türe sahip olarak giderek birbirlerinden daha farklı hale gelmişlerdir (Morgül, 2020).

2.4.4.1 Gastro pub

Tarihsel olarak pub'larda her zaman yiyecek servisi olmuştur. Ancak 1975 yılında, Kuzey Yorkshire'da bir pub olan Black Bull'un, mutfak ekibiyle Londra'da Moulton ödülünü kazanmasıyla İngiliz publarının gastronomik bir mekan olarak kabul görmüş olduğu düşünülmeye başlanmıştır. Pub mekanında restoran düzeyinde yemek servisi sunması ile diğer pub'lardan ayrılmaktadır. Gastro pub'lar, sadece gurmelerin değil içki içenlerin de iyi yemek beklemeye başlamasıyla yaygınlaşmıştır. Bunun için bazı restoranlar pub'lar gibi içki servis etmeye başlarken, bazı pub'lar da restoranlar gibi yemek servis etmeye başlamışlardır. Bir gastro pub'ı basit tarifile, "bir barda restoran" olarak düşünebiliriz (Jackson, 1989).

Şekil 3.4: Royal Oak, Gastro Pub'a Örnek

Kaynak: (www.royaloakbethnalgreen.co.uk, t.y.)

Doğu Londra'da bir Gastro pub. 1923 yılından bu yana hizmet veren The Royal Oak. Eski bir yapı olması dolayısıyla bir çok dizi ve film sahnesi çekiminde kullanılmıştır. İki katlı olan bu gastro pub'ın alt katında klasik pub aktiviteleri yer alırken, üst katında klasik İngiliz mutfağının örneklerinin servis edildiği yemek salonu bulunmaktadır.

Şekil 3.5: Royal Oak, Gastro Pub'a Örnek Yemek Salonundan Görünüş

Kaynak: (www.royaloakbethnalgreen.co.uk, t.y.)

2.4.4.2 Yol evi (roadhouse) pub

İki dünya savaşı arasında, 1930'lu yıllarda İngiltere'de, yeni inşa edilen ana yollar ve yan geçitler üzerine yol evleri inşa edilmeye başlanmıştır. Gelişen ve değişen ihtiyaçlar sonucunda daha çok Amerika'daki örneklerinden ilham alarak, araç sürücülerine hizmet vermek üzere ortaya çıkmış bir pub türüdür. Konaklama hizmeti de vermek üzere planlanmıştır. Roadhouse pub, önceleri arabaların mola verdiği bir konaklama eviyken, 1900'lü yıllardan bu yana giderek popüler olan araba ile yapılan yolculuklara karşılık olarak yeni bir tür olarak ortaya çıkmıştır (Gutzke, 2005).

Şekil 3.6: Wortley Roadhouse, Eski Güney Londra

Kaynak: (www.wortleyroadhouse.com, t.y.)

Karayolu yemekleri sunan bir “Yol evi” pub’ı olan Wortley Roadhouse, aile ve arkadaşların yemek yiyebileceği, Londra'nın Eski Güney bölgesinin kalbinde yer alan bir restoran ve mahalle pub’ıdır.

2.4.4.3 Kırsal (country) pub

Kırsaldaki yerleşim yerlerinin büyümesiyle birlikte burada bulunan pub’ın rolü değişmiş ve yerleşim yerinin sakinleri için bir sosyal merkez olmasının yanı sıra geçmişte yolcular için konaklama hizmeti de vermiştir. Bu konaklama hizmeti, hanın gezginler için bir sığınak olduğu orta çağ dönemine kadar uzanmaktadır. Gezginler, geceyi burada bir içki ve sıcak yemekle geçirmişlerdir. Tipik görünüşleriyle beyaz badanalı ve saz çatılıdır. Değişen şartlar gereği artık günümüzde konaklama hizmeti vermeyen bu pub’lar, kırsalda bulunmasının dışında şehirdeki benzerlerinden pek de

farklı değildir. Şehir pub'larında bulunan müzik kutuları ve kumar makinelerinin gürültüsünden kaçmak isteyen, sessiz, sade ve rahat bir ortamı tercih eden kullanıcıların tercihi olarak karşımıza çıkarlar (Jennings, 2017).

Şekil 3.7: Old Badger, Kırsal Pub Örneği, Dış Görünüş

Kaynak: (www.designmynight.com, t.y.)

Şekil 3.8: Old Badger, Kırsal Pub Örneği, İç Mekândan Görünüş

Kaynak: (www.designmynight.com, t.y.)

2.4.4.4 Temalı (themed) pub'lar

Temalı pub'ların temelinde avcılık, spor ve pub'da içki içenlerin tuhaf becerilerini test etmek, eğlenmek üzere sonsuz çeşitlilikte oyun zaman içinde kendiliğinden ortaya çıkmış ve geliştirilmiştir. Çeşitli yerel versiyonları da mevcut olan bu etkinlikler günümüz temalı barların ortaya çıkışının öncüleridirler (Jackson, 1989). Dolayısıyla temalı pub'lar, bir kültüre, bir tarza ve etkinliğe hitap eden, bazen de bir kitleyi hedefleyen pub'lardır. Hedeflenen amaca uygun olarak dekore edilirler ve içerik olarak pub hizmetleri de bu durumu destekler. Temaya bağlı biçimde yiyecek ve içecek türü de değişebilen bu pub'lar, spor barları, rock barları, motosiklet barları, karaoke barları ve İrlanda barları gibi farklı biçimlerde karşımıza çıkarlar. Duvarları süsleyen spor posterleri, temayı destekleyen müzik, kültürel bir işaret olarak zengin yiyecekler ve belki o kültürün bir göstergesi olarak yerel bira bu duruma dair farklılıkları oluştururlar (Jennings, 2017).

Şekil 3.9: Greenwood, Londra. Tema Pub Örneği, Dış Görünüş

Kaynak: (www.greenwoodlondon.com, t.y.)

Spor ve mutfak temalı olan bu pub, güzel bir ortamda çeşitli sporları ve popüler yarışmaları büyük ekranlarda müşterilerine sunmanın yanı sıra lezzetli yiyeceklere de sahiptir.

Şekil 3.10: Greenwood, Londra. Tema Pub Örneği, İç Mekândan Görünüş

Kaynak: (www.greenwoodlondon.com, t.y.)

Bu barlar görüldüğü üzere spor karşılaşmaları ve yarışmaların izlendiği çok sayıda ekrana sahiptirler.

2.4.4.5 Mikro pub'lar

2005 yılında ilk örneği görülen ve “free house” terimini karşılayacak şekilde serbest evlerdir. Diğer pub çeşitlerinde sıklıkla görüldüğü üzere herhangi bir bira şirketinin birasını satma zorunluluğu olmayan, isterse kendi birasını özgürce satan sohbet ve yüzyüze muhabbeti seven insanların tercih ettiği tek odalı minik pub'lardır. Yeni bir fikirle ortaya çıkmış olmalarına rağmen, pub mekânlarındaki genel yozlaşmadan uzak tutumlarıyla geleneksel bir tavır sergilerler. “Yerel halk için yerel bir pub” sloganı bu pub'lar içindir (micropub.uk, t.y.).

Şekil 3.11: Butcher Arms, Mikro Pub Örneği, Dış Görünüş

Kaynak: (micropub.uk, t.y.)

“Yerel halk için yerel bir pub” olarak, bir binanın alt katında, tek odalı bir pub “Butcher Arms”, mikro pub’ın bilinen ilk örneğidir. Mikro pub büyük bira şirketlerinin dışında gerçek bira (ale) sevenler için, yerel halkla canlı ve güzel sohbet edilebilecek nitelikleriyle öne çıkmaktadır (micropub.uk, t.y.).

Şekil 3.12: Butcher Arms, Mikro Pub Örneği, İç Mekândan Görünüş

Kaynak: (micropub.uk, t.y.)

2.4.4.6 Nolo pub'lar

Sadece alkolsüz ve düşük alkollü içecekler satan bir pub türüdür. Nolo pub'lar, daha az alkol tüketen genç nüfusa hitap etmektedir. Pub'lara girebilmenin ve ayık araba sürmenin yolu olarak alkolsüz veya düşük alkollü içecekler sunan bu pub türü, barlarda pek fazla görülmez. Çoğunlukla gençler ve erkeklere eşlik eden kadınlar tarafından tercih edilen Nolo pub'lar, düşük alkollü içeceklere artan talep sonucu giderek yaygınlaşmaktadır. Daha kapsamlı ve titiz seçimleri karşılamak üzere pub sınıfı olarak diğer pub türlerinin arasında yer almaktadırlar (Vasey, 1990).

Şekil 3.13: The Clean Vic, İngiltere'deki İlk Nolo Bar, Dış Görünüş

Kaynak: (kam-media.co.uk, 2019)

Şekil 3.14: The Clean Vic, İngiltere'deki İlk Nolo Bar, İç Mekândan Görünüş

Kaynak: (kam-media.co.uk, 2019)

Nolo pub'lar müşterilerine çok çeşitli bira, şarap ve geniş kapsamlı kokteyl sunmaktadır. Nolo pub'larda, alkolsüz ya da düşük alkollü (alkol oranı % 0.5) içkiler söz konusu olduğu için pub'a giriş yaşı da 18'e kadar inmektedir.

3. “SU ALTINDA AY” MAKALESİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL BAĞLAMDA İNCELENMESİ

“Su Altında Ay” adlı pub, George Orwell’in ideal bir mekâna dair beklentilerini paylaştığı bir makalenin konusudur. Aslında içkili bir mekân olan pub, İngiliz toplumuna ait özel bir mekândır. İnsanların buluşma yeri olarak pub’a gitmeyen kimse yok gibidir. Orwell, daha iyi bir topluma ulaşmakla ilgili beklentilerini, önerilerini, bu mekân üzerinden anlatmayı denemiştir. Bu yüzden öncelikli olarak genel tanımıyla pub mekânı ele alınacaktır.

3.1 George Orwell Yazınında Mekan

George Orwell’in yazınına karakter özelliğine veren şey, düşünsel dürüstlüğü ve hangi konuyu ele alırlarsa alsın o konuyla ilgili müthiş derinliğidir. Hiç bir şeyi gizlemez, her şey son derece net ve ancak belki konuyu en iyi bilenlerin sahip olacağı bilgileri içerecek kadar detaylıdır. Bu, yazdığı hemen her konuda böyledir ve yaşantılarımıza ait neredeyse el atmadığı konu yoktur. Hayatı hakkında bilgi sahibi olmaya kalktığımızda bu bilgilerin nasıl oluştuğuna da tanık oluruz. 1903 yılında Bengal’de doğan Orwell, kısa bir süre sonra İngiltere’ye dönerek eğitim hayatına başlamıştır. Eton kolejinden mezun olduktan sonra bir İngiliz sömürgesi olan Burma’da polis teşkilatında görev alır. Bu görevi sırasında yerli halka karşı yapılan acımasız uygulamalar, emperyalizme duyduğu büyük öfkenin tohumlarını atmıştır. Sonrasında Paris ve Londra’da yoksul kesimin sefaletine bizzat aralarında yaşayarak tanık olan Orwell, İspanya iç savaşına anarşistlerin yanında Franco’ya karşı savaşmak üzere gönüllü olarak katılmıştır (Orwell G. , 1933) (Orwell G. , 1938). Bu deneyimleri sonucu emperyalizme duyduğu öfke büyümüş, siyasetin elinde özünden uzaklaşabilen sol-sosyalizm düşüncesini de eleştiri konuları arasına dahil etmiştir. Bütün bunlar Orwell’de, meselelere ayrıntılarıyla derinlemesine bakan, (Gönden, 2019) dürüst, samimi bir üslubun oluşmasına sebep olmuştur. Yazılarında her şey gözönünde ve net bir şekilde gerçekleşir. İyi edebiyatın, yazarın tamamen kendini açıp, hiç bir şeyi gizlemeden açık yüreklilikle yazması halinde mümkün olacağına

inanır. “Bir Fili Vurmak” hikayesinde, topluluğun beklentisi sonucunda istemediği halde fili öldürmek zorunda kaldığına ve bundan duyduğu derin pişmanlığa tanık oluruz (Orwell G. , 1946). Bu hal çoğu yazarda görülmez.

Eserlerini varoluş biçimlerine göre inceleyecek olursak “ biyografik roman, roman ve makaleler” olarak üç ana başlık üzerinden tanımlayabiliriz. Biyografik roman olarak; “Paris ve Londra’da Beş Parasız, Burma Günleri, Katalonya’ya Selam”, roman olarak; “Papazın kızı, Aspidistra, Hayvan Çiftliği, 1984”, makalelerinin toplandığı kitaplar olarak da; Boğulmamak İçin, Neden Yazıyorum, Faşizm Kehanetleri, Kitaplar ve Sigaralar, Dali’den Karakurbağasına Bazı Düşünceler”. Romancılığının gazetecilik bilgi ve deneyiminden beslendiği kabulüyle, özellikle maden işçilerinin yaşamına dair bir araştırmanın romanı olan yarı biyografik “Vigan İskeleyi Yolu” bir “edebi gazetecilik” eseri olarak nitelenebilir (Gönden, 2019).

Bu başlıklar altında Orwell’ın mekâna dair düşünceleri incelendiğinde ilk romanı olan, bir biyografi olup olmadığı ise hala tartışılan “Paris ve Londra’da Beş Parasız” adlı eserinde, daha henüz kitabın başında, Paris’e İngilizce öğretmenliği yapmak üzere gelmişken kaldığı pansiyonu mekâna ait bilgilerle tarif etmeye çalışır ki bu pansiyonlar gelip geçici ve genellikle yabancı olarak nitelenen kişilerin kaldığı benzerleri gibi “sefil” mekânlardır. Kitaptan seçilen satırlarda, “yıkıldı yıkılacak gibi duran, karanlık, beş katlı bu ağıl, tahta bölmelerle kırk odaya ayrılmıştı”, “duvarlar kağıt kadar inceydi, çatlaklar gizlensin diye kat kat pembe kağıtlarla kaplanmış, soyulan kağıtların arası tahta kurusu kaynıyordu”, bu durumu görmek mümkündür (Orwell G. , 1933). İş olarak umduğunu bulamayan Orwell, parasızlıkla baş etmek zorunda kaldığından sefaletin mekanlarını bize çok gerçekçi biçimde anlatır. Fakir insanlara hizmet eden bu mekanlar, hep daha küçük, hep daha havasız, çok sıcak ya da çok soğuk, daha fazla gelir getirsin diye yapının mimarisinden bağımsız sonradan yapılmış bölmelerle binanın yapıldığı halinden farklıdırler hemen her zaman. Paris’te umduğunu bulamayıp Londra’ya bir umutla döndüğünde ise yine bir hayal kırıklığı ile kısa sürede sokakta işsiz güçsüz ayaktakımı ile hayatını sürdürmek zorunda kalır. Tek ihtiyacı iş olanağına kavuşacağı o bir aylık zamanda barınabileceği bir yerdir. Yollarda aç bilaç bu insanlarla taban teper ve onlarla beraber yatakhanelerde sabahlar, kahvaltısı margarinli ekmek ve çaydır. Görece daha iyi olanlarına “fiçi” denen bu yatakhanelerde sadece bir banyo ve tuvalet bulunurken, sayısı yüzü bulan

iki kişilik hücrelerde yatak olmadan beton zeminde yatılır. Bir fiçıda üstüste iki gece kalmaya kimsenin tahammülü yoktur. Biraz karın doyurmak biraz da sokakta uyumanın yasak olmasından dolayı mecbur kalınan yerlerdir buralar. Şansları varsa kilisenin, hayır kurumlarının görece daha iyi mekânlarında kalırlar. Mekân tarifleri son derece keskindir, serserilerin, ayaktakımının mekanları olarak pis, soğuk, karanlık ve havasızdırlar, sundukları tek şey barınacak bir yerdir. Bu romanda mekân temel olarak yoksunlukla ilgilidir, asgari ihtiyaçları bile belki ancak karşılayacak nitelikte ele alınır. Çağın olanaklarının aksine olarak mekân, tabi yoksullar için, sadece bir sığınak ve bu haliyle çok ilkel, neredeyse bir mağara, bir ağaç kovuğu gibi nitelenmektedir.

Burma günleri adlı yine biyografik sayılabilecek (Orwell Eton kolejinde mezun olduktan sonra Burma’da polis teşkilatında görev yapmıştır) kitabının ana konusu olan sömürgecilik kısaca şöyle özetleniyor; "bu ülkede bulunmamızın, hırsızlıktan başka bir nedeni olduğunu söyleyebilir misiniz? bu öylesine kolay ki. İngiltere'nin memuru, Burmalı'nın kollarını tutar, tüccar da adamın ceplerini boşaltır" (Orwell G. , 2016). Dolayısıyla sömürgeciler, onlara yardım eden yerli halktan kişiler ve sömürülenler arasındaki sınıfsal ayrım, kişilerin mekânlarında da kendini ortaya koyar. Kitaptaki en önemli mekân "İngiliz centilmenlerinin kulübü" dür.

Mekân olarak, kötü karakter "U Po Kyin'nin uğruna her türlü kötülüğü yapabileceği, Dr. Veraswami'nin üyesi olduğu takdirde kendi yaşamını garanti altına alacağı, saygın! insanların arasında kendini güvende hissedeceği" bir kulüptür bu. Aynı zamanda üyelerinin neredeyse tamamı ırkçı, yerli halkı küçümseyip, onları vahşi ve ilkel olarak nitelendiren, insan olarak değil de hayvan olarak gören bir kulüptür (Orwell G. , 2016). Tabi bu durumu sağlayan yer mekân olarak taşıdığı diğer niteliklerden bağımsız, sadece isminden gelen sözcük anlamıyla bile "İngiliz centilmenlerinin kulübü" dür, varlığıyla tüm bu sınıf farklılığını vurgulayarak, toplumsal hiyerarşiyi keskinleştirir. Mekânın mimari öğeleri burada sadece birer figüran olarak varlar, mekâna asıl anlamını katan şey, elinde bulundurduğu güçle sömürgeci olan "İngiliz" olmaktır, roman kurgu olarak baştan sona bunu işler.

Orwell'in İçinde bulunduğu döneme, endüstri devrimiyle beraber şehirlerde yaşamın arttığı mevcut yapı stoğunun nüfusa yetmediği kaotik bir atmosfer hakimdir. Bu kaotik atmosfer toplumdaki yıkıcı etkileriyle kendini gösterir ve mekânlar da

bundan etkilenir. Endüstri sonucu üretimin artmasına rağmen, topluma eşit ulaşabilen bir bolluk yoktur ve toplumda bu huzursuzluğu en çok hissedenler yoksullardır.

Yine üretimin artması ile, iyi bir gelecek, belki gerçekleşme olanağı var gibi gözükken bu ütöpik hayal, geçen zamana rağmen insanların hayatlarına olumlu bir hal olarak yansımadiğundan kısa sürede distopik bir kabusa evrilmiştir. Kavramlar karşıtları ile var olabildiklerinden başarısızlık sonucu diğer uca sürüklenmek kaçınılmazdır. Bütün bu toplumsal meselelere tanık olan Orwell, katıldığı İspanya iç savaşından da sosyalizm hakkında hayal kırıklığı yaşayarak geri dönmüş, sosyalist fikirlerinden vazgeçmese de dünya siyasetinin hükmetme isteğı ile birbirlerine göre konum alma endişesinin siyasi fikirlerden bağımsız olarak insanların hayatlarını kaosa sürükleyebileceğine tanık olmuştur. Burada artık ideolojiler birbirlerine yakınlaşmıştır, Katıldığı İspanya iç savaşında sosyalist fikirleri sarsılmıştır. Kazanılabilir bir savaşı kaybetmenin sebebinin Stalin Rusya'sının kendinden başka bir sosyalist rejime o an için izin vermek istemediğinden kaynaklandığını düşünür (Orwell G. , 1938).

Orwell kendini “politik yazarlığı sanata dönüştürmek arzusu taşımış” bir gazeteci olarak tanımlar. Maden işçilerinin yaşamına dair bir araştırma olan “Wigan İskelesi Yolu”, röportajlara dayalı bir edebi gazetecilik eseridir (Gönden, 2019). Gerçeklik bu yüzden çok çarpıcıdır. Bunu kitabın daha ilk sayfasında mekâna dair yapılan betimlemelerde görmek mümkündür, dil özellikle büyük bir ustalıkla kullanılır ve mekânın atmosferi okuyucuya başarıyla aktarılır.

“Yatak odasında çoğunlukla dört kişiydik, gerçek amaçlarına uygun olarak kullanılmayan mekânlara özgü, o gelip geçicilik havasından mustarip sevimsiz bir yerdi”, “tavandan sarkan ağır Kristal avizenin üzerindeki toz tabakası o kadar kalındı ki, bir kürkü andırıyordu”, “ üzerinde lazımlık kovalarının yıllar boyunca bıraktığı halka izleri olan bir halı, oturulacak yerleri kırılmış iki adet yaldızlı sandalye ve üzerine oturmaya kalktığımızda kayıp gittiğiniz şu eski moda at kılından yapılmış koltuklardan bir tane vardı” (Orwell G. , 2016). Orwell mekâna ve onun bileşenlerine dair bu kadar ayrıntılı betimlemeler yaparken çok iyi bildiğı şeylerden bahsettiğini hemen anlıyorsunuz. Bu satırlar, sadece kendisinin de benzeri yoksunluklar çekmesinden değil, yoksulların yaşam koşullarına dair bir şeyler söyleme isteğinden yaşamı boyunca vazgeçmediğı içindir. Mekânlar anafikir olarak yapılış amacına uygun kullanılmazlar, hep bir takım parasal kaygılar nedeniyle ve bu koşullar altında

ilave hiç bir çaba göstermeden (çaba masraf demektir) mekândan alınabilecek azami verimi elde edilmeye çalışılır. Eşyalar da sadece işlevleriyle mekânda yer alırlar, kullanımları dışında mekânla başka bir ilişkileri (uyum, estetik kaygı, anlam, nesne olarak güzelliklerinden dolayı) yoktur. Oradadırlar ve varlıklarıyla bir şekilde ihtiyaçları giderirler. İnsana ait tüm meseleler sadece ihtiyaçlar düzeyine indirilmiştir, yoksulluğun doğal sonucu, ancak hayatta kalabilecek kadarına sahip olma hali bu kitapta da görüldüğü üzere tekrar tekrar vurgulanır.

Romanlarına baktığımızda “Hayvan Çiftliği”, “1984” ile birlikte George Orwell’in tüm dünyada tanınmasını sağlayan en önemli eserleridir. Kitabın yazılma sebebi sosyalizmin bir eleştirisi olarak ele alınmasına rağmen, Orwell burada her türlü baskıcı totaliter düşüncenin eleştirisini yapar aslında. Kitabın alt başlığı olan “Bir Peri masalı” sosyalizmin insan yaşamına katacağı güzelliklerin sadece masal olarak kalacağı, siyaset eliyle (Hitchens, 2022) yönetimlerin buna asla izin vermeyeceği teması ile sonlanır, sadece romanın dili masalsıdır. Gözönüne sürülen tüm ayrıntılarda bu masalın neden gerçekleşmediğine tanık olursunuz. İspanya iç savaşına katılan Orwell’in “Katalonya’ya Selam” kitabında da tanık olduğumuz hayal kırıklığının bir dışı vurumudur bu roman (Orwell G. , 1938).

“Hayvan Çiftliği” sosyalist fikirlere göre, kendini yönetme hakkını ele geçiren hayvanların yine aralarından türeyen yönetici sınıf eliyle nasıl eskisinden de kötü hale düştüğünün trajik bir hikayesidir. Burada bu trajedi bir çiftlik mekânında geçerken, çalışan hiç bir hayvan ölmeden asla bu mekânı terk edemez. Yönetici sınıf, yönetimi elinden alınan eski çiftlik sahibinin evini kullanırken, emekçi sınıf ise yine eskiden olduğu gibi ahır ve kümesleri kullanır. Ahır ve kümesler, vadedilse bile, çeşitli ideolojik bahanelerle hiç bir şekilde rahatlık sağlayacak donanıma sahip olamazlar. Burada mekân sınıfsal konumların göstergesi olarak vardır ve aslında emekçi için değişen hiç bir şey yoktur. İnsana ait meseleler, hayvanlar üzerinden incelenerek, çiftlik, ahır, kümes gibi sadece bir üretim yeri, bir barınak olan mekânların yoksunluklarıyla çarpıcı bir şekilde ele alınır. Burada mekânların yoksunluğu, sadece bir barınak olma halleri, Paris’teki pansiyonlardan ya da İngiltere’deki yatakhanelerden pek de farklı değildir (Orwell G. , 1933). İnsanın çok uzak geçmişinde, barınmak için ağaç kovuğu, mağara gibi mekanlara duyduğu ihtiyaç, yirminci yüzyılda, mekânı indirgeyerek, tekrar aynı niteliğiyle ele

alındığında, bütün bu üretim olanaklarıyla dahi aslında insanlığın pek de bir yol almış sayılamayacağını düşündürür (Orwell G. , 1945).

Distopik bir dünyada geçen “1984” romanı bu türün en ünlülerindedir. Romanda, totaliter bir merkezî tek partinin yönetimindeki distopik bir dünyada, korku, propaganda ve beyin yıkama ile halkın ve hayatın nasıl manipüle edilebileceğine tanık oluruz. Bu kavramların belli başlıları, “Büyük Birader”, “Düşünce Polisi”, “çift düşün” gibi kavramlardır. Günümüzde sıkça kullanılmakta olan bu kavramlar, sadece günümüzde değil, gelecekte de önemini koruyacaktır (Hitchens, 2022).

1984 sosyalizm karşıtı bir roman olarak tanımlansa da Orwell buna karşı çıkmıştır. “Yeni romanımda sosyalizme ya da bir destekçisi olduğum Britanya İşçi Partisine bir saldırı kastetmedim fakat merkezileştirilmiş bir ekonominin yol açabileceği, hâlen komünizm ve faşizmde kısmen gerçekleşmiş olan bozukluklara değindim...”. Kitabın konusunun Britanya’da geçmesi, İngilizce konuşan ırkların doğuştan diğerlerine göre daha üstün olmadığını ve karşı durulmadığı takdirde totalitarizmin herhangi bir yerde zafer kazanabileceğini vurgulamak içindir (Hitchens, 2022).

İkinci dünya savaşı sonrasında yazılan romanda, içinde bulunulan toplumsal yaşamın etkilerini görmek mümkündür. Romanda tarif edilen kurgusal ülkede “Büyük birader” kavramı ile tanımlanan yönetici sınıf, bireyselliğin reddedildiği bir toplu yaşamı seçen yurttaşlar ve bahsi geçen sistemi kabul etmeyen proleterler vardır. Proleterler eskinin yaşamının devam ettiği müdahale edebildikleri yapılarda otururken, yurttaşlar onlara sunulan bakımsız, eski, yıkık dökük konutlarda yaşarlar. Her mekan, izlerken aynı zamanda da izlendiğiniz tele-ekranlara sahiptir. Çalıştığınız, yemek yediğiniz ya da kişisel mekânınız olan evinizde tele-ekranların sizi göremediği yer yoktur. Kavramları kurgulayan yönetime ait (bakanlıklar) yapılar, birbirinin aynı devasa yapılardır. Büyük piramitler; beyaz, devasa ve mutlaktır (Orwell G. , 1949). Her şeyin kontrol altında tutulduğu denetçi mekânlarında (odacık) kişisel hiç bir şeye izin verilmez. Denetlenen tüm metinler basınçlı borularla odacığa gönderilir ve alınır. Mekânla bütünleşen, mesajlar, gazete ve çöpe atılacaklar için üç tip boru vardır. Her şey sisteme bağlı kalmak ve sistemin sizden daha iyi düşündüğüne inanmanızla ilgilidir. Mekânlar tüm nitelikleriyle bu

düşünceye hizmet ederler ve onu mutlak kırlarlar. Kişisel bir hayat ve mekân arayışı, felaketinizle sonuçlanırken bile bunun farkına varmanız önlenir (Orwell G. , 1949).

“Boğulmamak İçin” isimli bu romanı, çoğunlukla Orwell’ın iyileşmek için gittiği Merakeş’te yazılmıştır. Savaşın geleceğini öngören ve modern zamanlardan korkan, bu yüzden de çocukluğunun geçtiği köyüne dönen bir sigorta pazarlamacısının ağzından yazılmıştır. Orwell’ın geleceğe dair karamsar bakışının izlerini bu romanda görebiliriz. Huzur bulmak için köyüne dönen roman kahramanı, köyünün yakınlarındaki “antika havası” olan bir çay salonundan bahseder. “Pazar öğle sonraları babamla annemin şömine önünde “People ve News of the World” okudukları hantal, eski kırmızı koltuklar! Katlanır masaları, dövme demir avizesi, duvarda asılı kalaylı tabakları ve daha bir sürü teferruatıyla burasının Geoerge’dan bile daha antika bir havası vardı. Bu tip entel çay salonlarına loşluk kazandırmayı nasıl bildiklerine hiç dikkat ediyor musunuz? Antika bir hava vermenin bir gereği sanırım.” (Orwell., 2015). Satırlarda mekânın teferruatları diye nitelediği ve elde edilmek istenen atmosferi yaratan şey olarak mekânın kendisinden değil ama mekânda o havayı yaratan eşya ve aksesuarların etkisine dikkat çeker. “Entel”, “antika”, “loşluk” sözcükleri algılanan, hissedilen şeyler olarak eşya ve aksesuarlarla yaratılmıştır. Orwell, mekânın ayrıntıları ve eşyalar konusunda çok dikkatlidir; “Kiriş sahici meşeydi gerçi, herhalde eski bir yelkenliden alınmıştı ama yelkeni yoktu ve duvar kaplamaları da daha ilk bakışta şüphemi çekmişti. Masama oturur ve gıcır gıcır giyimli genç garson peçetesiyle oynayarak bana doğru gelirken arkamdaki duvarı pat pat yokladım. Evet! Tam düşündüğüm gibi! Ahşap bile değildi. Kompozit bir malzemeyi boyayıp yutturuyorlardı.” (Orwell., 2015). Daha ilk bakışta duvar kaplamalarındaki sahtelikten rahatsız olduğu görülüyor. Bu noktada Orwell değerlerin korunması kaygısıyla muhafazakar bir tavır sergiler. Daha iyi bir toplum için ayrıntıların önemine hemen her yazısında özellikle değinen Orwell, üretimle ilgili olarak taklit olana değil, orijinale yakındır. Tanıdığı, bildiği dünyanın değerlerine, bu dünyayı çokça eleştirse de sahip çıkar. Eşyanın varlığında, o eşya neyse ve neyi temsil ediyorsa öyle yapılmış olmasını bekler hep. Duvar lambri ile kaplıysa, lambri ahşap olmalı, taklidi olan başka bir şey değil.

Biyografik roman ve romanlarında mekân hakkında kavramlar bağlamında daha çok şeyden bahsedilse de, Orwell makalelerini oluşturan kısa yazılarında mekâna dair meselelere çok daha ayrıntılı değinilmiştir.

“Dali’den Karakurbağasına Bazı Düşünceler kitabında “Şömine Ateşi Meselesi” adlı gazete makalesinde, şöinenin oturma odası mekânında odanın bir bölümünü ısıttığı için ailenin başında toplandığı ve dolayısıyla sosyal bir atmosferin oluştuğundan bahsedilir. Orwell, modern yaşamın olumsuz etkilerinden korunmak, her şeyi işlevselliğe ve emek tasarrufuna indirgeyen bu durumdan korunmak için geleneksel yaşamın bazı öğelerinin sürmesi gerektiğini söylerken, çalışma odasında genel bir ısıtma sisteminin fonksiyonla doğru ilişkisini de yadsımaz. Aile kurumunun kurtuluşu için bir şömine ateşinin bile önemli olabileceğinden söz ederken, mekânın ayrıntılarıyla ele alınmasının gerekliliğine de bu yolla vurgu yapar (Orwell. G. , 2015).

Orwell’in 1940 yılında yazdığı ve Henry Miller’ın “Yengeç dönencesi” adlı kitabı üzerinden 1920 ve 1930’lu yılların İngiliz edebiyatını incelediği “Balina’nın Karnında”, üç bölümden oluşmuş bir denemedir. Burada yer alan “Çivi” ve “Kodes” adlı yazılarında bahsi geçen mekânlar “Paris ve Londra’da Beş Parasız” kitabındaki işsiz ve parasız olduğu günlerinde geçici sürelerle sığındığı mekânlardır. Yoklukla karşılaştığınızda karşınıza çıkacak zorluklar hakkında çok gerçekçi tarifler yapar, mekânların o soğuk ve karanlık atmosferini çok güzel yansıtır. “Çivi” adlı makalede, sokakta sabahlamak yasak olduğu için evsizlerin haftaiçi bir gün, haftasonu ise dışarı çıkmadan kalabildikleri, benzerleri gibi bir mekândır bu. Evsizlerin kendi aralarında “Çivi” dedikleri ve kişisel eşyalarını sokamadıkları bu mekânda hücrelerde yatarlar. Amaç toplu bir hareketi önlemek olduğundan her hücre iki kişiliktir. Yazıda; “Hücreler 2.5 m uzunluğunda, 1.5 m genişliğindeydi. Tel örgülü yüksek pencereyle, kapıdaki mazgal deliğinden başka ışıklandırma görülüyordu. Tahta kurusu yoktu, karyolalarımız ve saman dolu yataklarımız vardı ki ikisi de nadir bulunan lükslerdendi.” “Doktor gider gitmez yine yemek odasına sürü halinde götürüldük ve kapı üzerimize kilitlendi. Şimdi taş zeminli, badanalı bir odadaydık. Köknar ağacından yapılmış masaları, sıraları ve hapishane kokusuyla anlatılmaz derecede iç karartıcıydı. Pencereler çok yüksekteydi, hiç kimse dışarıya bakamazdı” (Orwell G. , 2015). Aynı kitapta yer alan “Kodes” adlı makalede, mekânın adı değişse de mekâna ait tarifler neredeyse aynıdır. İçkili olduğu bir gece polisler tarafından götürüldüğü karakoldaki hücresi buradaki gibidir. “ Hücrenin büyüklüğü bir düşkünlerevi hücresiyle aynıydı (3 metreye 1.5 metre, yükseklik 3 metre) ama daha temiz ve daha

iyi düzenlenmişti. Fayanslarla döşenmişti. İçinde bir tuvalet, sıcak su borusu, tahta yatak, at kılından yastık ve iki battaniye vardı” (Orwell G. , 2015).

George Orwell’ın mekâna dair bakışını, varoluş türlerine göre, biyografik roman, roman ve makale-deneme türü yazılarını içeren kitaplardan alınan bazı örnekler üzerinden incelemeye çalıştık. Genel olarak II. Dünya savaşı ve öncesine ait döneme dair olan bu yazılarda Orwell, hemen her konuda yazmış bir yazar olmakla beraber yazılarında temel olarak “Emperyalizm” ve “Totaliterizm” eleştirisi vardır. Çağın üretim olanaklarının artmasının yoksul insanların hayatlarında önemli bir değişikliğe yol açmamış olması, hatta daha fazla ve daha genel bir yoksulluğu da beraberinde getirmiş olması onun bu konularda çokça yazmasına yol açmıştır (Orwell G. , 2016) (Orwell G. , 2005). Kendisinin de dahil olduğu dar gelirli orta sınıfın hayatlarının nasıl anlamsızlaştığını, umutlarının, hayallerinin nasıl yokolduğunu görür ve bunu dile getirir. Bütün bu olumsuzlukların toplum yaşantısına olan negatif etkisini hafifletmek için aileden başlayarak topluma ait değerleri savunmaya girişir. Mekân bu konuda ele aldığı önemli bir olgudur. Yazılarında mekân tarifleriyle, yoksulluğu, umutsuzluğu, tekdüzeliği anlatırken, mekânın değerlerinin korunmasının insanların hayatlarına katacağı güzellikleri vurgular (Orwell. G. , 2015).

3.2 Göstergebilim

Göstergebilim, göstergeleri (Semiologie) inceleyen bilim dalı olarak tanımlanır. Gösterge, genel anlamıyla, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu, vb.’ dir. Sözcükler, işaretler, simgeler birer göstergedirler. İnsanlar arasında iletişimi sağlayan doğal diller, göstergelerin (sözcükler) kendi aralarındaki ilişkilerden oluşmuştur. Dilsel göstergeler olarak sözcükler iki bileşenden oluşur. Ses ya da sesler olarak gösteren, kavram olarak da gösterilendir (Rifat, 2009). Bu manada bir sözcük kastedilen şey değil, nitelenen kavramın yerine geçen bir nesnedir. Bir durumu gerçek nesnelere yerine simge ya da göstergeleriyle anlatmak daha kolaydır. Göstergebilim, yaşadığımız iletişim çağında her türlü iletişim ağını kullanarak, sözcüklerin, görüntülerin, seslerin, müziğin, sanatın anlamlandırılmasında bize yol gösterici olmaktadır (S.Parsa., A.F.Parsa., 2012).

İlk göstergebilimcilerden Saussure göstergeleri; gösterge, gösteren ve gösterilen olarak üç başlık altında toplamıştır. Anlamlandırma ediminde bu üç bileşeni kullanmıştır. Saussure'e göre sözcüğün söyleniş biçimi gösteren olarak adlandırılırken, sözcüğün zihnimizde çağrıştırdığı soyut şey olarak kavram gösterilendir. Gösteren ve gösterilen birlikte dilin birimleri olan sözcük dediğimiz göstergeyi oluşturmaktadır. Burada gösterge, kendisinin olmadığı şeyi çağrıştırır, bunu sağlayan şey anlamı taşıyan sözcüklerdir (Eco, 2019). İletişimimizi sağlayan, onu olanaklı kılan dil konusunu biraz daha ayrıntılı olarak ele almak gerekirse; dil, anlam taşımayan sesbirimler ve sesbirimlerin oluşturduğu sözcüklerin (göstergelerin) o dilin kurallarına bağlı olarak bir araya gelmesi sonucu iletişimi mümkün kılmaktadır. Doğal bir şekilde sahip olduğumuz dilin, içinde bulunan kültürle ilintili olarak bir sisteme sahip olduğu görülmektedir. Bu sistem seslerden sözcüklere, sözcüklerden iletilere doğru kurulmuş olarak karşımıza çıkmaktadır. Önceleri tarihsel bir olgu olarak ele alınan dili, Saussure kendi başına bir varlık, bir nesne olarak ele almak, düşünmek istemiştir (Rifat, 2009). Saussure'a göre doğal olarak sahip olduğumuz dilin sistemi, başka sistemlerin de varlığını mümkün kılmaktadır. Esasen insan yaşamında dilin dışında da pek çok sistem var olduğundan, bu sistemler de tıpkı dil gibi ele alınabilir, incelenebilirdi. Bunun sonucunda felsefe, tarih, filoloji, toplumbilim, dinbilim, ahlâk felsefesi, sanat felsefesi gibi tinsel bilimlerin kavranması ve temellendirmesi ile ilgili bir yepyeni bir bakışa ulaşılmıştır. Bu fikir yeni bir bilim olarak "göstergebilim" in kurulabilmesine yol açmıştır. Saussure, dili ele alışıta çığır açtığı gibi, göstergebilimin de temellerini atmıştır. Göstergebilim, başka sistemleri incelemek üzere ele alırken kendisini var eden dil de göstergebilimin kapsamı içine girmiştir (S.Parsa., A.F.Parsa., 2012).

Göstergebilim üzerinde çalışan diğer bir dilbilimci olarak Roland Barthes, göstergeyi üç ana başlık altında toplayan Saussure'ın bu bileşenlerine, "düzanlam (gerçek anlam) ve "yananlam (mecazi anlam) terimlerini de ilave etmiştir (Rifat, 2009).

Roland Barthes, göstergebilim alanını dil ile daha yakından ilişkilendirerek; dilin, yazının, göstergeleri anlamlandırmada son derece önemli olduğunun altını çizmektedir. Her bir gösterge, kendi içinde barındırdığı farklı anlamlarla, o kavramın zenginleşmesini sağlarken, bir nesnenin kavram olarak içerdiği farklı anlamlara dikkat çekmektedir.

Bir kavram olarak “pub” göstergesini ele aldığımızda pub sözcüğü (gösteren) ile zihnimizde İngiltere’ye özgü bir eğlence ve içki mekânına dair bir kavram oluşur, bu gösterilendir. Dile ait bilgiye sahip olduğumuzda zihnimizde oluşan bu kavram “pub” göstergesinin düzenlamıdır (gerçek anlam). Diğer bir deyişle “pub” göstereni belli bir mekânı düzenlamalar. Esas olarak ele aldığımız “pub” bir gösterge olarak herhangi bir şeye gönderme yapabilir (gösterebilir). Metinde geçen pub sözcüğünün gösterenleri “p-u-b” bir ses dizisidir. İngiliz diline ait kurallara göre “pub” olarak bir araya gelerek anlamı bu olan, yani bu anlamı aktaran sözcüğü oluşturur. Gösterilen nesne, şey olarak “pub” İngiltere’ye özgü halka açık bir eğlence ve içki mekânıdır, oturulur, içki içilir, iletişim kurulur, eğlenilir vb.

Ansiklopedik bilgi olarak incelendiğimizde düzenlam katında ve bağlamından yoksun olarak pub sözcüğü ile nesnel bir bakışın ötesine ulaşmak pek de mümkün görünmemektedir. Pub sözcüğünü bir sohbette, rahatlamak, tekrarlanan bir alışkanlık gibi mecazi anlamlarıyla kullanıyorsak, başka bir anlama gönderme yapmaktayızdır. Bu o sözcüğün (gösterenin) yananlamıdır. Pub örneğini yananlam (mecazi anlam) katında incelediğimizde bağlamıyla ilişkili olarak; başka bir çok anlamıyla birlikte, çalışmaya ara vermek, rahatlamak, şömine ateşi, benimsenmek-kabul görmek, alışkanlıklar, oyun oynamak, aile ve toplum kurumlarının beslediği bir yer (mekân) olarak tanımlayabiliriz.

Göstergebilimin, bir sistem olarak nasıl işlediğiyle ilgili pek çok ayrıntıdan bahsetmek mümkündür. Anlam ileten sözcük birimleri kendi aralarında bağımsız listeler meydana getirirken, bir cümle kurduğumuzda ve o cümlenin kurgusuna bağlı olarak farklı listelerden seçilen sözcükler bir araya getirilmesiyle bir zincir oluşturulur. Dilbilimde bu zincire “sözdizim” ya da “sentagma” denmektedir (S.Parsa., A.F.Parsa., 2012).

Dilin zaman içinde gösterdiği değişiklikler de anlam üzerinde çelişkilere yol açmaktadır. Bir dönem doğru sayılabilen şeyler, bir dönem yanlış olabilmektedir. Bu yüzden göstergelerin değerleri ve anlamları da zamana bağlı olarak değişmektedir. Saussure, dilin mutlak olmadığını, hem ses dizilişlerinin hem sözcüklerin (göstergelerin) anlamlarının, hem de sözcüklerin bir araya gelmelerinin zaman içinde sürekli değiştiğini belirtmektedir. Bu yüzden bir dili ele alırken ya yatay (eşzamanlı) ya da düşey (art zamanlı) olarak ele davranmak zorunluluğu doğmuştur. Bu durum

da kendi içinde çelişkilerin oluşmasına sebep olmuştur. Bu çelişkiler dilin mutlak olmaması ile doğrudan ilişkilidir (Eco, 2019).

Göstergebilim üzerine eşzamanlı olarak çalışan Amerikalı felsefeci Peirce, konu ile ilgili farklı tanımlar yapmış, göstergeyi temelde üç tipte ele almıştır. Bu gösterge tipleri gösterdikleri (gönderme yaptıkları) nesneyle kurdukları ilişkiye göre birbirlerinden ayrılmaktadır; simgeler (sembol), görüntüsel göstergeler (ikon), belirti. Bir simge, somut bir varlığı ya da bir kavramı temsil ederken, bu bağlantının çözümlenebilmesi için simgenin yorumlanması gerekmektedir. Çözümleme, ancak diğer göstergelerin çözüme dahil olması ile mümkün olmaktadır. Buradan, hiç bir gösterge türünün birbirinden tam olarak ayrılamadığı ve her göstergenin aynı zamanda diğer gösterge tiplerinden bir kaçına birden uyabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Göstergebilim üzerine yapılan tüm bu çalışmalar sonucunda da göstergebilimin temelleri atılmıştır. Fransa’da “yapısalcılık” akımıyla katı bir şekilde dilbilimin yöntemlerine bağlı olarak gelişen göstergebilim, zaman içinde özellikle Umberto Eco’nun araştırmalarıyla bu katı tutumdan kurtulmuştur (Eco, 2019). Eco, kültüre dair tüm olguları sahip oldukları dönemsel koşullar içinde ele alarak, onlara bir sistem kavrayışı içinden bakmaktadır. Böylece dilin ve dolayısıyla edebiyatın dışındaki pek çok alan da göstergebilimin konusu haline gelmiştir. Bunun için de ele almak üzere seçilen alanlara bir kültür olgusu olarak bakabilmek gerekmektedir. Ancak bu sayede değişik alanların kendine özgü koşullarını sağlayan göstergebilim modellerinin kurulabilmesi mümkün olacaktır. Tüm bunlara rağmen kültür olgularını incelerken, Saussure’un de tespit ettiği üzere tüm göstergebilimsel olguların mutlak olmadığını, zamana bağlı olarak değişen değer yargılarıyla doğruların değişmekte olduğunu ya da en azından belli bir zaman kesiti içinde değer taşıyabildiğini gözardı etmemek gerekmektedir (Eco, 2019).

İnsan yaşamında mekân kavramı; içinde yaşanılan bir yer olarak tanımlanırken mimarlık buna göre belli kurallarla bu mekânı-yeri inşa eden bir disiplin olarak yer alır. Göstergebilim, dilbilimsel yöntemleri nesnelere uygulayan ve her şeyi dille betimlemeye ve dil dışı olguları kendi dil eğretilmesine dönüştürerek açıklamaya çalışırken, yalnızca dilsel göstergeleri değil, anlamlı bir bütün oluşturan her şeyi ele alıp inceler. Merkezinde insan olan mimarlık için şeyleri niteleyen dilsel göstergeleri ele almak bu açıdan son derece önemlidir. Günlük yaşantımızda şeyleri niteleyen sözcükler fazla önemsenmeden dil içinde hızla tüketilirler, farkına varmak,

etkilenmelerimizi nelerin belirlediğine dair gerçeğe yakın bir bilgi edinebilmek ve bunların mimarlığı ilgilendiren mekânsal anlamlarını keşfetmek mimarlık için gereklidir.

3.3 Pub Mekânının Anlamının Göstergebilimsel Bağlamda İncelenmesi

Gürhan Tümer mimarlık dilden yararlanır diyor. Mimar tasarım öncesi araştırma aşamasında, tasarım sürecinde başka disiplinlerle, kullanıcılarla, ustalarla diyalog kurabilmek, tasarım sunulurken çizgi diline yardımcı olmak ve kuramsal açıklamasını yapabilmek için dilden yararlanır (Tümer, 1982).

Bu yüzden genel anlamıyla, kendisini oluşturan diğer her şeyden önce Pub'ı dilsel bir gösterge olarak da ele almak gerekir. Gösterge, gösteren ile gösterilen arasındaki ilişkidir ve bu ilişkinin kurulmasından da anlamlama ortaya çıkar. Göstergebilimsel bir yöntemle ele alacağımız bu edebi metinde ideal bir pub'a dair beklentiler, yani ideal pub'ın gösterenleri olan kavramlar mimari bir model kurularak değerlendirilecek, yorumlanacaktır. Bu modeli kurmak için Umberto Eco'nun "Mimarlık Göstergebilimi" adlı kitabında metinlerin çözümlemesinde kullandığı yöntem kullanılacaktır. Kavramların mimarlık ile kurduğu ilişkilerinin doğru yorumlanabilmesi için kavramlar düzenlamalarıyla birlikte, "Mimari", "Tarihi" ve "Estetik" yananamlarınca da ele alınacaktır (Eco, 2019). Çizelge 4.1'de gösterilen örnek grafik model bu kabul üzerine oluşturulmuştur.

Çizelge 4.1: Kavramın Düzenlam ve Farklı Yananlamsal Nitelikler Bağlamında Ele Alındığı Tablo

Kavram	Düzenlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Anlam taşıyan ses dizisi olarak sözcük	Sözcüğün zihnimizde çağrıştırdığı soyut şeyin gerçek anlamı	Kavramın belli kurallarla bir mekânı-yeri inşa eden bir disiplin olarak mimarlığa göre mecazi (simgesel) anlamlar	Kavramın ortaya çıkmasından bu zamana (yorumlanan zamana) tarih boyunca çağrıştırdığı mecazi (simgesel) anlamlar	Kavramın tarihsel perspektifte bir bağlam içinde ele alındığında çağrıştırdığı mecazi (simgesel) anlamlar

Burada "pub" bir varlık olarak, incelemek üzere ele alınmıştır. Metinde yazarın bir pub mekânında kendisini en çok etkileyen şey olarak "atmosfer" kavramından bahsetmesi yöntemin seçimini belirleyen şeydir.

Anlamlama sürecinde mekânı incelerken, içeren olarak bütünden yola çıkılacaktır.

Pub, “Public house” (halk evi) sözcüğünün günlük konuşmadaki kısa karşılığıdır ve İngiliz kültüründe önemli ve köklü bir yere sahiptir. Onu oluşturan şeylerden oluşan kendine özgü anlamlar içerir. Konuyu ele alırken pub mekânına dair zihnimizde yüzeysel de olsa bir tanıdıklık oluşturabilmek, çok önemsiz de olsa gözden kaçan ayrıntıların etkisini duyumsamak üzere, bir kaç fotoğraf paylaşılmıştır.

Şekil 4.1: Orwell’ın Makalesindeki Pub’la Aynı Adı Taşıyan Pub’a Ait Görünüş

Kaynak: (the-moon-under-water-norbury, t.y.)

Şekil 4.2: “The Moon Under Water” İç Görünüş

Kaynak: (the-moon-under-water-norbury, t.y.)

Şekil 4.3: “The Moon Under Water” İç Mekândan Görünüş

Kaynak: (the-moon-under-water-norbury, t.y.)

Şekil 4.4: Railway Tavern Dış Görünüş

Kaynak: (www.railwaytavernn16.co.uk, t.y.)

Şekil 4.5: Railway Tavern İç Mekândan Görünüş

Kaynak: (www.railwaytavernn16.co.uk, t.y.)

Şekil 4.6: Railway Tavern İç Mekândan Görünüş

Kaynak: (www.railwaytavernn16.co.uk, t.y.)

Şekil 4.7: Yerel Bir Pub, Bar Önü Oturma

Kaynak: (Jackson, 1989)

Şekil 4. 8: Pub'ın (Ev) Sahipleri

Kaynak: (Jackson, 1989)

Şekil 4. 9: Barmeyd.

Kaynak: (Jackson, 1989)

Şekil 4. 10: Barmeyd ve Misafirleri

Kaynak: (Jackson, 1989)

George Orwell'ın "İdeal pub'ı" "Su Altında Ay" dan esinlenen pub örneğinden, pub'ı meydana getiren unsurlar olarak iç mekan öğeleri ile kullanıcılarına ait bir kaç fotoğrafın paylaşılması ile anlamlandırma sürecine katkıda bulunulmak istenmiştir.

Algısal deneyim eksikliği, anlaşılmak için gerekli ve destekleyici bir durum olarak giderilmelidir. Yöntemle çelişkili görünse de fotoğraflar dilsel göstergeleri tamamlayan dil dışı göstergeler olarak gereklidirler. Merleau-Ponty "Algılanan Dünya" adlı eserinde sanat yapıtının görülüp işitilmesinin algısal öneminden bahseder; "Ve "masa" sözcüğünün anlamı, masanın şu anki varoluş kipini ete, tene büründüren bütün "ayrıntılardan" ağıdığı ölçüde ilgimi çeker. Ne var ki algının peşinden gidecek olursam, o zaman sanat yapıtını anlamaya da hazır hale gelirim, çünkü sanat yapıtı da etli, tenli bir bütünlüktür, sanat yapıtının anlamı deyim yerindeyse başına buyruk değildir, bağlıdır, onu önümde açığa çıkaran bütün gösterge ve ayrıntıların boyunduruğu altındadır. Yani algı nesnelere gibi sanat yapıtının da doğası görülüp işitilmektir ve tanımlarla çözümlemeler sonradan deneyimin dökümünü çıkartırken ne kadar değerli olsa da sanat yapıtındaki bire bir algısal deneyimin yerini tutamaz" (Merleau-Ponty, 2020).

Basit tarifinden yola çıkarak "pub" İngiltere'ye özgü bir eğlence ve içki mekânının göstergesidir. Bu tersinden bir okuma yaparak gösterge olarak pub'ın düz

anlamıdır da. Bir gösterge olarak da onu oluşturan şeyler (gösteren) tarafından gösterilendir. Örnek bir pub mekânında, pub'ı tanımlayan şeylerin kendileri de gösteren olarak birer göstergedirler. Mekânın duvarları, döşemeleri, bar tezgahı, sandalyeler, masalar, aydınlatma elemanları, yani pub'da yer işgal eden her şeyle birlikte, o barın işletmecisi, hatta bu pub'ı tercih eden müşteriler pub'a ait bilgiyle birlikte ona anlam verirler. Mimari mekân işlevini düzenlamlarken bu işlevin belirli ideolojilerini de yananlamlar. Yananlam ya da simgesel özellikler mekânın ana işlevinden daha az işlevsel olmayabilirler. Simgesel yananlamlar, bir nesnenin toplumsal kullanım değerini ilettikleri, toplum tarafından kabul görüldükleri halleriyle işlevsel anlamlar olurlar (Eco, 2019). Bu noktada mimari bir mekân olarak pub mekânının zaman içinde toplumsal kullanım değerleri incelenerek mekânın çeşitli düzenlam ve yananlam katlarında edindiği anlamlar elde edilmeye çalışılacaktır.

Pub, "The English Pub" adlı kitapta; "Mahalledeki en tanıdık yer" diye geçiyor. Kitabın tam adı "A Unique Social phenomenon", "benzersiz bir sosyal fenomen" olarak bize pub'ın başka bir anlamını sunuyor (Jackson, 1989).

Bu şekilde, gösteren ile gösterilen arasındaki ilişkinin düzenlam ve yananlam bağlamında dilsel bir yöntemle ele alındığı metin çözümlemesine benzer şekilde bütünü oluşturan iç mekâna ait unsurlar da bütünü oluşturan değerler olarak gösterilmiştir. Bir bütün olarak göstergeyi meydana getiren parçaların (gösterenlerin) oluşturduğu bir şekildir.

Şekil 4.11: Pub Göstergesi

Kaynak: (Jackson, 1989)

İngiliz toplumuna özgü bir mekân olarak pub, diğer içkili mekanlarla karıştırılmaması gereken, sosyal bağların da güçlü bir şekilde kurulduğu yerdir. Sosyal bağ yerel barın ana işlevidir ve pub oyunları, arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasında çok önemli bir rol oynar. Mekânı algılanan, tasarlanan ve yaşanan olarak ele alan Lefebvr'e göre mekân her şeyden önce toplumsaldır. Ne özne ne de nesne olan mekân, şeyler arasındaki ilişkinin kuruluşu olup toplum tarafından

üretilen toplumsal faaliyetin ürünüdür. Mekân varlığını kurduğu ilişkilerde bulur (Lefebvr, 2014). Geçmişten günümüze, değişen ihtiyaçlar ve bunun sonucu olarak edindiği rollerle mekân, geleneği yaratır. Gelenek, bütün bu anlamların izlenebildiği bir bileşke olarak karşımıza çıkar.

İnsan, mimari yapının varoluş nedenidir (Tümer, 1982). Bu nedenle pub, iletişim kurulan, oyunlar oynanan, bireyleri eşitleyen, siyaset yapılan, hükmedilen, toplum yararına kararlar alınan, kısa bir mola, dinlenme, kültürün sürdürüldüğü, kullanıcısının türlü beklentilerini karşılayan, bu beklentilere karşılık çok çeşitli temsiliyetleri olan bir mimari mekândır. Sadece “içkili bir mekân” olarak ele alınamaz. Mekânın kendisinin ve onu oluşturan bileşenlerin barındırdığı anlamlarla kavranabilecek bir sosyal olgudur. Pub mekânının barındırdığı bu anlamları, ya da bir başka deyişle dilsel bir gösterge olarak pub kelimesinin gösterdiği farklı işlevleri ve simgesel yananamları örneklendirecek olursak;

“Dönemin bir Yunan yorumcusu olan Dios corides, Britanyalılar, MS birinci yüzyıla kadar, yönetmek ve hüküm vermek için birahanelerinde toplanmaya alışmışlardı (Jackson, 1989). Bu örnekte içki içmek sadece orada olmakla ilgili bir durum, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi kullanıcı için mekânın anlamı çok farklı. “Mahkemeler barlarda yapıldı, Londra, Smithfield'daki hakimler, Hand and Shears'daki davaları dinlediler.”

“Pek çok genç adam, 18'de Ducky'de halka açık bir şekilde asıldı. Tve, koyun çalmaktan ve bir tanesi otoyol soygunu için idam edildi” (Jackson, 1989). Burada sözü edilen “içkili bir mekân” olan pub'dır. Bahsedildiği üzere pub, bir meclis, mahkeme hatta infaz mekânı olarak da kullanılmıştır.

Victims of the Scaffold
Public executions in Cornwall 1700-1862

Name	Age	Date	Offence
Ben Wiltonghy	20	1702	Beating and fracturing the skull of James Jones -
John Taylor	30	1702	Murder of Martin Bisset
William Fenwick	25	1702	Murder of a watchman
G A Sufchman	35	1705	Murder of a watchman
William South	24	1707	Housebreaking
William Roshby	24	1707	Housebreaking
John Venetian	37	1707	Housebreaking
William Lee	37	1707	Housebreaking
Joseph Stait	25	1707	Murder
John Willmott	25	1707	Housebreaking
James Joyce	39	1712	Forgery
La Roche	40	1712	Murder
William Wyatt	20	1712	Assault
Ed. Coates	20	1714	Murder
William Burns	21	1715	Murder
John Brown	41	1718	Sheep-stealing
William Rame	37	1720	Sheep-stealing
Sarah Polignin	27	1722	Murder
Michael Stephens	24	1721	Murder
John Barnwell	18	1721	Murder
John Thomas	42	1721	Murder
N. J. Gerd	21	1722	Setting fire to corn
William Osford	29	1727	Fighting, robbery, housebreaking
James Tody	21	1728	Murder of a child
J. P. Coombs	22	1728	Murder of a child
Elizabeth Coombs	57	1734	Bestiality
William Hoeking	29	1735	Pederasty
John Henwood	36	1740	Murder of Mr. Perman
William Lightfoot	23	1740	Murder of Charlotte Brown
James Lightfoot	22	1744	Murder of Mrs. Brown
Mathew Wicks	61	1745	Murder of his wife Philippa
Benjamin Climen	31	1754	Murder of an officer at Saltash
James Holman	31	1756	Murder of Roger Down
William Newman	28	1762	Murder of Roger Down
John Doring	28	1762	Murder of Roger Down

Şekil 4.12: Cornwall'da Halka Açık İnfazı Bildiren Afiş

Kaynak: (Jackson, 1989)

Shakespeare'nin Globe tiyatrosu, düzenini, gezici oyuncuların galerilerden izlenebildiği han (yatılı oda hizmeti verebilen) bahçesinden almıştır (Jackson, 1989).

Şekil 4. 13: Shakespeare'nin Globe Tiyatrosu

Kaynak: (Jackson, 1989)

Şekil 4. 14: Borough High Street'teki (Yatılı Oda Hizmeti Veren) George Adlı Pub

Kaynak: (Jackson, 1989)

Aynı zamanda bira pompası, kalaylı maşrapa, dart oyunu ve şömine ateşidir pub.

Samuel Johnson'a göre, "İyi bir meyhane veya handa olduğu kadar insan tarafından icat edilmiş ve bu kadar çok mutluluk üreten başka bir şey yoktur" (Boswell, 1791). Bir mekân için "mutluluk üretmek" simgesel bir özelliştir ama yine de mekânın bir işlevi olarak görünür.

Ünlü İngiliz yazarı Charles Dickens'ın pub hakkındaki görüşleri ise son derece olumsuzdur, "bu küstah ve gürültülü kurumlar, halk arasında ahlaksızlık ve suçun dizginlenmemiş sığınakları ve çalışan sınıflar arasında çok sayıda sağlık bozukluğunun ve alkolizmin kaynağıdır" (Dickens, 2022). İlginç bir şekilde Dickens'ın pub'ı bu şekilde betimlediği dönem Britanya sanayi devriminin yükselişi ve Britanya İmparatorluğu'nun zirvesi olarak kabul edilen Viktorya dönemidir (1837-1901). Burada pub hakkındaki farklı algı, dönemin kavramsal olarak çelişki ve çatışmaları barındırmasından kaynaklanmaktadır (Urgan, 2003).

Sanayi devrimi yıllarında publar, bilgi yayma merkezleri, bir iş borsası işlevini de edindiler (Jackson, 1989).

Joyce Cary The Horse's Mouth'da "O, sallanan bir kapıydı. Bar kapısını çarpamazsınız. Barlar çok şey bilir, neredeyse kiliseler kadar" darken, William Golding Free of pubs'ta, "İngiltere Kilisesi'nden yalnızca bir derece daha az lanetli

olduğunu yazar”. Bazı barlarda ilahi söyleme özelliği olduğu biliniyor. Böylece kilise ve bar, birbirine bağlanan buluşma yerleri olarak geleneksel İngiliz köyünün geometrisinde yan yana durur (Jackson, 1989).

Çizelge 4.2’de örnek metinlerde ele alınan pub kavramı düzenlam ve yananlamsal nitelikler bağlamında tablo olarak ele alınmıştır.

Çizelge 4.2: Örnek Metinlerde Ele Alınan Pub Kavramının Düzenlam ve Yananlamsal Nitelikler Bağlamında Ele Alındığı Tablo

Kavram	Düzenlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Pub	İçkili mekan	Ev, Halk evi	İngiltere’ye özgü	İngiliz nezaketini muhafaza eden, viktoryen tarz, uygun mimari ve aksesuarlar
		Çalışma mekânı	Dünyayı değiştirmeye yardımcı	Fikirlere, felsefelere, politkaya, sanata ev sahibi
		Han	Hacılar, Gezinler ve yolcular için konaklama olanağı	Dönemine uygun tarzda eşya ve mobilyalar
		Restoran	Yolcular için yemek yeme hizmeti	Siyah fıçı bira servisi ile keyifli kılınan öğle yemeği
		Mahkeme salonu ve infaz kurumu	Sanıkların yargılanması ve hükmün infazı	
		Mahalledeki en tanıdık yer	Sahiplerinin de o mahallede oturması, ilk örneğin kendi evlerini kullanan insanlar olması	Sahiplerine bağlı olan popüleriteleri
		Mahallede kilise ile uygun geometride yanyana	Kilise kadar kutsal ya da onun kadar lanetli	Kilise ile uygun geometrisi
		Toplanma yeri	Toplumun tüm kesimlerinin eşit olarak buluşabilmesine olanak sağlama	Eşitlik, toplumsal denge
		Oyun salonu	Sosyal olma, çalışma hayatına ara verme isteğinin sonucu olarak "dart" gibi çeşitli oyunlar	İletişim, konsantasyon
		Satış odası	Bira , tütün, kibrit gibi basit temel ihtiyaçlara ulaşma olanağı	Utangaç müşterilerin hizmet görmesi, incelik
		Bahçe	Çocuklar dahil, tüm aile bireylerinin buluşabilmesi	Ağaçların altında yeşil ve masalar ve masaların etrafında demir sandalyeler
		Bar bankosu, şömüne, masa, ayna, sandalyeler ve aksesuarları ile mimari unsurlar	Pub'ların altın çağı olan Viktoryen dönemden fazlasıyla etkilenmeleri	Viktoryen dönemin görkemini, şatafatını yansıtan iç mekâna ait mimari unsurlar
				Dekoratif ayna, sigara dumanından kirli sarıya dönmüş süslü tavan
				Ondokuzuncu yüzyıla özgü
				Sağlam, rahat ve çirkin
		Barmeyd	Bira satışını ilk yapanların fazla birayı satmak isteyen kadınlar olması	Herkesi tanıyan anaç tavırlı bar görevlisi kadınlar, güven ve nezaket
		Siyah fıçı bira, kalaylı maşrapa	İngiltere’ye özgü bira çeşidi ve kalaylı kaptaki içme alışkanlığı	Yumuşak içimli kremsi siyah biranın kalaylı kaptaki içilmesinin verdiği lezzet duygusu

Kaynak: (G. Savaş)

Yolcuların konaklamasına yarayan han işlevi, pub'ın ortaya çıkmasından itibaren sahip olduğu bir özelliktir. Pub'ı niteleyen en önemli şeylerden biri hala ev sahibi ve sahibesinin popülaritesi olarak güncelliğini korurken insan olgusunu öne çıkarmaktadır. Siyasetçilerin, yazar ve şairlerin çalışma ortamları olarak, evin rahatlığına sahip ama bir evden daha fazlası olan halk evidir. Kendine özgü yazılı olmayan görgü kuralları olan, deneyimsiz müşterileri geleneklerinin, ritüellerinin çeşitliliği ve karmaşıklığı ile şaşırtan bir mekandır pub (Fox, 1996).

Verilen örnekler üzerinden bakıldığında bir mimari yapı olarak pub, zamanla beraber gösterge haline gelerek ve somut niteliğinden sıyrılarak kavramsal bir özellik taşımaya başlamıştır (Eco, 2019). Göstergibilim açısından, üretim araçları tarafından nasıl üretilmiş olurlarsa olsunlar, üretim araçlarının türü gözlemlenmeden, anlam oluşturan her yapı değer yüklenmiş birer 'metin' dir. Buradaki 'üretim aracı' kavramı gerek gündelik yaşamın gerekse bilimin değişik dizgilerinde oluşturulan metinlerdeki anlamın değişik yöntemlerle üretildiği, dilsel ve dilsel olmayan göstergeleri ifade etmektedir (Kalelioğlu, 2020).

Bütünü anlamlama çabası içinde göstergelerin bütünü oluşturan türlerini, rollerini, birbirleriyle olan ilişkileri, bu ilişkiden doğan nedenli bağıntıları (bağlam) ve bütünü oluşturan parçaların bağlantı biçimlerini ortaya koymaya çalıştığımızda bütünü hakkında gerçek anlamda bilgi sahibi olmak mümkündür. Çünkü o, onu oluşturan tüm katmanların varlığıyla ancak anlamlandırılabilir bir şeydir. Buna rağmen bütünü aynı olsa da göstergelere yüklenen anlamlar ve bu anlamları kendi içinde yeniden yorumlamak bize bütünü hakkında farklı anlamlar çıkarmayı mümkün kılacaktır. Edebi metinlerde, yazarın konuyu ele alış biçimi ve buna bağlı olarak kullanılan göstergeler üzerinde yapılacak her bir inceleme, bizi bütünü anlam dünyasını oluşturan sonsuz sayıda anlama ulaştıracaktır. Bu zenginlik mimarlığın kendi yapma biçimlerine olan bağımlılığını sorgulamasına ve olasılıkların sonsuz dünyasından faydalanmasını sağlarken, tüm bu çeşitliliği yaratan özne olarak insanı da tekrar merkezine almasına yol açacaktır.

İngiltere'ye özgü bir eğlence ve içki mekanının göstergesi olarak pub, bu bağlamda ele alınmıştır. George Orwell için ideal bir pubda olması gereken niteliklerin ele alındığı bu makalede, yazar tarafından maddeler halinde sıralanan öneriler, yine aynı şekilde sırasıyla incelenecektir. Yazarın amaçladığı haliyle "ideal pub'ı" gösteren her bir gösterge, düzenlamalarının yanısıra yananamları ile

yorumlanarak mekânın sahip olabileceği anlamlar dünyası keşfedilmeye çalışılacaktır. Burada bir mekânın ne kadar çok şey olabileceği, barındırdığı anlam zenginliği merak edilen meseledir. Dilsel olarak ele alınan göstergeler şekil olarak da incelemede yer alacaktır.

3.4 Orwel'in Ideal Pub Tanımının Göstergibilimsel Bağlamda İncelenmesi

Bir bütün olarak ele aldığımız “pub” mekânının, bir içkili mekânın ötesinde, geçmişten günümüze yüklendiği anlam dünyası yananamlar üzerinden kavranmaya çalışılmıştır. Zamanla, pub mekânına üretim araçlarıyla yüklenen anlam zenginliği mekânda yeni değerlerin oluşmasına sebep olmuştur. Mekânın bu süreçte edindiği değerlerin duyularımızdaki karşılığı yani mekânın algısı, mekânın atmosferidir. Mekânın atmosferine ait duyguları deneyimlerimiz ile elde ederiz. Deneyim hem toplumsal hem de özel yaşantımızda geleneğe bağlı olarak biriktirilmiş, bilinçle ya da bilinçsizce birbirine kaynaşmış durumdaki verilerden oluşur (Benjamin, 2021). Deneyimlemeyi sağlayan mekânın atmosferi diğer taraftan zihnimizde kendisine ait verilerin oluşmasını sağlar. Leonardo Da Vinci mekânı “zihinsel bir şey” olarak niteler (Lefebvr, 2014). Öznenin deneyimleriyle kazandığı zihinsel veriler.

George Orwell incelemek üzere seçilen “Su Altında Ay” adlı makalesini, kendi deneyimleri sonucu oluşan bilgiyle kaleme almıştır (Orwell G. , 2015). Yazar daha sonra ayrıntılarıyla değineceğimiz gerekçelerle İdeal bir “pub” tarif etmek istemiştir. Bir pub mekânına dair beklentilerini karşılayabilecek önerilerini maddeler halinde ele almıştır. Hepsi ideal bir pub’ı gösteren göstergeler olarak mekânın bileşenleridir. Burada seçilen makale, mimari bir amaçla yazılmamıştır. Yazarı da mimar değildir. Buna rağmen yazar, amacı bu olmasa da metinde mimari bir dil ve yöntem kullanmıştır. George Orwell, makalenin giriş paragrafında pub’ın “yer-konum olarak” ana cadde üzerinde değil de ara sokakta olmasının faydasından bahsetmektedir. Mimarlık için de tasarım sürecinin başında önce “yer” vardır. Yer tasarım için gerekli olan fiziksel ve sosyal bilgiyi içerir. Yer olmadan mekânın içeriğine ait söylemler eksik kalacaktır. Dil ve yönteme dair kurulan bu benzerlikler göz önüne alınarak metnin mimari bir bilinçle okunması gerekmektedir. Metin kendi özelinde yazıldığı dönem itibarıyla bir çok konuya vurgu yaparken ele alınan kavramlar kültüre ait değerler olarak günümüze ve sonrasına taşınmaktadır. Bu

sebepten mimari nesnelere işlevleri gözardı edilmese de mimarlık daha genel anlamıyla bir iletişim meselesi olarak ortaya çıkmaktadır (Eco, 2019).

Yazar, söz konusu metnin henüz üçüncü paragrafında mekâna ait atmosfer kavramından bahsetmiştir. Yine “atmosfer” kavramı, mimarlık için bir mekânın algılanışını biçimlendiren temel ve en önemli kavramdır (Roth, 2014).

“Bir içkili mekânı neden tercih ettiğiniz sorulduğunda öncelikle birasını beğendiğinizi söylemeniz beklenir ama Su Altında Ay’da beni en çok çeken şey, insanların “atmosfer” diye nitelendirdiği özellikler” (Orwell G. , 2015).

Orwell devamında atmosfer olarak nitelediği kavram hakkında bilgi vermeye koyulur. “Öncelikle, mimarisi ve bütün aksesuarları tavizsiz bir biçimde Viktoryen. Cam kaplı masalar ve benzer modern çirkinlikler yok içeride, neyse ki sahte tavan kirişleri, ocak demirleri veya meşe süsü verilmiş plastic paneller de yok...dökme demir şömine parmaklıkları, sigara dumanından kirli sarıya dönmüş süslü tavan, şömine rafının üstündeki doldurulmuş boğa başı – hepsi ondokuzuncu yüzyıla özgü, sağlam, rahat ve çirkin” (Orwell G. , 2015).

Şekil 4. 15: Evsahibesi, Misafirleri ve Ayna

Kaynak: (Jackson, 1989)

Pub’ın atmosferini oluşturan unsurlar olarak ayna, bar tezgahı, barmeyd (bazen evsahibesi), misafirlerin oluşturduğu samimi ortam.

Şekil 4. 16: Dökme Demir Şömine Parmaklıkları

Kaynak: (www.mayflowerpub.co.uk, t.y.)

Günümüzde şömineye artık bir ısıtma aracı olarak ihtiyaç olmasa da çoğu pub'da şömine mekanın bir ögesi olarak halen yer almaktadır.

Şekil 4. 17: Sigara Dumanından Kirli Sarıya Dönmüş Süslü Tavan

Kaynak: (www.mayflowerpub.co.uk, t.y.)

Şömine, masif ahşap masa ve yer döşemeleri ve eskiliğin verdiği gerek sigara gerekse şömine dumanından kaynaklı kirli sarı renge dönmüş tavan.

Şekil 4.18: Şömine Rafının Üstündeki Doldurulmuş Boğa Başı

Kaynak: (www.visitherefordshire.co.uk, t.y.)

Dönem özelliklerine örnek olarak, şömine duvarı üzerindeki doldurulmuş boğa başı.

“Bir uzam, işleyiş halindeki anlamlamalar süreci olan metin, bitmiş değil oluşum halinde bulunan başka metinler ve kodlarla bağlantılı olarak, topluma, tarihe alıntılama (anma, zikretme) yollarıyla bağlanan bir üretdir” (Barthes, 1993). İncelemek üzere ele alınan bu metin kendi içinde mekâna dair bu nitelikteki (toplumsal ve tarihsel) önerileriyle, mimarlık için sonu olmayan bir süreç, içinde zengin anlamlar barındıran bir kaynak, bir başlangıçtır. Roland Barthes, “Göstergebilimsel Serüven” adlı eserinde, metin incelemesinde metni kısa okuma guruplarına ayırmak gerekiyor diyor (Barthes, 1993). George Orwell’ın “Su Altında Ay” adlı incelenen bu makalesinde de ideal bir pub için bir kaç cümle ile ifade edilmiş on öneri bulunuyor. Orwell’in maddeler halinde ele aldığı metni bu açıdan incelenmeye uygun bir yapıdadır.

Yine Orwell incelenen metinde mekâna ait önerileriyle birlikte “ideal pub” imgesini ortaya koyarken asıl beklentisi toplum ve toplumu oluşturan çekirdek olan aile ve bireyin mutluluğudur. Bir toplumun (burada İngiliz toplumu) sağlığı buna bağlıdır. Metindeki satırlarda Orwell beklentisini açıkça belirtmiştir (Orwell G. , 2015). “Yaz akşamları aileler hep birlikte Su Altında Ay’a gelip çınarların altında oturuyor, kaydıraftan kayan çocukların neşeli çığlıkları arasında bira ya da fiçı cider

içiyorlar...Bu bahçe sayesinde aileler biraraya gelebiliyor, baba tek başına dışarı çıkarken anne evde bebeğe bakmak zorunda kalmıyor...çünkü çocukları –dolayısıyla belli ölçüde kadınları- dışlayan yasalar yüzünden, ailelerin buluşması gereken yerler olan pub’lar içki satan sıradan dükkanlara dönüşüyor.”

Yaşam, mimari tasarımın öznesidir (Roth, 2014). İlhan Altan kitabının önsözünde, “Altmışlı yılların sonlarında, hocalarımızdan mimarlığı bir yaşam sanatı olarak öğrenmiştik” diyor (Altan, 2015).

Yazar, metnin hemen başında, mekânın atmosferinden söz ederken diğer her şeyin önüne Viktorya dönemine ait nitelikleri koyuyor ve bundan taviz vermiyor. Bu onun bir pub mekânına bakışının ön şartı. Bir çok eserinde Viktorya dönemi vurgusuna tanık olmak mümkün (Orwell., 2015). Viktorya dönemi, İngiltere tarihinde hüküm sürmüş kraliçenin adıyla anılan bir dönem olsa da, temsil ettiği değerler çok çeşitlidir. Yazar bu dönemi “iyi” ve “güzel” kavramlarını işaret eden bir gösterge olarak ele alıyor. Viktorya dönemi bir çok çelişkinin yaşandığı bir dönem olarak ele alınsa da, dönem Britanya sanayi devriminin yükselişi ve Britanya İmparatorluğu'nun zirvesi olarak kabul edilmektedir (Çetin, 2016). Sanayileşme orta sınıf nüfusunun artmasına sebep olmuş, bu da kültürel normları, değerleri ve ahlaki etkilemiştir. Mahremiyet ve saygınlık ile karakterize edilen bu orta sınıfın yeni değerleri yaşam alanlarının ve tarzlarının merkezi haline gelmiştir. Çekirdek aileye büyük önem verilip, kadınlar için haklar talep edilirken, aile bireylerinin buluşma yeri olarak ev, acımasız dünyadan kaçıp sığınabilecek bir mekân olarak görülmüştür (Çetin, 2016). Orwell diğer yazılarında da aile kurumunun korunması ve bireylerin birarada olması gerektiğine vurgu yapmıştır (Orwell. G. , 2015). Başlangıç noktası ev olan, işletmecileri “ev sahibi”, müşterileri de “misafir” olan bir pub mekânının tavizsiz bir biçimde “Viktoryen” olması gerektiği, görüldüğü üzere rastlantı değildir. Mekânın atmosferine bir ev rahatlığının, sıcaklığının hakim olması gerektiği Orwell tarafından Viktorya dönemini temsilen “Viktoryen” olarak ifade edilmiştir. Bu yüzden mobilyalar, işlevlerinin ötesinde “sağlam, rahat ve çirkin” olarak nitelenerek kültürün sürdürülmesini sağlayan iletişim nesnelere dönüşmüşlerdir (Eco, 2019). Burada mekânın elemanları mimari bileşenler olarak Viktorya dönemi ile kastedilen anlama göndermede bulunurlar. İngiltere tarihinde bir zirve olarak kabul edilen Viktorya dönemi, “reform”, “yeni kültürel değerler”, “aile kurumuna verilen önem”, “zenginlik” ve “refah” gösterenleri ile metinde

oluşturulmak istenen anlam yakalanmaya çalışılmıştır. Burada Viktorya dönemi için düzanlam sayılabilecek bu nitelgeler pub mekânında mobilyaların simgesel yananamları olmuştur.

Resimlerde, İngiltere’de Viktorya dönemi özelliklerine sahip olan pub’lara ilişkin bir kaç örnek paylaşılmıştır.

şekil 4.19: Hand and Shears, Smithfield. Viktorya Döneminden Kalma İki Londra Pub’ından Biri

Kaynak: (French, 2020)

şekil 4.20: Peter Kavanagh's Pub, Egerton Caddesi, Liverpool

Kaynak: (French, 2020)

Şekil 4. 21: 18. Yüzyıldan Kalma Pub, The Square and Compass

Kaynak: (French, 2020)

Şekil 4.22: Peter Kavanagh's Pub, Egerton Caddesi, Liverpool

Kaynak: (French, 2020)

Orwell, endüstrileşmenin insan yaşamını iyileştirmekten uzak olduğunu düşünmüştür (Orwell G. , 2016). Çağın üretim olanaklarının artmasının yoksul insanların hayatlarında önemli bir değişikliğe yol açmamış olması, hatta daha fazla ve daha genel bir yoksulluğu da beraberinde getirmiş olması bu düşüncesinin oluşmasına sebep olmuştur (Orwell G. , 2016) (Orwell G. , 2005). Orwell'in bu

yüzden modern olana inancı yoktur. Moderni iddia ettiği gibi olmayan, sözünde durmayan, içinde sahtelik barındıran olarak ele alıp “saçmalık” olarak nitelemiştir (Orwell G. , 2015). Orwell için “modern” negatif bir olgudur ve sahte olanın, vadettiği gibi olmayanın göstergesidir. Bu yüzden modern olarak nitelediği mekâna ait bileşenleri “kandırmaca”, “yutturmaca” olarak nitelemiştir. “Arkamdaki duvarı pat pat yokladım. Evet! Tam düşündüğüm gibi! Ahşap bile değildi. Kompozit bir malzemeyi boyayıp yutturuyorlardı” (Orwell., 2015). Üretim olanaklarının artması ile yoksulluk azalıp, zenginlik daha adil bir şekilde pay edilebilseydi muhtemelen Orwell moderni bu şekilde tanımlamayacaktı. Büyük bir iddia olarak endüstrileşme ve sonucu olan bolluğa rağmen üretilen mekân ve mekâna ait mimari nesnelerin, geçmişin bakışından bu derece uzak olmasına anlam verememiştir. Geçmişle bağın kopması toplumun kültür değerlerinin iletiminde de bir kopukluk yaratacağı düşüncesi ile modern karşı tavrı pekişmiştir. Cam kaplı masalar, sahte tavan kirişleri, ocak demirleri, meşe süsü verilmiş plastic paneller, mimari nesneyle anlamı arasındaki bağlantıyı zaman içinde iletebilecek kadar güçlü göstergeler değildir. Oysa mimarlığı kullanma biçimimizi belirleyen şey bu bağlantının bilinmesidir (Eco, 2019).

Bunun sonucu olarak Orwell çağın üretim ilişkilerini değiştiremeyeceği, bir insan için mümkün olmayan bu durum dolayısıyla endüstrileşme ile başlayan modernleşme sürecindeki olumsuz etkiyi hafifletmek üzere aileden başlayarak topluma ait değerleri savunmaya girişmiştir. Mekân bu konuda ele aldığı önemli bir olgu olmuştur. Yazılarında mekân tarifleriyle, yoksulluğu, umutsuzluğu, tekdüzeliği anlatırken, mekânın değerlerinin korunmasının insanların hayatlarına katacağı güzellikleri vurgular (Orwell. G. , 2015).

Aşağıda, George Orwell’ın bir pub mekanında ona göre olmaması gereken modern iç mekan unsurlarına dair düşüncelerine örnek teşkil edecek bir kaç fotoğraf paylaşılmıştır.

Şekil 4.23: “Cam Kaplı Modern Masalar”

Kaynak: (www.countrycasualteak.com, t.y.)

Sağlam durmayan, rahatlık hissi vermeyen, hafif ve eğreti, cam kaplı masa ve çelik sandalyeler.

Şekil 4.24: “Sahte Tavan Kirişleri”

Kaynak: (<https://tr.pinterest.com>, t.y.)

Gerçekte taşıyıcı ya da ahşap olmayıp, plastik bileşenlerden yapılmış, ahşap rengi ve görünümü verilmiş sahte tavan kirişleri.

Şekil 4.25: "Ocak Demirleri"

Kaynak: (<https://schoonerchandlery.com>, t.y.)

Döküm olmadığı ve geleneksel üretim biçimleriyle üretilmediği için yazar tarafından eleştirilen ocak demirleri.

Şekil 4.26: "Meşe Süsü Verilmiş Plastik Panel"

Kaynak: (<http://decorativewallpanels.com>, t.y.)

Yazara göre modern olanın, görüldüğü gibi olmayanın, vadettiğini gerçekleştirmekten uzak göstereni olarak "meşe süsü verilmiş plastik panel."

Mark Girouard, Victorian Pubs adlı akademik çalışmasında, "1890' lar onların altın çağıydı," diyor. O zamanlar barlar daha büyük ve daha parlaktı, donanımları daha önce hiç olmadığı kadar görkemliydi" (Jackson, 1989).

Barın arkasındaki ayna, mimari bir nesne olarak mekânda nesneyi ve özneyi ayırt etmeksizin yansıtan, mekâna derinlik katan işlevi ile birlikte, mekâna ait görüntülerin ışık etkisi ile daha parlak ve "ışılıtlı" bir şekilde tekrar tekrar üretilmesini sağlayan bir nesnedir. Dünya edebiyatında ayna, çok farklı anlamları ile yer alır. Pamuk prenses masalında "en güzeli bilen" (Kardeşler, 2016), Shakespeare'nin ünlü oyunu II. Ricahard'da "kralın kendi kimliğini sorguladığı bir nesne (Shakespeare, 2014), Alice Harikalar Diyarında ise "başka bir dünyaya açılan kapıdır" (Carroll, 2017). Edebiyatta, hatta günlük yaşantıda ayna imgesi bir gösterge olarak yananlamları üzerinden bir metafor olarak ele alınmıştır. Bu metinde de Orwell benzer bir biçimde aynayı parlaklık ve ışıltının, dolayısıyla Viktorya döneminin görkemini bir göstergesi olarak ele almıştır. Barın arkasındaki ayna olması ise yananlamıyla beraber nesne olarak da mekândaki işlevine işaret eder.

Şekil 4.27: Pub'daki Ayna ve Pırlıtsı

Kaynak: (Jackson, 1989)

Buna karşılık başka bir metinde "ayna" ve ondan kaynaklanan ışıltı ve şıklık tamamen zıt bir atmosferin tanımı olarak karşımıza çıkar. "Böyle yerlerde keyfimi

kaçıran bir hava vardır. Her şey şık, ışıltılı, modern; ne yöne bakarsanız bakın aynalar, sırlar ve krom kaplı yüzeyler. Her şey dekorasyona harcanmıştır, yemeğeysen hiç bir şey” (Orwell., 2015). Yazara göre gelenek ile ilişkilendirildiğinde güzel olan, gelenekten kopuk ve bu kopuşu simgeleyen modernin bir parçası olduğunda ise cansıkıcı olabilmektedir. Orwell geleneksel olanı, toplumda karşılığı olan bir doluluk olarak “Viktoryen” göstergesi ile tanımlamıştır. Aynı malzeme “kullanılma şekline” ve bağlamına göre mekân için hem iyi hem de kötü bir atmosfer-hava yaratıyor. Bu ise bağlam olarak mimaridir.

Çizelge 4.3’te metnin incelenen bölümlerinde karşılaştığımız kavramlara ait düzenlam ve çeşitli yananlamsal karşılıklar ele alınmıştır.

Çizelge 4.3: İncelenen Metnin Birinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzenlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Cam kaplı masa	Üstünde yazmak, yemek yemek gibi türlü işlerin yapıldığı, yüksekçe ayaklı cam kaplı tabla	Tabla malzemesinin üstünde cam olan başka bir tabla olarak modern	Modern çağı simgeleyen, vadettiğini içermeyen, tarihsel olarak köklerinden kopuk, değersiz	Yalnızca yüzeyinin değeri olan, yüzeye hapsolmuş
Sahte tavan kirişleri	Gerçekte döşemeyi taşıması gereken yatay taşıyıcılar	Sahte, taşıyıcı işlevini içermeyen, öyle görünerek sağlamlık duygusu veren	Tarihsel bir değeri olmayan, köksüz, gelenekten kaynaklanmayan	
Ocak demirleri	Ocakta (şömine) yanan ateşin dışarı doğru sıçramasını önleyen ateşle ilgili eleman	Modern üretim yöntemleriyle üretilmiş, dökme demir değil	Ateşle ilişkisi şüpheli, eriyip deforme olabilir, geçmişte örneği olmayan	Düzgün olmayan, deforme
Meşe süsü verilmiş plastik panel	Meşe ağacı dokusu verilmiş film kaplı ahşap yonga levhalar	Doğal meşe ağacı izlenimi vermeye, ahşabın etkisini elde etmeye çalışan	Sahte, içi başka dışı başka	
Dökme demir şömine parmaklıkları	Ateşin sıçramasını önleyen, şöminede yanan ateşle ilgili eleman	Geleneksel olarak üretilmiş, dökme demir olmaları	Tarihsel olarak eskiden bu yana kullanılan	Geleneksel, Viktoryen tarz, kaba, rahat ve çirkin
Sigara dumanından kirli sarıya dönmüş süslü tavan	Mekânın üst örtüsünü oluşturan döşemenin alt yanı	Mekâna eski, bilinen, tercih edilen köklü bir geçmiş niteliği katan	Tarihsel olarak geçmişle ilgili, süslü tavan Viktoryen döneme ait bir gösterge	Klasik, tarihin izlerini üzerinde taşıyan
Doldurulmuş boğa başı	Şöminenin ön duvarında süs olarak bulunan doldurulmuş boğa başı	Mekânın benimsenmesini sağlayan kendine özgün bir değer katan, bir eşya	İlk örneklerinin görüldüğü döneme ait bakış açısını günümüze taşıyan	Bir heykel

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

“Dökme demir şömine parmaklıkları, sigara dumanından kirli sarıya dönmüş süslü tavan, doldurulmuş boğa başı”, düzenlamalarından öte bir devrin mimari anlayışının, özgünlüğünü oluşturan kültür değerlerinin, aynı zamanda birer gösterge olarak gösterenleridir ve dönemin görkemine işaret ederler. Yine de örnekler tesadüfi değildir. “Dökme demir parmaklıkların” içi dışı birdir, masiftir ve bu haliyle sahte

imajlar üreten modernin karşısında sağlam bir şekilde dururlar. Orwell için sağlamlık önemli bir olgudur; "...dünyanın yüzeyini sevmeyi ve sağlam nesnelere; işe yaramaz bilgi kırıntılarından zevk almayı sürdüreceğim"(Orwell, 2013).

Bir pub'ın sigara dumanından kirlenmiş sarıya dönmüş bir tavanı varsa orasının toplum tarafından çokça tercih edilen köklü bir geçmişe sahip mekân olduğundan bahsedilebilir. Burada sözü geçen pub mekânına ait bileşenler, örnek olarak seçilmeleri dolayısıyla yazarın kişisel olarak yakınlık kurduğu nesnelere olmasına rağmen yazar bunların işlevlerinden daha çok temsilîyetleriyle (sahip oldukları iletişim olanaklarıyla) ilgilenmektedir. Mekânın atmosferini oluşturan, mimari nesnelere mekânda çok açık bir biçimde işlevleriyle yer alırlar. Şömine ısıtır, ayna yansıtır. Mekân sayesinde var olan ve toplumsal iletişime sebep olan nesnelere bu iletişimi nitelikleriyle başarırlar. Nesnenin neden öyle olduğunu gösteren malzeme, form, yapılaşma biçimi gibi nitelikler aynı zamanda tüm bu meselelere bağlı olarak nesneye anlam yükleyerek onu bir iletişim aracına, bir gösterene dönüştürürler (Eco, 2019).

Gösterge öğeleri olarak mimari nesnelere fiziksel olarak algılanabilir biçimlerde ve tarih de bu fiziksel olarak algılanabilir olguları sürekli olarak anlamlandırır ve yorumlar. Göstergebilimsel bakış gösteren ve gösterilene ayırır, göstereni (mimari nesnelere) gösterilenden bağımsız olarak algılanabilir, betimlenebilir düzeyde ele almamıza olanak sağlar. Gösterilenler, bu metni ele alırken gösterene bağlı biçimde, metnin yazılmasını sağlayan şifrelere göre (yazarın beklentisi-bağlam) değişebilirler. Gösterenler belli şifrelere göre yorumlandıklarında, işlevlerinin düzenlemelerine ve yanamlarına bağlı olarak farklı gösterilenlerle ilişkilendirilebilirler. Bu yüzden bir mimari göstergeyi oluşturan gösterenler somut mimari nesnelere dir. Gösterilene ait okuma ve yorumlama, gösterenin form, alışkanlıklardan edinilmiş iletişim ve iletişim şifreleri aracılığıyla gösterenlere atfedilen düzenleme ve yanamlam ile gerçekleşebilir (Eco, 2019).

Metni bu bakış doğrultusunda incelemeyi sürdürdüğümüzde:

Metindeki sıralamaya göre ki bir öneme hali tespit edilmese de, ikinci madde ana mekânı oluşturan mekânlarla ilgilidir; "Kış aylarında odaların en az ikisinde birer şömine ateşi güzelce yanıyor ve mekânın Viktoryen düzeni insana bol bol hareket alanı bırakıyor..." Bu bölümde gösterilen şömine ateşiyle ısıtılmış ve

sıkışık olmayan rahat hareket edilen odalar. Gösterenleri ise mimari bir nesne olarak şömine ve bir devrin özelliklerini barındıran ama burada mimari bir şifre-bağlam ile kullanılan Viktoryen düzen. Şömine, düzenlamıyla ısıtma amaçlı bir mimari eleman, mekânda form ve üslubuna ait bir bilgi olmamasına rağmen hemen ardından gelen Viktoryen düzen ile ilişkilendirildiğinde en azından bu düzene uyumlu olması şömine için bir düzenlamadır. Burada şöminenin bir nesne olarak biçimi sadece işlevini mümkün kılmaz, Viktoryen düzenle uyum içindeki hali ile de mekânın atmosferine katkıda bulunarak onu istenir kılar (Eco, 2019). Şömine, kamusal mekânlarda sosyalleşmek, evde aile bireylerinin birlikteliği, sıcaklığıyla yarattığı hoş ve samimi atmosfer, alevlerinin hayal gücünü beslemesi, verdiği keyif, ısıtma eyleminin yaratıcısı olan ateşle karşılaşma olanağını sağlaması gibi yananamlarıyla simgeseldir (Orwell. G. , 2015).

Metinde ikinci madde şöyle devam eder, “Herkeseye açık bir bar salonu, bir oda barı, bir hanımlar odası ve herkesin içinde bira satın alamayacak kadar mahcup insanlar için bir de küçük satış odası var, üst katta da bir yemek salonu.”

Şekil 4.28: Hanımlar Odası

Kaynak: (<https://www.istockphoto.com>, t.y.)

Sadece kadınlara hizmet eden pub’ın odalarından biri “hanımlar odası”, zamanın hitap etme biçiminin uygun olarak kadın değil “hanım”.

Şekil 4.29: Satış Odası

Kaynak: (www.insurancechoice.co.uk, 2019)

Bir pub'ın önemli bölümlerinden satış odası, pub'da olduğunu bilmediğiniz çeşitli ihtiyaçlar ve başka yerde içmek için bira alabileceğiniz bölüm.

Şekil 4. 30: Yemek Salonu

Kaynak: (www.theage.com.au, 2014)

İlk örneklerinden bu yana hep var olmuş, yemek odası.

Burada tüm bu mekânsal nitelikler, içkili bir mekânın bileşenlerine işaret ederken gösterilen, bir içkili mekân olarak pubın, daha çok toplumsal olarak sosyal bağları güçlendiren mahalledeki en tanıdık yer olarak sosyal bir fenomen olma halidir (Jackson, 1989). “Herkes”, “hanımlar odası” ve “mahcup” sözleri metindeki haliyle insanı nitelerler. Herkes tanımını gerçek anlamına genişletmek için de kadınlar ve mahcup insanlar nitelemelerini kullanmıştır. Mekânların işlevlerini niteleyen “bar salonu, hanımlar odası, satış odası” düzensiz karşılıklardır. Hepsi birlikte sosyalleşme ideolojisini yansıtarak toplumsal bir olguyu işaret ederler (Eco, 2019).

Orwell'in "Su Altında Ay" makalesindeki ikinci bölümde ele alınan kavramlara ait çizelgeler aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.4'te metnin incelenen bu bölümünde geçen; şömine, herkese açık bar salonu, oda barı, hanımlar odası, satış odası, yemek salonu kavramları düzenlam ve yanlamsal bağlamda ele alınmıştır.

Çizelge 4.4: İncelenen Metnin İkinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzenlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Şömine	Eskiden ve günümüzde de hala kullanılan, içinde odun vb. yakılarak mekânı ısıtan mimari eleman	Mekâna sıcaklık katarak onu istenir kılan, samimi bir atmosfer yaratan, birliktelik sunan mimari eleman	İlkçağlardan günümüze değişmeden gelen	Keyif, hayal gücünün beslenmesi
Herkese açık bar salonu	İçinde içki içilen, oturlan bar bankosunun olduğu ana mekân	Sokakla ilişkili ilk mekân olarak herkese açık	Pub'a anlamını verir	Eşitlik, farklılığın oluşturduğu armoni
Oda barı	Kalabalık gurupların, genel kalabalıktan uzakta, oturarak sohbet etmek için tercih ettikleri bar odası	Genel kalabalıktan uzak, içe dönüklük	Daha özel	Ayrıcalık
Hanımlar odası	Yalnızca kadınların kullandığı bar odası	Cinsiyet vurgusu	Kadının evden çıkışı, özgürlüğü	Özgür ve güzel
Satış odası	Sigara, kibrit gibi ufak tefek sarf malzemelerinin satıldığı tezgahlı bölüm	İnsanlara gözden uzak satış	İhtiyaçlara karşılık olarak	Dikkat çekmeyen
Yemek salonu	Yemek hizmeti veren pub'larda yemek yenilen ayrı oda	Özel bir hizmet	Sakin, genel kalabalıktan uzakta	Keyfe keyif katmak

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Yazara göre pub mekânının gürültülü olmaması onun en önemli özelliklerden birisidir; "Su Altında Ay her zaman rahatça konuşabileceğiniz kadar sessiz. İçeride ne radyo var ne piyano, Noel arifesi ve benzeri gecelerde bile münasip şarkılar ağırbaşlı tavırlarla söyleniyor burada" (Orwell G. , 2015). Burada mekânın sessizliğine vurgu yapan dilsel bir gösteren olarak sessizliktir. İdeal bir pub mekânının özellikleri arasında yer alarak onu olumlu yönde niteler. Metinde yer alan bir göstereni ele alırken onu bağlamı içinde değerlendirmek gerekir, bağlam hedeflenen anlam ve edinilebilecek yeni anlamlara ulaşmayı mümkün kılar (Eco, 2019). Bu sebeple öncelik yazarın başka eserlerindeki bağlam benzerliği içinde ele alınmış yazılarıdır. Sessizlik, sesin olmaması anlamına gelir, düzenlamsal karşılığı bu olan sessizlik, rahatsız edecek seviyede olmayan ses seviyeleri anlamını da karşılar. Metinde "sessizlik", her zaman rahatça konuşabilecek kadar sessiz,

toplumsal iletişimin mümkün kılınması için sessizliğe varan kontrollü bir ses seviyesi, özel anlamı olan günlerde bile yükselmeyen ses, huzur, sakinlik, dinginlik, durgunluk, hareketsizlik, ağırbaşlılık gibi yananamlara karşılık gelebilecek şekilde kullanılmaktadır. İşitme duyumuza karşılık gelen bu algı biçiminin en düşük seviyede olması da mekânın diğer yönleriyle (işlevsel-görsel) algılanmasına katkıda bulunmaktadır. Sesin kontrolsüzce, tekdüze ve sürekli olduğu aksi durumlarda yazarın satırları şöyledir; “Parlak kırmızı tezgahın gerisinde beyaz aşçı başlıklı bir kız soğutucuyu karıştırıyor ve arkada bir yerdeki radio tonk tink tink tonk şeklinde teneke sesli nameler çalıyordu içeri girerken. Ne halt yemeye buraya giriyorum ki?” (Orwell., 2015). Orwell, “Parlak kırmızı tezgah” ve radyonun çıkardığı teneke ses ile modern olana bir gönderme yaparak, moderni sahip olduğu teknoloji ve bu teknolojiden kaynaklı üretim ilişkilerine rağmen vadettiklerini gerçekleştiremeyen bir olgu olarak tanımlamıştır. Radyodaki sesi değersiz bir tını olarak betimleyip teneke sesine benzeterek modern olanın içi boş anlamsızlığını vurgulamaya çalışmıştır. Topluma ait değerlerin modern dünyada bu denli hızlı ve köklü bir biçimde reddinin yarattığı anlamsızlık. Aynı kitabın ilerleyen sayfalarında radyodaki sesi gürültü ya da tekdüzelik olarak nitelenmesi yazarın niyetini açıkça ortaya koyabilmektedir; “Radyonun gürültüsüyle iç içe olarak çevreye verilen mesaj yemeğin önemli olmadığını, rahatlığın önemli olmadığını demeye getirir; sadece şıklığın, ışıltının ve modern görünüşün önemi vardır...hepsi aynı müziği çalan radyolar, yeşil yok, her yer beton kaplı” (Orwell., 2015). Örnek metinde sessizlik ile ortaya konmaya çalışılan, kamusal mekân olarak bir pubda özellikle insanlar arası iletişimin ön planda olması gerektiği, moderni ve olanaklarını simgeleyen radyodaki sesin sürekli yayını (burada müzik kastediliyor) ile birlikte, tekdüze ve gürültülü halin mekânın işlevini zedelediğidir. En eski edebi örnekler olan kutsal metinlerde yüksek ses kabalık ve anlayışsızlığın sembolüken, sessizlik akli ve bilgeliği simgelemiştir. Kuran’da Lokman suresi 19.ayette, bağırarak “eşek anırması” olarak tanımlanır: “Sesini alçalt. Şüphesiz ki seslerin en çirkini eşeklerin sesidir.” İncil Vaiz 19. Aayette ise: Bilgenin sessizce söylediği sözler, akılsızlar arasındaki önderin bağırışından iyidir” der. Yüksek sesin olumsuz etkisine karşın, sessizlik akli ve sağduyuyu simgeler. “Sessizlik” bir kabulleniş, uzlaşma, sükut bulma vb. gibi olan yananamlarıyla da mekânın olduğu gibi kavranmasını sağlayan, dikkatimizi mekâna yoğunlaştırarak onunla ilgili olabilecek tartışmalara son veren bir nitelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Su altında Ay makalesinin konusu aynı adlı pub olduğu için

mekâna dair tüm tarifler mekânın ana işlevine gönderme yapmak ve onu idealize etmek üzere oluşturulmuştur. . Mimari mekânlar belli bir kültürel düşüncenin ürünü olarak yaratılırlar, mekân algısı bir kültürel şartlanmaya karşılık gelir (Altan, 2015). Bu yüzden duyularımız yoluyla mekânı algımlarken, mekânın simgesel anlamına uyumsuz bir durum oluşturan yüksek ve mekanik ses mekânın doğru (yazarın hayal ettiği pubın atmosferine bağlı olarak) algılanmasını önleyecektir. Özel günlerde dahi, mekânı kullanan diğer kullanıcıları rahatsız etmeyecek kadar ses anlamına gelen; münasip şarkıların ağırbaşlı tavırlarla söylenmesi, mekânın yüksek ses-gürültü ile zedelenmesini önlemekte, mekânın kamusal işlevine gönderme yapmaktadır. Mekânı, kültürü üreten, insanın eylemi ve iletişimidir, tarih boyunca mekâna dair değerlerin birikmesini sağlayan şey, doğal haliyle gündelik yaşantının tezahürüyle ilişkilidir. Mimari bununla ilgilenir. Geçmişe ait mimari mekân ve nesnelere yeni anlamlar içerecek şekilde ele alıp, güncel olana evrilmesi yolunda çalışmalarını sürdürebilen çok disiplinli bir dal olarak mimarlık, mimari mekânı ve onu oluşturan nesnelere simgesel değerlerini korumalıdır (Eco, 2019). Mekânın sessiz olması onun işleviyle kurduğu bağı güçlendirecekse mekân sessiz olmalıdır.

Çizelge 4.5'te, Orwell'in incelenen metnin üçüncü bölümünde yer alan bir pub mekanındaki ses ve sessizlik kavramları ile ilgili beklentileri, dilsel nitelikler bağlamında ele alınmıştır.

Çizelge 4.5: İncelenen Metnin Üçüncü Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzenlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Sessizlik	Sesin olmaması, sesin rahatsızlık verecek seviyeden az olması durumu	Mekânın boş olması, huzurlu sakin, dingin mekanla ve kullanıcılarıyla kurulan daha güçlü ilişki	Kabul etme, konsensus, sona erme, vazgeçme, ölüm	Pürüzsüzlük
Radyo	Elektromanyetik dalgalarla sesi ileten cihaz	Tekdüze ve gürültülü haliyle mekânın anlamını zedeleyen	Modern çağın gürültüsü	Çirkin
Piyano	Tuşlara basarak çalışan, klavyeli, büyük müzik aleti	Mekânın sessizliği bozan	Ses çıkaran karmaşık ve saygın bir eşya	Sessizce, güzel görünüşüyle durabilir
Münasip şarkı	Bulunduğu yere göre uygun olan sözlü müzik eseri	Mekâna uygun ve onun varlığını destekleyen	Huzuru bozmayan, birleştiren	Ahenk
Ağırbaşlı tavır	Abartısız, sakin, anlayışlı davranış hali	Dikkatleri üzerine çekmeyen, mekânın anlamını pekiştiren	Tartışma, kavga ve karışıklığa yol açmayan	Bilgelik, birliktelik

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Gürhan Tümer, mimari mekân-insan ilişkilerinde, mimari yapıt ve mimari mekânı algılayan ya da kullanan insanların dışında kalan ve belli bir mekânda yer alan bütün öteki insanların o mekânı oluşturan nesnel öğelerden biri olduğundan bahseder (Tümer, 1982). İnsanların katkısı en az “mimari” öğelerin katkısı düzeyindedir. Mimari ve iç mimari öğelerinde hiç bir değişiklik olmamasına karşın mekânda yer alan insanlara bağlı olarak mekân başka bir biçimde algılanacaktır.

Mekân-insan ilişkilerine edebi eserlerden örnekler verecek olursak; Bodrum ilçesi, Halikarnas balıkçısı orada kalebentliğe mahkum edilmeden önce, bir sürgün yeri olarak sakin bir balıkçı kasabasıydı. Yazılarında Bodrum’un antik çağlardaki adı olan Halikarnas’ı kendine ön ad olarak seçen Cevat Şakir bundan sonra “Halikarnas Balıkçısı” olarak anılmıştır. Bugün artık Bodrum, Halikarnas balıkçısından ayrı düşünülemez (Balıkçısı, 2000). John Steinbeck’in Sardalye Sokağı adlı kitabının henüz ilk sayfasında, kitaptaki önemli karakterlerden Bakkal Lee Chong tasvir edilir, tarif edilen bir insan mı, bakkal dükkanı olarak mekân mı ayırt edilemez, tek başına tanımlanamayacak bir bütünlükle hem bakkal hem de insanı hayal ederiz bu tarifte. Lee Chong’un karakteri bakkal dükkanının da karakteridir neredeyse (Steinbeck, 1973). Bir bilimkurgu kitabı olan “Dr. Moreau’nun Adası”nda başka herhangi bir özelliği olmayan adanın ünü Dr. Moreau’nun çılgın bilimsel çalışmalarından ileri gelmektedir. Bizim için ada, Dr moreau’nun adasıdır.

George Orwell mekân-insan ilişkisine benzer bir şekilde değinmiştir. İdeal bir pub için önerilerinden biri de bunun üzerinedir. “Müşterilerin çoğunu isimleriyle tanıyan kadın bar görevlileri herkesle yakından ilgileniyorlar. Hepsi orta yaşlı kadınlar ve içlerinden ikisinin saçları şaşırtıcı renklere boyalı; cinsiyeti ve yaşı ne olursa olsun herkese “kuzum” diye hitap ediyorlar. (“Kuzum” diyorlar, “canım” değil: Barmeydlerin müşterilerine “canım” diye hitap ettiği pub’lar genelde daha tatsız. Bayağı yerlerdir) (Orwell G. , 2015). Bu bölümde özne olarak sadece kadın bar görevlileri olan “barmeydler” var. Barmeydler, düzenlamsal karşılıkları olarak yemek ve içki servisi yapan, müşteriye hizmet eden görevlilerdir. Metinde kadın bar görevlileri yananlamsal nitelik taşıyan özellikleriyle ele alınmıştır ve bu nitelikleriyle mekâna olumlu yönde katkıda bulunurlar. Bu nitelikleri incelediğimizde barmeydlerin mekâna katkısının mimari öğelerden daha az olmadığını görürüz. Bu halleriyle mekânın nesnelidirler. Sizi tanıyıp isminizle hitap eden bar görevlisinin,

oturduğunuz sandalyenin size verdiği rahatlığın bir benzerini sunduğuna tanık olursunuz.

Şekil 4.31: “Orta Yaşlı Kadın Bar Görevlisi”

Kaynak: (www.alamy.com, t.y.)

Bu rahatlıkla gelen güven duygusu ve aidiyet hissi mekânın bileşenlerinden biridir. Barmeydlerin orta yaşlı kadınlar olması “anaç” bir profil çizer ama aynı zamanda onların açık fikirli olduklarına dair bir gösteren olarak içlerinden ikisinin saçları şaşırtıcı renklere boyalıdır. Orta yaşlı barmeydler olarak bu nitelikleriyle farklı yaştaki müşteriler tarafından da kabul görebileceklerdir ve bu toplumsal bağın sağlıklı bir şekilde kurulması için son derece gereklidir. Orwell, müşterilerine “canım diye hitap eden barmeydlerin olduğu işletmeleri tatsız ve bayağı yerler olarak nitelerken, ideal bir pub olan “Su Altında Ay” da bulunan barmeydlerin müşterilere gereksiz samimiyet içermeyecek şekilde “kuzum” diye seslenmeleri, müşterilerin aşırı olabilecek beklentilerini ortadan kaldırmaya yöneliktir. Bu sayede mekân bayağılıktan kurtulacaktır. İdeal pub’dan beklenen onu neredeyse kendi eviniz gibi algılamandır ve bu durum aile kavramının korunması ve yüceltilmesi arzusunu doğrular. Yazarın bir gösterge olarak toplumu oluşturan çekirdek yapı olarak aile kavramına yönelmesi, sanayi devrimi sonrası toplumun değerlerinin korunması ile ilgili duyduğu kaygıların sonucudur. Pub’ın tariflerinden birinde “mahalledeki en tanıdık yer” olarak geçmesi boşuna değildir. Bu tanıdıklık hissi müşteriler arasında müdavimlerin oluşmasını sağlarken kendi aralarında da başka bir yakınlık hissi

doğuracaktır. Aragon'un "Opera Geçidi" adlı eserinde "Küçük Cırcır Böceği" adlı kahvenin müşterileri için; "Bu kahvenin müşterileri, yıllardır aynı yerlere gelip oturduklarını gördüğüm, sürekli müşterilerdir..." (Tümer, 1982). Burada mekân, mekan sahibiyle müşterilerin oluşturduğu insanlar tarafından birlikte tanımlanır. Burası artık herkesin iletişim içinde olup rahat ettiği, evinde gibi hissettiği (anaçlık vurgusu), sevdiği ve mutlu olduğu bir mekândır. Bir mekânın insanı mutlu edebilmesi merkezinde insan olan mimarlık için de çok önemlidir. Mekânın mimari unsurları ile içerdiği insanlara bağlı olarak algılandıkları gerçeğinden yola çıkarak, bu algının değişebileceğinden bahsedebiliriz. Hatta mekânın mimari unsurlarının aynı olması halinde bile o mekândan edinilen izlenim, sevilen-sevilmeyen, benimsenen-benimsenmeyen olarak biraz da o mekândaki insanlara bağlı olacaktır. İnsanların mekâna katkısı, mimari unsurların katkısından daha az değildir (Tümer, 1982). Mimarlık adına tasarım sürecinde bu gerçeğin gözardı edilmemesi önemli bir olgudur. Mimari mekân insandan, insan da mimari mekândan bağımsız olarak ele alınıp soyutlanmamalıdır.

Toplumsal iletişimi sağlayan mekânın unsurları ile birlikte insanın o mekândaki varlığıdır. Mekânın unsurları mimari bakış açısıyla ele alındıklarında işlevseldirler ve iletişime dair bir şey içermezler. Mimarlığı bir kültür olgusu olarak ele aldığımızda ise mimari mekân ve mekânı oluşturan nesnelere işlevleriyle birlikte artık birer iletişim nesnesidirler (Eco, 2019). Mimari nesnelere, toplumu oluşturan bireylerin farklılıklarıyla birarada bulunduğu ve iletişim kurdukları mekânı oluştururlar. İşlevleri iletişim açısından yorumlamaya kalktığımızda, mekânın sahip olduğu farklı işlevler bu noktada önem kazanacaklardır. Yazar, incelediğimiz "Su Altında Ay" adlı makalesinde bunun tespitini yapmıştır. İdeal olarak nitelediği pub'da, diğer pub'larda olmayan farklı işlevlerin olduğunu belirtmiştir; "Çoğu pub'ın aksine, Su Altında Ay'da sigaranın yanında tütün de satılıyor, aspirin ve pul da. Telefonu kullanmanıza her zaman nazikçe izin veriyorlar" (Orwell G. , 2015).

Çizelge 4.6'da yazara göre pub mekanının en önemli insan öğelerinden kadın bar görevlileri (barneyd) dilsel nitelikleri bağlamında düzenlem ve yananlam katında ele alınmıştır.

Çizelge 4.6: İncelenen Metnin Dördüncü Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzanlam	Mimari Yananamlar	Tarihi Yananamlar	Estetik Yananamlar
Barmeyd	Kadın bar görevlisi	Mekânda bulunan kullanışlı bir nesnenin verdiği benzer rahatlık duygusu	Ev hanımı, pub'ın ev sahibi	Kadın
		Mekâna kattıkları güven duygusu	Kadınların çalışma ortamına sundukları katkı	Her zaman daha renkli, uzun saçlar, boya, makyaj
		Tanıdıklık hissiyle, mekânın benimsenmesi, aidiyet	Kadınların eve bağımlı olmadığına belirtisi	Anaç, kutsal
		Mekâna insan katkısı, olmadığına tıpkı bir eşya gibi yokluğu hissedilen	Çalışma ortamına gelen incelik, sert ve kaba davranışlara son	Yumuşak çizgiler
		Mekânı tatsız ve bayağılıktan kurtaran unsurlar		Estetik bakışa referans

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Su Altında Ay'da, diğer pub'larda satılmayan şeylerin satılması pub'a gelen insanların çeşitliliği ve bu çeşitlilikten doğan farklı ihtiyaçlar için öngörülü olmakla ilgilidir. Günlük insani ihtiyaçlar içinde yer alan şeyler, mekandaki olumlu atmosferin sürdürülmesi adına müşteriye hizmet olarak sunulmalıdır. Bunların varlığı işlevleriyle beraber yananlamsal değerleriyle mekânın algısını olumlarlar. Verilen örnekler, içinde bulunulan toplumlara göre değişebilirler de; örneğin başka bir yerde ya da zamanda tütün, aspirin, pul yerine, sakız, yara bandı ve kontör satılabilir. Önemli olan mekanda sunulan hizmeti niteleyen, sağlıklı iletişimi mümkün kılan incelik, düşüncelilik ve nezakettir. Bu kavramlar, insanlar arasındaki ilişkileri en yüksek düzeyde sağlayan yananlamsal değerlerdir ve yazara göre ideal pub'ın nitelikleri arasında yer almalıdır. İdeal pub'a ait mekâna ancak bu denli çok yönlü bakılarak yaklaşılabilir. Mimari mekânla ilişkisi çok karmaşık ve çok yönlü olan insan için mekânın işlevi ile birlikte o mekânı nasıl algıladığını belirleyen bu gibi değerler (şifreler) mekânın kurgusuna ait bilgiler içerir. Bu yüzden mekânı tasarlayan mimar tasarımında mimarlık diline ait bilgiyi kullanırken o mekâna ait şifreyi-bir kültür olgusu bağlamında-oluşturabilmek için mimarlığa ait olmayan başka şifrelere dayanmak zorundadır. Mimar, başka disiplinlerden gelen sistemlerin dayatmaları için formlar bulmalı ve hep kendininkinden başka bir dille bir şey söylemek zorunda olan bir dili, yani mimarlığı oluşturmalıdır (Eco, 2019).

İlk bakışta nezaket kavramı, mimarlıkla düzenlamsal bir ilişkisi kurmaz, ama mekanın o haliyle kabul görüp benimsenmesinin altında yatan, mekanın kullanımına dair bir şifre, bir değer olarak yer alır.

Orwell Su Altında Ay adlı bu makalesinde, kendine göre olması gereken nitelikleri sıralarken, çok özel beklentileri yoktur. İstedikleri sıradan şeylerdir. Tüm bunlar, ortalama bir insanın insanca yaşamasını sağlamalı, toplumu oluşturan bireylerin birbirleriyle sağlıklı bir iletişim kurmasına yetmelidir. Basit gibi görünmesine rağmen sağlıklı bir toplum düşündüğümüzde, insanların barış ve uzlaşma içinde olması ancak asgari müşterekler düzeyinde gerçekleşebilir. Bu ise sakin, duyarlı ve nezaket sahibi olmakla gerçekleşebilecektir.

Su Altında Ay makalesinde Orwell mekanın kendine özgü mimarisi ile ilgili bir takım tarifler yaparken mekânın algısının sadece mimari göstergelere bağlı olmadığını, mekanın “karakterinin” daha pek çok şeye bağlı olduğundan söz eder. İdeal pub’ın kullanıcılarının da niteliğini belirleyen ince ayrıntılardır bunlar. Orwell’a göre mesele, yemek yemek, içki içmek, iletişimde bulunmakla beraber tüm bunların nasıl yapıldığıdır. Her şey mekana özgü ya da en azından, özellikle kaçındığı bayağılığa kaçan sıradanlıktan uzak olmalıdır. Basit olabilir ama sıradan değil, mekanın “kendine özgülüğü” oradaki her şeyin “incelikle” ele alınmasıyla mümkün kılınmıştır. Dolayısıyla ideal pub’da yemeklere ve içeceklere ait bir takım detaylardan söz edilir; “Su Altında Ay’da akşam yemeği yiyemezsiniz ama atıştırmalık tezgahında ciğer sosisli sandviçler, midye (pub’ın spesyal), peynir, turşu ve yalnızca pub’larda bulunan kereviye tohumlu büyük bisküvilerden satılıyor” (Orwell G. , 2015).

Pub tarifinde çok sık kullanılan “mahalledeki en tanıdık yer” olan pub, toplumsal olarak orta sınıfa ait içkili bir mekandır. Orwell’ın kendisi de yaşamı boyunca dar gelirli orta sınıfın bir parçası olmuştur. Orwell İdeal pub’ı nitelerken ve menüde kendine özgüden bahsederken -hemen her pub’da geçerli olan spesyal yiyecek fikrine sadık kalmak için- menünün içeriği orta hallidir. Sandviç, midye, turşu ve bisküvi. Görüldüğü üzere insanda yemek üzerine çok zengin çağrışımlar yapmayacaklardır. Yazarın tarif ettiği, ulaşmak istediği şey de zaten budur, toplumun katmanlarının arasında bir uzlaşma noktası olarak yer alan orta sınıfın mutluluğu. Orwell uzlaşmadan yanadır ve mutluluğu, paranın gücüne bağlamadan, mekanın mimari bileşenlerini gelenekten kopmadan, İngiliz toplumunun kültür değerleriyle

ilişkilendirerek, genel olarak toplumun değerlerini koruyarak elde etmeye çalışmaktadır. Burada kastedilen bireyin, ailenin ve dolayısıyla toplumun mutluluğudur. Toplum kendi değerlerinin, zenginliğinin farkına varmalıdır ve bu zenginlik değerlerin ayrıntılarında gizlidir. Az bulunan siyah fiçı bira ve kalaylı kaplar bu detaylara işaret ederler; “Bu öğle yemeğini keyifli kılan şey, yanında servis edilen siyah fiçı biradır. Londra pub’larının ancak yüzde onu siyah fiçı bira servis ediyordur; İşte “Su Altında Ay da onlardan biri. Yumuşak, kremi siyah birası kalaylı kapta daha iyi gidiyor” (Orwell G. , 2015).

Çizelge 4.7 metnin incelenen bölümünde bahsi geçen kavramlara aittir.

Çizelge 4.7: İncelenen Metnin Beşinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzanlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Atıştırmalık tezgahı	Ayaküstü sayılabilecek hafif yemeklerin bulunduğu tezgah	Yemek odasına ihtiyaç olmaması	İçkiye, genellikle biraya eşlik edebilecek yiyeceklere ait	Sunulan yiyeceklerin görsel niteliği
		Mekânda hareket olgusu	Alternatif yeme biçimi	Doyum, giderme
		Sergi nesnesi	Çalışma saatleri dışındaki zamanı sadece yemekle tüketmemek	Farklı sunum olanağı
Pub'ın spesiyali	Bir içkili mekânın benzerlerinden farklı olması için menüsünde yer alan kendine özgü yiyecek	Pub'ın tercih edilme sebebi	Kimlik edinme, kendine özgülük	Benzersizlik
		Mimarisine yansıyan bir yapma biçiminin gerekçesi	Aynı zevke sahip insanların biraraya gelme sebebi	Süreklilik
		Mekâni belirten, ona işaret eden	Ortak bir kültür oluşması ya da var olana eklenmesi	Lezzet, oral tatmin

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Metinde bahsi geçen birayı niteleyen "yumuşak" terimi aslında belirli bir bira tarzına atıfta bulunmayan genel bir tabirdir. Başlangıçta tazeliğin bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Satıştan önce biralara yıllandırıldığı bir dönemde hafif, güçlü, ucuz, taze bir bar içeceği olarak, çok miktarda içilmek üzere satılan biralara ait bir niteliktir. Biranın hafif, güçlü ve ucuz olması satın alma gücüyle ilgili olarak insanların kolayca ulaşmasını ve tatmin olmasını sağlamaya yöneliktir (Reis, 2022)

Siyah fiçı bira ise bahsedilen bu özellikleriyle birlikte diğer pub'larda pek satılmayan ama buraya ait özgünlüğü sağlayan bir nitelik olarak var olurken herkese

de yakın durmaktadır. Bu biranın tadının kremesi olması meyvemsi mayası ile birlikte içinde karamel, meyankökü, çikolata aroması gibi çok fazla lezzet barındırması ile ilgilidir. Orwell bira konusundaki kişisel tercihinin genel bir tercihe dönüşebileceğini, bunun olası olduğunu incelikle ortaya koymaya çalışmaktadır.

Şekil 4.32: Kalaylı Bira Kupası

Kaynak: (englishpewter.com, t.y.)

Şekil 4.33 : Siyah Fıçı Bira

Kaynak: (Reis, www.seriousseats.com, 2022)

Siyah fıçı biranın genel tercihlerin dışında kalmasına rağmen güzel olduğunu ve kalaylı kupta içildiğinde daha uyumlu bir içim sunduğunu belirtiyor. Bunu denemeyenler için zarif bir öneridir ve ayrıntıların önemine işaret eder. Var olan şeylerin düzenli katında incelendiğinde görünen genel özelliklerine, ayrıntılara inildiğinde, yani yananlamsal nitelikler eklendiğinde daha başka değerlerin de ilave olabileceğinin göstergesidir bu (Eco, 2019). Kültürel değerleri ileten dilsel bir gösterge olarak edebiyat eserleri, bütün bu ilişkileri konusu dolayısıyla içeren, her konuda iletişimi mümkün kılan önemli kaynaklardır.

Orwell yine “Su Altında Ay” adlı pub’a ait bir takım detaylar vermeye devam eder. Bu detaylar mekanla ilgili değildir, geleneksel olarak pub’lara özgü, herkes tarafından bilinen kurallar sonucu ortaya çıkan ayrıntılardır. Orwell, bilgi kırıntılarından, ayrıntılardan zevk alan kişiliğiyle (Orwell, 2013) var olmasını arzuladığı hayali bir pub’a dair tüm bileşenlerin birbirleriyle uyumlu olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Yazarın buradaki pub mekanının kurgusuna dair bu yaklaşımı, tasarım yapan bir mimarın çabasından farksızdır. Mekan mimari

nesnelere beraber kültürel iletişim değeri taşıyan ayrıntılarla beraber ele alınır. Mekanı oluşturan tüm unsurlar, hayali bir pub olan Su Altında Ay'ın gösterenleri olarak onu arzu edilen şekilde var ederler.

Yerel pub müdavimleri, bilincinde olmaksızın pub mekanının kullanımına dair söylenmemiş kurallara uyarlar. Ancak söz konusu bir yabancı olduğunda bu kuralların neler olduğunu bilemeyebilir. Buna karşın pub'ın müdavimleri bir yabancıya tam olarak hangi kuralı çiğnediğini söyleyemeyebilir. Nasıl ki kişiler kendi dillerinin dilbilgisi kurallarını nadiren açıklayabilirlerse, belirli ritüeller, gelenekler ve göreneklerle ilgili olarak bu uygulamaların 'gramerini' de anlaşılır bir şekilde açıklayamazlar. Bu yerel olmakla ilgilidir (Fox, 1996).

“Su Altında Ay'da içkileri servis ettikleri bardaklar ve kaplar konusunda oldukça titizler, örneğin 50'lik birayı kulpsuz bardakla servis etme hatasına asla düşmezler...” (Orwell G. , 2015). Burada önemli olan büyük hacimli biranın kolay tutulabilmesi için bardağın kulplu olması gerektiğidir ayrıca kulplu bira bardakları soğuk içilen biranın el ile ısınmasını da engellemektedir. (Chef Market, 2023). Orwell için bu ayrıntılar önemlidir.

Orwell ayrıntılardan bahsetmeye devam eder; “Cam ve metal kupalar haricinde artık Londra'da çok az görülen şu hoş, çiçek pembesi porselen kupalarla da servis yapıyorlar. Çin porseleni kupalar 30 yıl önce piyasadan silindi, çünkü insanlar içkilerini şeffaf bardakta içmeyi tercih ediyor, ama porselen kupadan içince bira daha lezzetli geliyor bana” (Orwell G. , 2015).

Orwell pub'ların tarihsel geçmişinden günümüze kadar gelen ve bir takım kurallara dayanan detaylar içinden kendi seçimlerini yapmaya çalışmaktadır. Bu seçimde metnin yazarı bu detaylara dair kendi tercihlerini sıralarken, aynı zamanda bu tercihlerin birbirleri ile uyumlu olmasını gözetir. Metnin başarısı bu uyumda gizlidir. Metnin, baştan sona incelik, nezaket, toplumsal değerlere saygı gibi insani kaygılarla kaleme alındığı görülmektedir. Mekanın mimari unsurları ile toplum değerlerinin göstergeleri olan gelenekten ve görenekten kaynaklanan temsiliyetler arasındaki uyum bu şekilde sağlanmaya çalışılmıştır. Mekana ait tüm bu değerlerin kurgusu yazara aittir. Gazeteci, eleştirmen ve yazar olarak, modernizmin güvenilirliğine olan inancsızlığının sonucunda topluma ait değerlerin korunması kaygısıyla, bireyin ve dolayısıyla toplumun mutluluğunun sağlanması üzerine hayal

ettiği bir pub mekanına ait kurgudur bu. İngiliz toplum yapısında toplumsal iletişimin sağlanması bağlamında önemli bir mekândır pub. Mekânlar dil ile mimari bağlamda kolayca kurulabilir, mekânı kurmak, fiziksel olarak inşa etmekten çok daha kolaydır. Mimari nesnelere ve eşyaya ait işlevlerin düzenlem katındaki karşılıkları mekânın kullanımına dair bilgi verirken, yananamları içinde bulunan toplumun kültürüne ait sonsuz sayıda anlam değerine sahip olabilecektir. Her bir nesne veya eşya, yer, mekân ve zamana bağlı olarak bir çok anlam üretebilecek ve bu anlamlar mekânı mümkün kılacaktır. Metinde devam eden satırlarda olduğu gibi, bu bağlamda ayrıntıların önemi vardır: “Su Altında Ay”ın en büyük sürprizi bahçesi. Salonun uzak ucundaki dar koridor, çınar ağaçlarıyla dolu oldukça büyük bir bahçeye açılıyor. Ağaçların altında küçük, yeşil masalar ve masaların çevresinde demir sandalyeler var. Bahçenin bir köşesine çocuklar için salıncaklar ve bir kaydırak koymuşlar” (Orwell G. , 2015).

Çizelge 4.8 metnin incelenen bölümünde bahsi geçen kavramlara aittir.

Çizelge 4.8: İncelenen Metnin Altıncı Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzenlem	Mimari Yananamlar	Tarihi Yananamlar	Estetik Yananamlar
Siyah bira	İçinde karamel, meyankökü, çikolata gibi aroma verici maddeler olan koyu renkli İngiltere'ye özgü bira	Pub'ın tercih edilme sebebi, mekânı özgün kılan	Her zaman taze, lezzetli, hafif ve ucuz	Sunulan kabın kendine özgü niteliğiyle yumuşak kremi tat
Kalaylı kap	Roma dönemine kadar uzanan örnekleriyle kolay işlenen malzeme olarak kalaydan üretilen bira kabı	Mekânı ortaya koyan ona değer katan mimari unsurlarla birlikte onu karakterize eden özgün nesne, eşya	Geleneksel olanı sürdüren kültürün taşıyıcı ögesi, bira içme alışkanlığıyla ilgili, tercihlerin çeşitliliği, tarihsel deneyimler sonucu bira kabının işlevine ait bir detay	Mekânın ışıltısını arttıran geçmişin zenginliğine bir atıf lüks görünen
kulplu bardak	El teması sonucu biranın ısınmasını önlemek amacıyla kabın gövdesine dokunmadan tutmak için kulplu takılmış kap	Mekândaki eşya		Kulplardaki farklı çizgi tercihleri
Seramik kupa	Seramikten imal edilmiş kulplu ya da kulpsuz bira kabı	Mekânda bulunarak ona kendine özgülük değeri katan özgün eşya	Geleneksel, kendine özgü, bir döneme ait, onu hatırlatan öge	Zarafet, incelik, detaylardaki güzellik, özgünlük

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

İngiltere’de bara gitmek (pub) diğer etkinliklere göre en popüler yerel eğlence olduğundan, yetişkin nüfusun dörtte üçünden fazlası barlara giderken üçte birinden fazlası haftada en az bir kez barı ziyaret eden “müdavimlerdir”. Britanya'daki 61.000 pub'ın 25 milyondan fazla sadık müşterisi vardır. Pub, İngiliz yaşamının ve kültürünün merkezi bir parçasıdır (Fox, 1996). George Orwell’a göre halk tarafından bu kadar yoğun olarak tercih edilen pub’ın kadınlar ve çocuklar tarafından da kullanılması gerekmektedir. Sağlıklı bir toplum için, bireyin mutluluğu, ailenin

birlikteliği, çok önemlidir. Orwell, bu satırlarda ideal pub mekânının mimarisi ile ilgili önerilerini dile getirmiştir. Bahçe hakkında bilgi verirken, “salonun uzak ucu”, “dar koridor” gibi nekâna ait nitelemeler, mimari olarak gözden uzak, yalıtılmış ve genel kullanıcı olarak aileyi tarifleyen bir mekâna ait bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Bahçedeki ağaçlar, altında toplanılan, güneşten, hatta ilk anda yağmur gibi dış etkenlerden koruyan mekânı betimler. İdeal pub mekânının sürprizi olarak kurgulanan görece olarak yalıtılmış bu bahçede, ailenin birlikte vakit geçirebileceği sandalye ve masalar, masada uzun süre oturmaktan sıkılacağı belli olan küçük bireyler için ise salıncak ve kaydıraklar bulunur. Mekânın niteliğine dair bilgi veren “uzak, dar” gibi dile ait ifadeler düzenlemeleriyle, mekâna yananlam katında (kullanım özellikleri, şifre ya da simge değeri) (Eco, 2019) nitelikler eklerler. Bu nitelikler bahçe mekânının daha çok ailenin kullanımına ait olduğunun gösterenleridir. Burada mekânı belirleyen yazarın o mekândan beklentileridir. Söz konusu aile olmadığında bahçe genel pub kullanıcılarına hitap etmek üzere belki de salondan bu kadar uzak olmayacak, iç mekânı oluşturan bu mimari unsurlar (ağaç da buna dahil) değişiklik gösterebileceklerdir. Doğası gereği dairesel izdüşümüyle altında toplanma duygusunu çağrıştıran ağaç yerine pergola veya tente kullanılacak, bahçede salıncak ve kaydırağa ihtiyaç olmayacaktır.

Şekil 4.34: The Gatehouse Pub’ın Bahçesi

Kaynak: (www.designmynight.com, t.y.)

Pub'lar ve kullanım kurallarına dair bir araştırma sonucu oluşturulan "Pub Passport" adlı kitaba göre; Birinci kural, tipik bir İngiliz barı diye bir şeyin olmadığıdır. İngiltere'de 61.000'den fazla pub'ın hepsi farklı, hepsi tipiktir. İkinci kural ise, nereye bakacağımızı ve neyi arayacağımızı biliyorsak, ideal barımızı bulabileceğimiz ile ilgilidir (Fox, 1996).

Görüldüğü üzere İngiltere'de tipik ya da ideal bir pub'ın varlığı, pub'ın niteliğinden çok kullanıcının bakış açısıyla ilişkilidir. Buna rağmen George Orwell, hayalini kurduğu ideal pub mekânını tarif etmeye çalışmaktadır ve buradaki beklentisinin pub'ın fiziksel varlığından öte, simgesel olduğu açıktır. Mimari unsurlar, eşyalar, mekânın insan öğeleri, yumuşak içimli bira, kulplu, kalaylı ya da seramik bira bardakları hepsi birlikte aynı şifreyi oluşturmaya çalışırlar; Bu şifreler (alışkanlıklar) yoluyla toplumun ortak bir değeri olarak pub idealize edilirken, İngiliz gelenek ve kültür değerlerinin korunması amaçlanmaktadır. Bu yolla bireyin mutluluğu dolayısıyla toplumun mutluluğu sağlanabilecektir.

Orwell statükoya, tutucu politik dayatmalara karşı olsa da, aile değerleri, İngiliz kültür ve geleneklerine bağlı bir yazardır. Modern olarak nitelediği dönemle beraber bu dönemin artan üretim olanaklarının insanların hayatında önemli bir değişikliğe yol açmaması, aksine daha genel bir yoksulluğu beraberinde getirmesi, bu konularda daha çok yazmasına yol açmıştır. Yazılarında bütün bu meselelerin toplum yaşantısına olan olumsuz etkisini hafifletmek için aileden başlayarak topluma ait değerleri savunmaya çalışmıştır (Orwell G. , 2016). Edebi bir metin olarak ideal bir pub üzerine olan bu makalede amaçlananlardan biri de budur. Orwell, dolaylı anlatım olanaklarına sahip bir sanat olan ve kendisinin de çok başarılı olduğu edebiyat yoluyla, ailenin unsurları olarak kadını ve çocukları bu pub mekanına zarifçe yerleştirmiştir. Bir meslek olması sebebiyle mimarlık ise var olan sistemlerden yola çıkarken aslında mimarlığa ait olmayan şifreleri kullanır ve mimarlığın kullanıcıları mimari iletileri bu şifrelere göre algılar (Eco, 2019). Mimarlık için edebi metinler, insana ait tüm değerlerin (şifrelerin) iletişim nesnesi (dilsel göstergeler) olarak çok değerli kaynaklardır.

Metinde devam eden satırlarda aile kurumuna vurgu yapılmaya devam ediyor; "...Daha küçük çocukların içinde uyuduğu bebek arabaları kapının yanına diziliyor" (Orwell G. , 2015).

Orwell, pub'a bebekler de dahil olmak üzere her yaş gurubunun gelebilmesiyle ilgili baklentilerini açıklarken onlara bakmakla yükümlü olan annelerin de bu sayede eşleriyle beraber olabileceğini belirtiyor. Öte yandan ebeveynleri yanlarında oldukça ideal pub'da kullanıcılar için yaş kısıtlaması gibi bir durumun söz konusu olmadığına tanık oluyoruz. Bu sayede toplum, aile değerlerini koruyarak, geleneklerine bağlı kalarak sağlıklı bir şekilde ilerleyebilecektir.

George Orwell, sonraki satırlarda, ailenin bir arada olmasını sağlayan mimari bir öge olarak bahçeden bahsetmeye devam ediyor; “Güzellikleri saymakla bitmez ama bana göre Su Altında Ay’ın en iyi özelliği bahçesi. Bu bahçe sayesinde aileler buraya gelebiliyor, baba tek başına dışarı çıkarken anne evde bebeğe bakmak zorunda kalmıyor” (Orwell G. , 2015). Bu satırlarda yazarın mekandan beklentileri düzenlanmalarıyla açık bir biçimde ifade edilmektedir. Bu makalede Orwell, İngiliz toplumunda özel bir yere sahip mekan olarak pub’ı bir özne olarak ele almaktadır. Kendi kişisel deneyimleriyle, bir pub’ın gerçekte nasıl olması gerektiği üzerine yapmış olduğu yorumlar bu makalede ideal pub’ın var olabilmesini sağlayan önerilerdir. Kuşkusuz yazarın tek hedefi bu değildir. İdeal bir mekanın elde edilebilmesi, bu mekan sayesinde kurulabilecek insani ilişkilere de yansiyacaktır. Mekandaki olumlu atmosfer kullanıcılara da aynı yönde etki edecek ve sırasıyla birey, aile, toplum olumlu yönde dönüşecektir. Modern olanın toplumu olumlu yönde dönüştüreceğini iddia ettiği ve gerçekleştirmekten son derece uzak kaldığı bir dünyada ortak geçmişten kaynaklanan ve çok rağbet edilen mekan olarak pub’ın seçilmesi tesadüfi değildir; “İngiltere’de bara gitmek (pub) diğer etkinliklere göre en popüler yerel eğlence olduğundan, yetişkin nüfusun dörtte üçünden fazlası barlara giderken...” (Fox, 1996).

Metinde yapılan çıkarımlar, gelenek ve kültüre, mekana, topluma dair olarak birbirine bağlıdır. Birinin olması için diğeri gereklidir. Metnin kurgusu bu yönde ilerler ve şartların gerçekleşmemesi halinde ideal mekanın gerçekleşmeyeceği bildirisiyle son bulur; “Kurallara göre yalnızca bahçede bulunmalarına izin verilen çocuklar genelde pub’a sızıp bazen anne ve babalarının içeceklerini bile taşıyorlar. Bildiğim kadarıyla pub’a girmeleri kanunen yasak fakat böyle yasalar çiğnenmeyi hak ediyor, çünkü çocukları - dolayısıyla belli ölçüde kadınları – dışlayan yasalar yüzünden, ailelerin buluşması gereken yerler olan pub’lar içki satan sıradan dükkanlara dönüşüyor” (Orwell G. , 2015).

Çizelge 4.9 metnin incelenen bölümünde bahsi geçen kavramlara aittir.

Çizelge 4.9: İncelenen Metnin Yedinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzanlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Uzak uç	Bulunulan, işlev gören yere göre bu mekânın uzağında kalan	Gözden uzak, güç farkedilen	Pub'ın tarihsel gelişim sürecine bağlı planlamasıyla ilgili oluşan durumlara bağlı olarak ortaya çıkan mimari mekânlar ve bu mekânların birbirlerine göre konumlarını niteleyen özellikler	Ana mekânın mutlakiyeti
Dar koridor	Mekânları birbirine bağlayan eni az boyu uzun mekân	Dikkat çekmeyen bağlantı		
Ağaç	Toprağa kök salarak yaşamını sürdüren, yüksek ya da alçak gövdesi olan, uzun ömürlü bitki	Altında toplanma duygusu	Kökene dair, birleştirici niteliği olan, uzun ömür, sağlamlık, fayda	Doğal, yalnızca işlevden gelen zarafet
Yeşil masa, demir sandalye	Birbirini tamamlayan, oturma, yazma, yeme-içme gibi eylemlere olanak sağlayan eşyalar ve nitelikleri	Renkleri ve malzemeye ait nitelikleriyle bahçe için düşünülmüş, tercih edilmiş, ona ait	İçinde bulunulan kültüre ait değerleri üzerinde taşır	Doğayla uyumlu olma çabası içinde
Çocuk	İnsan yavrusu	Gerçekte pub mekânının kullanıcı olmayan birey	Aileyi bir araya getiren ve onu bir arada tutan unsur	Saflık, kirlenmemişlik
Salıncak, kaydırak	Çocuklar için, onların sallanmasını, kayarak eğlenmesini sağlayan oyun araçları, eşya	Gerçekte pub mekânının kullanıcı olmayan çocukların bu mekâna eklenmesini sağlar	Bireye, aileye ve dolayısıyla topluma aittir	Eğlendirir
Bahçe	Bir mekâna ait ya da sınırı olan dış mekân	Pub'da genel kullanıcıya ait mekânların dışında birlikteliği sağlar, asıl işlevi zedelemeyen farklı atmosfere sahiptir	Pub'ın ilk örneklerinden bu yana hep var olan dış mekân	Doğa mekâna taşınır

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Makalede ideal bir pub olan “Su Altında Ay” a ait özellikler burada sona eriyor. Yazarın bir pub mekanından beklentilerini karşılayan bu ideal mekana ait özellikler, diğer barlara da örnek olması amacıyla makalede çeşitli açılardan ele alınarak anlatılmış. Orwell bu makalesinde, pub’ın konumundan, atmosferinden ve bu atmosferi oluşturan mimari detaylarla birlikte, barda görevli insana, servis edilen bira çeşidinden biranın nasıl servis edilmesi gerektiğine kadar her detayı incelikle ele almıştır. Makalede bahsi geçen tüm bu detaylar, örnek almak ya da tasarlamak için gerekli detaylardır. Orwell’a göre bu detaylar göz önüne alındığında diğer içkili mekanların da gerçek bir pub olması mümkündür. Yine de mekan tüm mimari olanaklarına rağmen bunu tek başına başaramayacaktır, bunun için kültürel değerlerin korunması, bireyden başlayarak toplumun mutluluğunun sağlanması için

insan öncelikli bir bakış açısına sahip olmak gerekmektedir. Yasalar da buna uygun olarak yeniden ele alınabilmelidirler. Böylece ideal olarak dönüşen mekan (makalede “ideal” kavramı kişiseldir ve başka beklentilere hizmet etmektedir ve bu beklenti toplumun mutluluğuyla ilişkilidir) toplumu da olumlu yönde dönüştürecektir. Bu bakış mekanı tasarlayan ve merkezinde insan olan bir meslek olarak mimarlığa çok yakındır. Makaleyi okumaya devam ettiğimizde çok büyük bir sürpriz gibi görünmeyen “Su Altında Ay” diye bir yerin olmadığını görürüz; “ Artık sezgileri güçlü ve gözü açık okurların tahmin etmiş olduğu bir şeyi açıklama zamanı; Su Altında Ay diye bir yer yok. Bu isimde bir pub varsa bile benim varlığından haberim yok, anlattığım nitelikleri taşıyan başka bir pub da bilmiyorum” (Orwell G. , 2015).

Metnin incelenen bölümünde bahsi geçen kavramlara ait anlamlandırma çalışmasına ait Çizelge 4.10’da düzenlam ve yananlamsal karşılıklar görülmektedir.

Çizelge 4.10: İncelenen Metnin Sekizinci Bölümüne Ait Kavram Tablosu

Kavram	Düzenlam	Mimari Yananlamlar	Tarihi Yananlamlar	Estetik Yananlamlar
Kanun, kural	İnsan hareketlerinin sınırı	Mekânı kullanma biçimi	Her bireye eşit yansımayan özgürlük	Güzel olma sebebini barındıran
Baba	Çocuğu olan erkek birey	Mekânın (pub) birincil kullanıcısı	İlk insan, ailenin dışarda çalışanı, kazanç kaynağı, fiziksel olarak güçlü, koruyan, savaşan, toplumu oluşturan (baskın ve görünür)	Uzak, teğet, çizgisel dış etken
Anne	Çocuğu olan dişi birey	Kurallara göre bazı mekânları (pub) kullanması yasak ya da kısıtlı olan	İlk insandan ve daha sonra yaratılan, ailenin evde çalışanı, düzenleyen, besleyen, büyüten, manevi olarak güçlü olan, toplumu oluşturan (çekinik ve az görünür)	Mutlak, merkezi, dairesel, toplayan, kaynak
Aile	Bir erkek ve kadından oluşan, çoğu zaman çocuk-ların da dahil olduğu birliktelik	Bazı mekânlarda birarada olamayan	Toplumun yapı taşı, sağlıklı mutlu bir toplum için korunması, kollanması gereken, geleneksel, kültürü aktaran yapı	Modül
İçki satan sıradan dükkan	Pub'ın niteliklerini barındırmayan içki satan mekan	Toplumu oluşturan bireylerin birlikte görünmediği, çocuk ve kadınların dışlandığı mekân	Kadın haklarının görece daha az olması	Mekândaki eksiklik

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Var olmayan bir pub mekanı, yazarın iyi duygularının insan için en iyisini uman görüşlerinin bir hayali olarak “Su Altında Ay”. Söz konusu mekan olduğunda mimarlık da bu amaçla hareket etmez mi? Mimari yapıtın varoluş nedeni insandır ve insandan bağımsız, ondan soyutlanmış bir mimari mekan düşünülemez (Tümer, 1982).

4. SONUÇ

Bu çalışmada, disiplinler arası bir dal, ya da söz konusu yaşam olduğunda başka disiplinlere ait bilgiyi de içermesi bağlamında mimarlığın, ilişkide bulunduğu bir disiplin olarak, topluma ve onun sahip olduğu kültürel değerlere dair bilgileri barındıran, ileten bir başvuru kaynağı olarak edebiyattan yararlanması gerektiği kabulünden yola çıkılmıştır.

Özellikle içinde bulunduğumuz çağın şartları dolayısıyla, mekan tasarımı sürecinde, belli kurallarla bir mekanı-yeri inşa eden bir disiplin olarak mimarlığa, yalnızca kendi yapma biçimiyle hareket eden bir mesleki bilgiler bütünü olarak bakmanın yetersizliği görülmüştür. Mimarlık, günümüzde, insandan ve dolayısıyla yaşamdan uzaklaşarak ekonomi ve parayı hedef alan sistemlere dönüşmüş, hizmet sırası değişerek, eşya insana değil, insan eşyaya hizmet eder olmuş ve mekanın anlamı giderek kaybolmaya başlamıştır. Üretim biçimleri ve teknolojiye göre değişen mimarlık dilinin, mekanın anlamının korunabilmesi, toplumsal iletişimin kurulabilmesi ve sürdürülebilmesi için olabildiği ölçüde değişmez kalması gereken dil ile ilişkide bulunması gerektiği ortaya çıkmıştır.

İnceleme konumuz olan, George Orwell tarafından kaleme alınan ve bir gazetenin cumartesi günü makalesi olan “Su Altında Ay”da yazar ideal bir pub’a dair görüşlerini sıralamıştır. Orwell’a göre “Su Altında Ay”; iyi duyguların bir içkili mekanda somutlaştırıldığı “güzellikleri saymakla bitmeyen” ama aslında varolmayan aynı adlı pub’dır. Burada “güzellikler”, “iyi duygular” olarak nitelenen kavramlar, çeşitli şekillerde anlamlandırılabilir olan muğlak kavramlardır. Dolayısıyla bu kavramları meydana getiren bileşenlerin (gösteren) dilbilimsel bir yöntemle düzenlem ve yananlam katında ele alınmasıyla, mekanda bu anlamları üreten mimari olsun olmasın tüm bileşenlerin ve bu bileşenlerin ilişkilerinin saptanabileceği anlaşılmıştır. Bu sayede saptanabilen bileşenler (unsurlar) yeni ihtiyaçlar doğrultusunda birbirlerine eklemlenerek farklı mimari çözümler ve farklı anlamlar üretebileceklerdir.

Mimarinin, insanın ve tarih boyunca onun yarattığı tüm kültür değerlerinin bir taşıyıcısı olduğu, bu niteliğiyle, iletişim meselesi olarak herhangi bir döneme ait şartlara (teknolojik, ekonomik, finansal) tam bağımlı olmaması, özünde mutlak olarak insanı referans alması ve bunun mimarinin en önemli meselesi olması gerektiğini söylemek mümkündür. Merkezinde insan olan mimarlık için şeyleri niteleyen dilsel göstergeleri ele almak bu açıdan son derece önemlidir. Günlük yaşantımızda şeyleri niteleyen sözcükler çok da önemsenmeden dil içinde hızla tüketilirken, etkilenmelerimizi nelerin belirlediğine dair gerçeğe yakın bir bilgi edinebilmek üzere, bunların mimariyi ilgilendiren mekânsal anlamlarını keşfetmenin mimarlık için gerekli olduğu ortadadır.

Yine mimarlığı bir iletişim meselesi olarak ele aldığımızda başka toplumların, başka tarihsel dönemlerin ve dolayısıyla farklı kültür değerlerinin, daha mekânsal düşünürsek yapma biçimlerinin iletiminde edebiyatın dilin kapsayıcı gücüne sahip en önemli disiplin olduğu ve bu sayede, incelediğimiz George Orwell'ın “Su Altında Ay” adlı ideal bir pub'a dair makalesinde görüldüğü üzere, görsel herhangi bir göstergeye gerek duymadan mekânın atmosferinin dil ile kolayca yaratılabildiğine tanık oluruz.

Bütün bu nedenlerden dolayı, bu çalışma sonucunda ortaya konmaya çalışıldığı üzere, mimarlığın edebiyat sanatından yararlanması gerektiği ve bunun amatör bir yaklaşımla değil bilimsel bir yöntemle yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu yöntem ise insanın dünya üzerinde yarattığı uygarlığın simgesel ve anlamsal dizgesini ortaya koymayı hedefleyen, bir anlatı çözümlemesi olan göstergebilim olmalıdır. Bu anlamda edebiyatın yazılı anlatım olanaklarıyla mimarlığa katkıları şüphesiz çok önemlidir.

KAYNAKLAR

- Altan., İ. (2015). *Mimarlıkta Mekan Kavramı*. İstanbul: Ofis 2005 Yayınevi.
- Aristoteles. (2001). *Fizik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınevi.
- Balıkçısı, H. (2000). *Mavi Sürgün*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven*. İstanbul: YKY Yayınları.
- Benjamin, W. (2021). *Pasajlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Boswell, J. (1791). *Samuel Johnson'un Hayatı*. Londra: Charles River Editors.
- Carroll, L. (2017). *Alice Harikalar Diyarında*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Cervantes. (1967). *Don Quijote*. Ankara, Türkiye: Bilgi Yayınevi.
- Ciobanova, N. (2019). Mekan/Zaman bağlamında İvan Gonçarov'un romanlarında taşra. İstanbul, İstanbul Üniversitesi.
- Çetin, Z. (2016, 6 7). *Çelişkili Bir Dönemin, viktorya Devrinin Kadını Olmak*. 8 2, 2023 tarihinde Gaia Dergi: <https://gaiadergi.com/celiskili-bir-donemin-kadini-olmak/> adresinden alındı
- D.Harvey. (2003). *Sosyal Adalet Ve Şehir*. İstanbul: Metis.
- Defoe, D. (2012). *Robinson Crusoe*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dickens, C. (2022). *Sketches By Boz*. Londra: Paper books.
- E.W.F.Tomlin. (1958). Yirminci Asır İngiliz Kültürünün Bazı Cepheleri. *Yirminci Asır İngiliz Kültürünün Bazı Cepheleri* (s. 10-11). Ankara: Türk-İngiliz Kültür Derneği.
- Eco, U. (2019). *Mimarlık Göstergebilimi*. İstanbul: Daimon.
- Ergül, H. (2015). Mimarlığın İhmal edilen Sosyal ve Toplumsal Yönü. s. 8.
- Fox, K. (1996). *Passport To The Pub*. London: Brewers and Licensed Retailers Association.
- French, P. (2020, 2 7). www.thedrinksbusiness.com. 8 8, 2023 tarihinde <https://www.thedrinksbusiness.com/2020/02/first-victorian-pub-in-england-gains-grade-i-listing/3/> adresinden alındı
- Gödeli, İ. (1979). *Mimari Dil Sorununa Eğilme*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınevi.
- Gönden, M. (2019, December 18). George Orwell'ın Edebi Gazeteciliği: Wigan İskelesi Yolu Üzerine Bir İnceleme.
- Guin, U. K. (2011). *Yerdeniz Büyücüsü*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Hitchens, C. (2022). *Why Orwell Matters*. Newyork: Basic Books.

- Jackson, M. (1989). *The English Pub A Unique Social Phenomenon*. Londra: Arlington Press.
- Kalelioğlu, M. (2020). Başarı/Başarisızlık Bağlamında Öznenin Yaşam Mücadelesine Göstergebilimsel Bir Bakış. *Düşünbil*, 11.
- Kardeşler, G. (2016). *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler*. İstanbul: Arkadaş Yayınları.
- Kemal, Y. (1955). *İnce Memed I*. Ankara: YKY.
- Lefebvr, H. (2014). *Mekanın Üretimi*. Paris: Androphos-Sel.
- Mahon, M. M. (2023, 8 1). *www.wisetour.com*. 8 12, 2023 tarihinde <https://www.wisetour.com/what-is-the-difference-between-a-bar-and-a-tavern.htm> adresinden alındı
- Merleu-Ponty, M. (2020). *Algılanan Dünya*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Molnar, F. (1970). *Pal Sokağı Çocukları*. İstanbul: Milliyet yayınları.
- Moore, T. (1993). *Utopia*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Morgül, T. (2020, 4 13). *kapanmadan-once-son-servis*. 8 11, 2023 tarihinde bantmag.com: <https://bantmag.com/kapanmadan-once-son-servis/> adresinden alındı
- Orwell, G. (12 Ocak 1946). Güzel Bir Fincan Çay. *London Evening Standart*.
- Orwell, G. (1933). *Paris ve Londra'da beş Parasız* (Cilt 8). (B. Göçer, Çev.) Londra: Can Yayıncılık.
- Orwell, G. (1936-2005). *Aspidistra*. Londra-İstanbul: Victor Gollancz-Can Yayınları.
- Orwell, G. (1938). *Katalonya'ya Selam* (Cilt 6). (J. Ergüder, Çev.) Londra: BGST Yayınları.
- Orwell, G. (1940-2015). *Balinanın Karnında*. Londra-İstanbul: Gollancz-Sel Yayıncılık.
- Orwell, G. (1945). *Hayvan Çiftliği* (Cilt 4). (C. Üster, Çev.) Londra: Can Yayınları.
- Orwell, G. (2013). *Neden Yazıyorum*. (L. Konca, Çev.) Londra: Sel yayıncılık.
- Orwell, G. (1949). *1984*. Londra: Secker.
- Orwell, G. (2015). *Dali'den Karakurbağasına Bazı Düşünceler*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Orwell, G. (2016). *Burma Günleri*. Londra - İstanbul: Harpers & Brothers - Can Yayınları.
- Orwell, G. (2016). *Wigan İskelesi Yolu*. İstanbul: Can Yayınları.
- Orwell., G. (2015). *Boğulmamak İçin*. Londra-İstanbul: Victor Gollancz-Can Yayınları.
- Orwell., G. (2015). *Dali'den Kara Kurbağasına Bazı Düşünceler*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Platon. (2001). *Timaios*. İstanbul: Cumhuriyet Yayınevi.
- Reis, M. (2022, 8 7). *Serious Eats*. <https://www.seriousseats.com/>: <https://www.seriousseats.com/beginners-guide-to-british-beer-styles->

porter-stout-what-is-esb-mild-bitter-ipa-history-england adresinden alınmıştır

- Reis, M. (2022, 8 7). *www.seriousseats.com*. 8 9, 2023 tarihinde <https://www.seriousseats.com/beginners-guide-to-british-beer-styles-porter-stout-what-is-esb-mild-bitter-ipa-history-england> adresinden alındı
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Roth, L. M. (2014, 5 11). *Mimarlığın Öyküsü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- S.Parsa, A.F.Parsa. (2012). *Göstergebilim Çözümlemeleri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Shakespeare, W. (2014). *II. Richard*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Steinbeck, J. (1973). *Sardalye Sokağı*. Ankara: Varlık Yayınları.
- TDK. (2019). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDV İslam ansiklopedisi*. (2003). Ankara: Türkiye Diyanet vakfı.
- Tez, M. (2020). Pub'lar ve İngilizlik. *Milliyet Gazetesi*.
- Tümer, G. (1982). *Mimarlık Edebiyat İlişkileri Üzerine Bir Deneme*. İzmir: Kavram Matbaası.
- Tümer, G. (2010). Mimarlığın Özünü ve Sözü. *Mimarlığın Özünü ve Sözü*.
- Urgan, M. (2003). *İngiliz Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: YKY.

İnternet

- Chef Market*. (2023, 7 12). <https://www.chefmarket.com.tr:https://www.chefmarket.com.tr/kategori/bira-bardaklari> adresinden alınmıştır
- decorativewallpanels.com*. <<http://decorativewallpanels.com>> (t.y.). 8 8, 2023 tarihinde http://decorativewallpanels.com/wall-panel-materials/laminate-wall-panels/wood/oak/1481_oak_wdla adresinden alındı
- englishpewter.com*. (t.y.). 8 9, 2023 tarihinde <https://englishpewter.com/collections/tankards-pewter> adresinden alındı
- kam-media.co.uk*, (2019, 7 26). 8 15, 2023 tarihinde [kam-media.co.uk: https://kam-media.co.uk/alcohol_free_pub/](https://kam-media.co.uk/alcohol_free_pub/) adresinden alındı
- micropub.uk*, (t.y.). 8 15, 2023 tarihinde <https://micropub.uk/> adresinden alındı
- schoonerchandlery.com*. <<https://schoonerchandlery.com>>(t.y.). 8 8, 2023 tarihinde <https://schoonerchandlery.com/shop/affiliate/etsy/misc-affiliate-best-on-etsy-home-living/copper-fireplace-screen-firedogs-andirons-set-tools-copper-ship-nautical-anchor-myer-stove-spokane-wash-long-deep-arts-and-crafts-deco/> adresinden alındı
- tr.pinterest.com*, <<https://tr.pinterest.com>> (t.y.). 8 8, 2023 tarihinde [fauxwoodbeams.com: https://tr.pinterest.com/pin/370350769340503574/](https://tr.pinterest.com/pin/370350769340503574/) adresinden alındı

trekbaron.com, (2022, 9 3). 8 15, 2023 tarihinde trekbaron.com:
https://trekbaron.com/types-of-pubs/#google_vignette adresinden alındı

www.alamy.com. (t.y.). 8 9, 2023 tarihinde <https://www.alamy.com/stock-photo/english-barmaid.html?sortBy=relevant> adresinden alındı

www.allinlondon.co.uk. (t.y.). 8 12, 2023 tarihinde
<https://www.allinlondon.co.uk/clubs-bars/pubs/652-museum-tavern>
adresinden alındı

www.countrycasualteak.com. (t.y.). 8 8, 2023 tarihinde
<https://www.countrycasualteak.com/ethos-36-in-square-glass-top-bar-table-3831> adresinden alındı

www.designmynight.com. (t.y.). 5 4, 2023 tarihinde
<https://www.designmynight.com/london/london-bars-available-to-book>
adresinden alındı

www.designmynight.com. (t.y.). 8 14, 2023 tarihinde
<https://www.designmynight.com/uk/pubs/gloucestershire/old-badger>
adresinden alındı

www.greenwoodlondon.com (t.y.). 8 15, 2023 tarihinde
www.greenwoodlondon.com: <https://www.greenwoodlondon.com/>
adresinden alındı

www.insurancechoice.co.uk. (2019, 1 23). 8 0, 2023 tarihinde
<https://www.insurancechoice.co.uk/blog/2019/10/top-tips-for-driving-sales-in-your-pub> adresinden alındı

www.istockphoto.com. <<https://www.istockphoto.com>> (t.y.). 8 8, 2023 tarihinde
<https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/female-friends-enjoying-night-out-at-cocktail-bar-gm508292198-85177457> adresinden alındı

www.jdwetherspoon.com, the-moon-under-water-norbury. (t.y.). 8 6, 2023 tarihinde
www.jdwetherspoon.com: <https://www.jdwetherspoon.com/pubs/all-pubs/england/london/the-moon-under-water-norbury> adresinden alındı

www.mayflowerpub.co.uk. (t.y.). 8 8, 2023 tarihinde
<https://www.mayflowerpub.co.uk/> adresinden alındı

www.railwaytavernn16.co.uk. (t.y.). 8 6, 2023 tarihinde
<https://www.railwaytavernn16.co.uk/> adresinden alındı

www.royaloakbethnalgreen.co.uk. (t.y.). 8 15, 2023 tarihinde
<https://www.royaloakbethnalgreen.co.uk/> adresinden alındı

www.theage.com.au. (2014, 1 7). 8 9, 2023 tarihinde
<https://www.theage.com.au/goodfood/melbourne-eating-out/moon-under-water-20141001-3h18v.html> adresinden alındı

www.visitherefordshire.co.uk. (t.y., 8 8). 2023 tarihinde
<https://www.visitherefordshire.co.uk/discover/bulls-head-craswall>
adresinden alındı

www.wortleyroadhouse.com (t.y.). 8 15, 2023 tarihinde
www.wortleyroadhouse.com: <https://www.wortleyroadhouse.com/>
adresinden alındı

EKLER

Ek-1: George Orwell'in “Su Altında Ay” Makalesi

Su Altında Ay

Cumartesi Makalesi, Evening Standart, 9 Şubat 1946

En sevdiğim içkili mekân Su Altında Ay, otobüs durağından yürüyerek iki dakika mesafede ama bir ara sokakta olduğundan sarhoşlar ve kabadayılardan yolu Cumartesi geceleri bile asla buraya düşmüyor.

Oldukça kalabalık müşteri kitlesinin çoğu her akşam aynı sandalyeye oturan, mekâna bira için olduğu kadar sohbet için de gelen “müdavimlerden” oluşuyor.

1. BÖLÜM - Bir içkili mekânı neden tercih ettiğiniz sorulduğunda öncelikle birasını beğendiğinizi söylemeniz gerekir ama Su Altında Ay'da beni en çok çeken şey, insanların “atmosfer” diye nitelendirdiği özellikler.

Öncelikle mimarisi ve bütün aksesuarları tavizsiz bir biçimde Viktoryen. Cam kaplı masalar ve benzer modern çirkinlikler yok içeride, neyse ki sahte tavan kirişleri, ocak demirleri veya meşe süsü verilmiş plastik paneller de yok. Yonga ahşap levhalar, barın arkasındaki dekoratif aynalar, dökme demir şömine parmaklıkları, sigara dumanından kirli sarıya dönmüş süslü tavan, şömine rafının üstündeki doldurulmuş boğa başı - hepsi ondokuzuncu yüzyıla özgü, sağlam, rahat ve çirkin.

2. BÖLÜM - Kış aylarında odaların en az ikisinde birer şömine ateşi güzelce yanıyor ve mekânın Viktoryen düzeni insana bol bol hareket alanı bırakıyor. Herkese açık bar salonu, bir oda barı, bir hanımlar odası ve herkesin içinde bira satın alamayacak kadar mahcup insanlar için bir de küçük satış odası var, üst katta da bir yemek salonu.

3. BÖLÜM - Oyunlar yalnızca bar salonunda oynandığından, diğer odalarda havada uçan dartlardan kaçmak için sürekli eğilmek zorunda kalmadan rahatça dolaşabiliyorsunuz.

Su Altında Ay her zaman rahatça konuşabileceğiniz kadar sessiz. İçeride ne radyo var ne piyano, Noel arifesi ve benzeri gecelerde bile münasip şarkılar ağırbaşlı tavırlarla söyleniyor burada.

4. BÖLÜM - Müşterilerin çoğunu isimleriyle tanıyan kadın bar görevlileri herkesle yakından ilgileniyorlar. Hepsi orta yaşlı kadınlar ve içlerinden ikisinin saçları şaşırtıcı renklere boyalı; cinsiyeti ve yaşı ne olursa olsun herkese “kuzum” diye hitap ediyorlar. (“Kuzum” diyorlar, “canım” değil: Barmeydlerin müşterilerine “canım” diye hitap ettiği pub’lar genelde daha tatsız, bayağı yerlerdir.)

Çoğu pub’ın aksine, Su Altında Ay’da sigaranın yanında tütün de satılıyor, aspirin ve pul da. Telefonu kullanmanıza da her zaman nazikçe izin veriyorlar.

5. BÖLÜM - Su Altında Ay’da akşam yemeği yiyemezsiniz ama atıştırmalık tezgahında ciğer sosisli sandviçler, midye (pub’ın spesiyali), peynir, turşu ve yalnızca pub’larda bulunan kereviye tohumlu büyük bisküvilerden satılıyor.

Üst katta üç şiline haftada altı gün lezzetli, doyurucu öğle yemekleri yiyebilirsiniz – örneğin biftek, iki parça sebze ve reçelli çörek.

Bir öğle yemeğini keyifli kılan şey, yanında servis edilen siyah fıçı biradır. Londra pub’larının ancak yüzde onu siyah fıçı bira servis ediyordur; işte Su Altında Ay da onlardan biri. Yumuşak, kremi birası kalaylı kaptan daha iyi gidiyor.

6. BÖLÜM - Su Altında Ay’da içkileri servis ettikleri bardaklar ve kaplar konusunda oldukça titizler, örneğin 50’lik birayı kulpsuz bardakta servis etme hatasına asla düşmezler. Cam ve metal kupalar haricinde artık Londra’da çok az görülen şu hoş, çilek pembesi porselen kupalarla da servis yapıyorlar. Çin porseleni kupalar 30 yıl önce piyasadan silindi çünkü insanlar içkilerini şeffaf bardaklarda içmeyi tercih ediyorlar, ama porselen kupadan içince bira daha lezzetli geliyor bana.

7.BÖLÜM - Su Altında Ay’ın en büyük sürprizi bahçesi. Salonun uzak ucundaki dar koridor, çınar ağaçlarıyla dolu oldukça büyük bir bahçeye açılıyor. Ağaçların altında küçük, yeşil masalar ve masaların çevresinde demir sandalyeler var. Bahçenin bir köşesine çocuklar için salıncaklar ve bir kaydırak koymuşlar.

8. BÖLÜM - Yaz akşamları aileler hep birlikte Su Altında Ay’a gelip çınarların altında oturuyor, kaydırdan kayan çocukların neşeli çığlıkları arasında

bira ya da fıçı cider içiyorlar. Daha küçük çocukların içinde uyuduğu bebek arabaları kapının yanına diziliyor.

Güzellikleri saymakla bitmez ama bana göre Su Altında Ay'ın en iyi özelliği bahçesi. Bu bahçe sayesinde aileler buraya gelebiliyor, baba tek başına dışarı çıkarken anne evde bebeğe bakmak zorunda kalmıyor.

Kurallara göre yalnızca bahçede bulunmalarına izin verile çocuklar genelde pub'a sızıp bazen anne ve babalarının içeceklerini bile taşıyorlar. Bildiğim kadarıyla pub'a girmeleri kanunen yasak fakat böyle yasalar çiğnenmeyi hak ediyor, çünkü çocukları – dolayısıyla belli ölçüde de kadınları – dışlayan yasalar yüzünden, ailelerin buluşması gereken yerler olan pub'lar içki satan sıradan dükkânlara dönüşüyor.

8. BÖLÜM SONU.

Su Altında Ay, bana göre ideal bir pub – en azından Londra bölgesi için. (Kırsal bölge pub'larından daha farklı beklentileri oluyor insanın.)

Artık sezgileri güçlü ve gözü açık okurların çoktan tahmin etmiş olduğu bir şeyi açıklama zamanı: Su Altında Ay diye bir yer yok.

Bu isimde bir pub varsa bile benim varlığımdan haberim yok, anlattığı nitelikleri taşıyan başka bir pub da bilmiyorum.

Birası lezzetli olan ama yemek yiyemeyeceğiniz pub'lar biliyorum; yemek yiyebileceğiniz başka yerler de gürültülü ve kalabalık. Sessiz mekanların da birası ekşi genelde. Bahçelere gelince, şöyle bir düşündüğümde Londra'da bahçesi olan yalnızca üç tane pub geliyor aklıma.

Fakat dürüst olmak gerekirse Su Altında Ay'a yaklaşan bir kaç pub bildiğimi söylemem gerek. Yukarıda kusursuz pub'da olması gereken on özelliği listeledim ve bu özelliklerin sekizine sahip bir pub biliyorum. Fakat orada bile fıçı siyah bira ve çin porseleninden kupalar yok.

Fıçı siyah bira satan, şömine ateşi olan, yemekleri ucuz, bahçeli, barmeydleri anaç ve radyosu olmayan bir pub bilen varsa, Kırmızı Aslan veya Demiryolu Lokali gibi alelade bir adı olsa bile mutlaka bilmek isterim.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Gökay SAVAŞ

ÖĞRENİM DURUMU:

- **İlkokul** : 1974, Osmangazi İlkokulu
- **Ortaokul** : 1977, Yakacık Ortaokulu
- **Lise** : 1980, Haydarpaşa Lisesi
- **Lisans** : 1986, İstanbul Yıldız Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
- **Yüksek Lisans** : 2023. İstanbul Gedik Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana bilim Dalı, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

Lisans eğitimi sonrası sırasıyla; Ernak Nakliyat Şantiyesi (Tuzla), As Mimarlık Bürosu (Bakırköy), İstanbul Santek Mimarlık Bürosunda, Kemal Ahmet Aru, Altay Erol, Yalçın Emiroğlu (Teşvikiye), 1990 yılından 2009 yılına kadar Dörtgen Mimarlık Ltd. Şti. ortağı olarak, 2009 yılından 2023 yılına kadar da GenMimari Ltd.Şti. şirketinde şirket sahibi olarak çalıştı. 2006 yılından 2015 yılına kadar Kocaeli Üniversitesinde Tasarım Stüdyosu hocası olarak çalıştı. 2015 yılından bu yana da İstanbul Gedik Üniversitesinde Tasarım stüdyosu başta olmak üzere hocalık görevini sürdürmektedir.